

Gmina Latowicz

Strategia Rozwoju Gminy Latowicz

na lata 2015-2025

przygotowana przez

 REMEDIS SA

ul. Petera Mansfelda 4
60-855 Poznań
tel. +48 61 665 78 00
fax +48 61 665 78 09
remedis@remedis.eu

NIP: 781-179-27-48
REGON: 300464078
KRS: 0000270485
Kapitał zakładowy: 6.330.010,20 zł

1.	WSTĘP	8
1.1.	PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA STRATEGII GMINY LATOWICZ.....	9
1.2.	METODYKA PRAC NAD STRATEGIĄ	10
1.3.	MIEJSCE DOKUMENTU WŚRÓD DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH	12
2.	DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO GOSPODARCZEJ GMINY LATOWICZ – ANALIZA JAKOŚCI ŻYCIA.....	15
2.1	PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	16
2.1.1.	RYS HISTORYCZNY.....	16
2.1.2.	POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA I SIEĆ OSADNICZA	21
2.1.3.	ZASOBY NATURALNE I WARUNKI PRZYRODNICZE GMINY	24
2.1.4.	WALORY KULTUROWE GMINY	30
2.2.	SFERA SPOŁECZNA.....	34
2.2.1.	DEMOGRAFIA	34
2.2.2.	RYNEK PRACY.....	39
2.2.2.1	BEZROBOCIE	39
2.2.3.	UCZESTNICTWO W KULTURZE.....	41
2.2.4.	MIESZKALNICTWO	41
2.3.	SFERA GOSPODARCZA	43
2.3.1.	ROLNICTWO.....	43
2.3.2.	PRZEDSIĘBIORSTWA	45
2.4.	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	47
2.4.1.	KOMUNIKACJA.....	47
2.4.2.	INFRASTRUKTURA WODNO-KANALIZACYJNA.....	49
2.4.2.1	SIEĆ WODOCIĄGOWA	49
2.4.2.2	SIEĆ KANALIZACYJNA.....	50
2.4.3.	GOSPODARKA ODPADAMI	51
2.4.4.	INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA I GAZOWA	52

2.4.4.1	SIEĆ ELEKTROENERGETYCZNA.....	52
2.4.4.2	SIEĆ GAZOWA.....	53
2.4.5.	INFRASTRUKTURA TELEKOMUNIKACYJNA.....	53
2.5.	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	54
2.5.1.	EDUKACJA.....	54
2.5.2.	KULTURA I SPORT	56
2.5.3.	OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOŁECZNA	59
2.5.3.1	OCHRONA ZDROWIA	59
2.5.3.2	POMOC SPOŁECZNA.....	59
2.5.4.	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	60
2.6.	MOŻLIWOŚCI INWESTYCYJNE GMINY	62
3.	ANALIZA STRATEGICZNA GMINY LATOWICZ	64
3.1.	BILANS STRATEGICZNY GMINY LATOWICZ.....	65
3.1.1.	BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ.....	65
3.1.2.	BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE STANU ŚRODOWISKA	66
3.1.3.	BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO.....	68
3.2.	ANALIZA POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO GMINY LATOWICZ.....	69
3.2.1.	POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ...	70
3.2.2.	POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE STANU ŚRODOWISKA	71
3.2.3.	POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO.....	72
4.	WYBÓR STRATEGII GMINY LATOWICZ.....	74
4.1.	ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY LATOWICZ.....	75
4.2.	ANALIZA SWOT/TOWS GMINY LATOWICZ.....	76
4.2.1.	KONSULTACJE SPOŁECZNE	76
4.2.2.	ANALIZA SWOT GMINY LATOWICZ NA PODSTAWIE PRZEPROWADZONYCH KONSULTACJI SPOŁECZNYCH.....	77
4.2.3.	ANALIZA SWOT GMINY LATOWICZ (ILOŚCIOWA)	79

4.3.	WIZJA ROZWOJU GMINY LATOWICZ.....	85
5.	CELE STRATEGICZNE I PROGRAMY OPERACYJNE GMINY LATOWICZ.....	86
5.1.	PROGRAMY REALIZUJĄCE CEL „KIERUNKI ROZWOJU BIZNESOWEGO”.....	87
5.2.	PROGRAMY REALIZUJĄCE CEL „POPRAWA STANU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ”.....	94
5.3.	PROGRAMY REALIZUJĄCE CEL „BUDOWA LOKALNEGO SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO”.....	99
5.4.	PROGRAMY REALIZUJĄCE CEL „BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE”.....	104
6.	STRATEGIA GMINY LATOWICZ A INNE DOKUMENTY STRATEGICZNE.....	107
6.1.	STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020, DŁUGOOKRESOWA STRATEGII ROZWOJU KRAJU POLSKA 2030.....	108
6.2.	STRATEGIA „EUROPA 2020”.....	108
6.3.	KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030.....	109
6.4.	RAPORT POLSKA 2030. WYZWANIA ROZWOJOWE.....	109
6.5.	POLITYKA TRANSPORTOWA PAŃSTWA NA LATA 2006-2025.....	110
6.6.	KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2010-2020: REGIONY, MIASTA, OBSZARY WIEJSKIE.....	111
6.7.	REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2014-2020.....	111
6.8.	STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO DO ROKU 2030 – INNOWACYJNE MAZOWSZE.....	112
6.9.	STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU MIŃSKIEGO NA LATA 2008-2020.	113
7.	WDRAŻANIE STRATEGII.....	114
7.1.	METODY ZARZĄDZANIA I MONITOROWANIA STRATEGII ROZWOJU GMINY LATOWICZNA LATA 2015-2025.....	115
7.2.	SPOSOBY INICJOWANIA WSPÓŁPRACY MIĘDZY SEKTOREM PUBLICZNYM, PRYWATNYM I ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI.....	116
7.3.	PUBLIC RELATIONS STRATEGII GMINY LATOWICZ.....	117

8.	ZAŁĄCZNIKI	118
9.	SPIS TABEL I RYSUNKÓW	127
10.	SPIS WYKRESÓW	130

SŁOWNIK UŻYTYCH POJĘĆ I SKRÓTÓW

Cel strategiczny	cel, jaki gmina chce osiągnąć w perspektywie czasowej niniejszego dokumentu;
BDL	Bank Danych Lokalnych – źródło internetowe prowadzone przez Główny Urząd Statystyczny
Gmina	Gmina Latowicz
JST	jednostka samorządu terytorialnego
MSP	mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa
NFOSIGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
Polityka branżowa	opis działań kierunkowych i zasad postępowania w określonej dziedzinie, które posłużą do realizacji celów
Priorytet	określenie wagi konkretnego celu operacyjnego powodującego potrzebę jego realizacji przed innymi
Program	zbiór zadań (ew. projektów) wskazujący przedmiot podejmowanych działań, jednostkę organizacyjną odpowiedzialną za ich wykonanie i nadzór oraz wskaźniki oceny stopnia osiągnięcia wyznaczonych celów
TIK	Technologie informacyjno-komunikacyjne
Ustawa o finansach publicznych	ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 885 z późniejszymi zmianami)
Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego	ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2014 r., poz. 1115 z późniejszymi zmianami)
WFOSIGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
Wizja gminy	wyobrażenie przyszłego, pożądanego stanu JST
WPF	wieloletnia prognoza finansowa – zgodna z ustawą o finansach publicznych
Wskaźnik	narzędzie pomiaru osiągnięcia celu lub realizacji programów, projektów i zadań
Zadanie	podstawowa jednostka realizacyjna służąca osiągnięciu wyznaczonych celów, wskazująca przedmiot zadania, osobę odpowiedzialną za wykonanie i nadzór, harmonogram realizacji, koszt realizacji i źródła finansowania
Zasady	wartości i przesłanki określające politykę branżową, będące podstawą do wyznaczania kierunków podejmowanych w ramach jej działań
Zrównoważony rozwój	rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje integracja działań ekonomicznych, społecznych oraz przyrodniczych w celu utrzymania trwałości jego rezultatów oraz możliwości zaspokajania potrzeb poszczególnych społeczności współczesnego i przyszłych pokoleń

1. WSTĘP

1.1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA STRATEGII GMINY LATOWICZ

Strategia Gminy Latowicz opierać się będzie na szeregu konkretnych celów, których osiągnięcie będzie prowadziło do wymaganego efektu. Cele te łącznie będą składać się na uzupełniający się plan rozwoju Gminy. Na przyszłość niebagatelny wpływ ma szczegółowe planowanie oraz przestrzeganie i realizowanie wytycznych zaprezentowanych w niniejszym dokumencie. Jasne cele, które są efektem pracy wielu zaangażowanych ludzi pozwalają na jak najdoskonalszą realizację założeń. Tworzenie strategii, wdrażanie z dokładnym określeniem warunków, na jakich mają się odbywać poszczególne zadania oraz zaangażowanie ludzi do tworzenia wspólnego dobra sprawi, że gmina stanie się jeszcze lepszym środowiskiem dla jej mieszkańców.

Każda z gmin jest inna. Strategia, z uwagi na swoją specyfikę, przygotowana jest ze szczególną starannością, uwypuklając największe regionalne wartości wyróżniające daną gminę spośród innych. Uniwersalny model strategii nie jest dobrym rozwiązaniem dla niedużego obszaru, w którym dynamika zmian jest bardzo widoczna.

W związku z powyższym dobra strategia powinna zawierać następujące cechy:

- **unikalność** - musi być specyficzna dla danego środowiska,
- **rzetelność** - musi być oparta o opinię społeczną, aby miała realne wsparcie; jednocześnie powinna być też „wbudowana” w otoczenie (krajowe i unijne),
- **użyteczność** - musi przetwarzać dalekosiężne cele w konkretne zadania wykonywane w ramach kolejnych budżetów,
- **aktualność** - musi być okresowo weryfikowana.

Istotnym pytaniem, na które trzeba sobie odpowiedzieć tworząc strategię jest zawsze, jaki przyjąć horyzont czasowy? W niniejszej strategii przyjęto perspektywę do roku 2025. Najważniejszym pytaniem pozostaje zatem:

W jakim miejscu chcemy być za dziesięć lat?

Dlaczego warto posiadać strategię rozwoju? Strategia jest dokumentem nakreślającym główne cele i kierunki przyszłego rozwoju gminy, uwzględniającym potrzeby społeczności lokalnej. Strategia winna być realizowana poprzez przygotowanie nowych i modyfikowanie już prowadzonych działań na terenie gminy. Działania te porządkuje się w programy odpowiadające celom strategicznym.

1.2. METODYKA PRAC NAD STRATEGIĄ

Przy tworzeniu niniejszego dokumentu postanowiono posłużyć się metodą partycypacyjno-eksperską. W części partycypacyjnej postanowiono poprosić o udział w pracach mieszkańców skupionych w już istniejących organizacjach i zrzeszeniach (lista zaproszonych organizacji jest w załączniku 4). W spotkaniach konsultacyjnych uczestniczyli sołtysi "reprezentujący" problemy poszczególnych miejscowości a projekt strategii został zamieszczony na stronie internetowej. Oczywiście ważną rolę odegrali radni Gminy. Wykorzystano także wiedzę i doświadczenie pracowników Urzędu Gminy. Głównym autorem wskazań kierunków rozwoju są zatem mieszkańcy. Rola ekspercka, pełniona przez firmę Remedis SA polegała głównie na moderowaniu spotkań, porządkowaniu zadań i celów wskazanych przez uczestników procesu, uzupełnienie tychże, na zintegrowanej analizie sytuacji Gminy, porównaniu uzyskanej w ten sposób strategii do innych, obowiązujących dokumentów (własnych Gminy, sąsiadów, innych dokumentów powiatowych, wojewódzkich, krajowych i unijnych) dotyczących Gminy Latowicz.

Tworząc zamierzenia strategii kierowano się następującymi przesłankami:

- władze lokalne chcą pełnić rolę aktywnego inspiratora i koordynatora działań w gminie,
- współpraca różnych środowisk lokalnych może przynieść wiele dodatkowych korzyści niemożliwych do osiągnięcia indywidualnie,
- gmina chce być otwarta na kontakty zewnętrzne widząc w nich źródło rozwoju i innowacji,
- poprawa jakości życia mieszkańców całej gminy związana jest z poprawą sytuacji gospodarczej.

Prace nad strategią składały się z następujących elementów:

- I. Określenie stanu aktualnego:

Diagnoza obejmuje przegląd najważniejszych elementów struktury społeczno-gospodarczej gminy. Szczególny nacisk położono na omówienie następujących zagadnień:

- sytuacji demograficznej i społecznej,
 - stanu infrastruktury technicznej, w szczególności spraw infrastruktury telekomunikacyjnej, energetycznej i gazowniczej, kanalizacji, gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami, infrastruktury drogowej,
 - stanu infrastruktury społecznej, w szczególności bazy materialnej oświaty i wychowania, zagadnień pomocy społecznej, służby zdrowia, kultury oraz sportu i rekreacji,
 - sytuacji gospodarczej,
 - problematyki przestrzennej i mieszkaniowej,
- II. Określenie potencjału rozwojowego,
 - III. Zagregowana analiza możliwości rozwoju Gminy Latowicz,
 - IV. Wizja Rozwoju,
 - V. Określenie Programów Strategii Gminy,
 - VI. Koordynacja strategii z innymi dokumentami strategicznymi,
 - VII. Określenie zasad monitorowania i aktualizacji strategii,
 - VIII. Przygotowanie i przedłożenie Radzie Gminy projektu Strategii.

W oparciu o powyższą metodę wyznaczone zostały kierunki rozwoju Gminy. Przygotowana Strategia Rozwoju Gminy Latowicz obejmuje perspektywę do roku 2025. Na poziomie szczegółowym zadanie to przejęte jest przez dokumenty operacyjne.

Oprócz wiedzy i doświadczenia zespołu pracującego nad tworzeniem strategii kierowano się zasadą wykorzystania dotychczasowych prac i propozycji zgłaszanych w Gminie. Innymi źródłami informacji były dokumenty strategiczne jednostek nadrzędnych:

- I. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie,
- II. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,
- III. Polityka Transportowa Państwa na lata 2006-2025,
- IV. Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020,

V. Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2030 roku –
Innowacyjne Mazowsze,

VI. Strategia Rozwoju Lokalnego Powiatu Mińskiego na lata 2008-2020,

oraz dokumenty Gminy Latowicz:

I. Oferta inwestycyjna – Gmina Latowicz,

II. Program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Latowicz na lata
2011-2015,

III. Plan Odnowy Miejscowości Latowicz na lata 2008-2015,

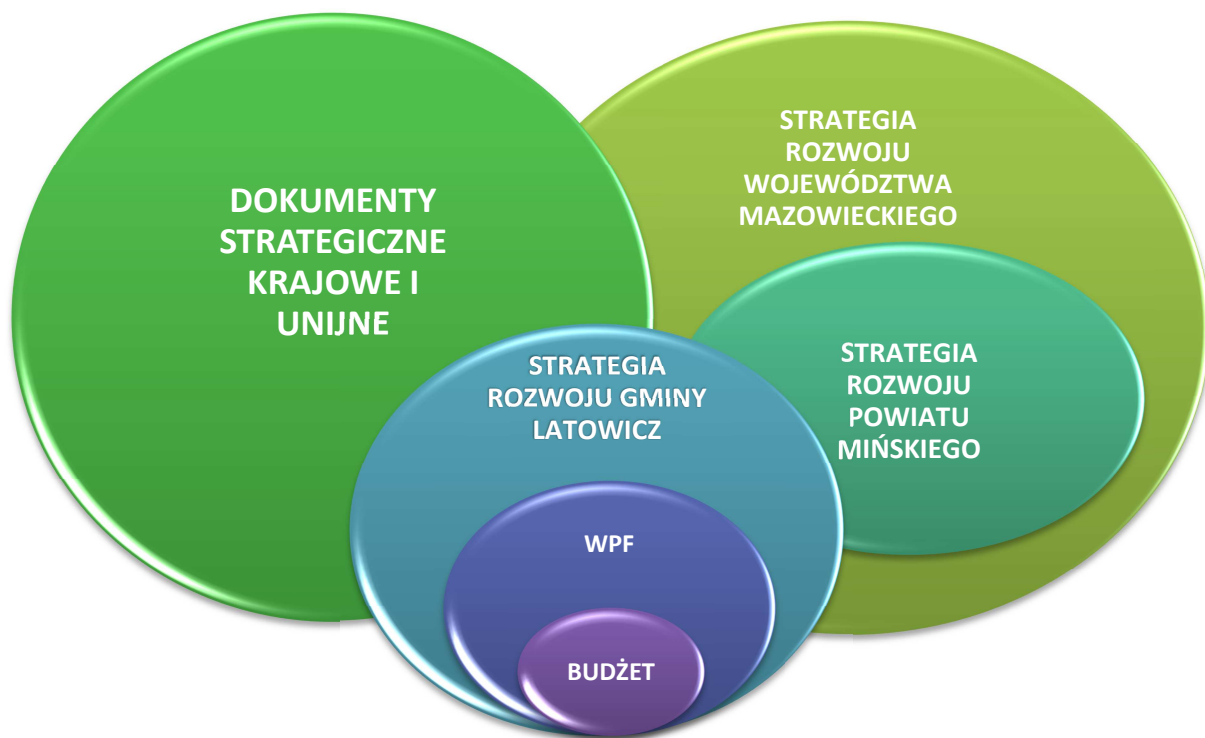
IV. Plan Odnowy Miejscowości Wielgolas na lata 2010-2017,

V. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy
Latowicz.

Ponadto korzystano ze stron internetowych podmiotów mieszczących się na terenie Gminy i danych statystycznych. Podczas spotkań związanych z pracą nad strategią zbierano informacje od przedstawicieli różnych środowisk Gminy, które następnie wykorzystano podczas przygotowywania niniejszego opracowania.

1.3. MIEJSCE DOKUMENTU WŚRÓD DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Schematycznie miejsce Strategii pośród innych podstawowych dokumentów dotyczących rozwoju jest następujące:

„Strategia Rozwoju Gminy Latowicz na lata 2015-2025” jest centralnym dokumentem strategicznym Gminy. Jednak nie funkcjonuje samodzielnie. Immanentnymi składnikami strategii są strategie branżowe – np. „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych” czy też „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego”.

Podstawowym dokumentem operacyjnym, służącym realizacji strategii jest obowiązująca wieloletnia prognoza finansowa (WPF), uchwalana przez Radę Gminy. WPF pozwala na śledzenie postępów w realizacji strategii.

Ze względu na naturalną potrzebę tworzenia dokumentów o charakterze strategicznym dla różnych obszarów aktywności przyjęto zasadę otwartości niniejszego dokumentu. Zmiany, uzupełnienia i modyfikacje polegać będą mogły zarówno na poprawianiu wprost dokumentu bazowego, jak i na dołączaniu innych dokumentów, jako uzupełnień strategii.

Ogólnie dokumenty dotyczące rozwoju strategicznego gminy podzielić można na dwa obszary:

Dokumenty kierunkowe:

STRATEGIA – dokument nadrzędny względem innych aktów prawa miejscowego,

POLITYKI BRANŻOWE – opisy działań kierunkowych i zasad postępowania, szczegółowe dla poszczególnych branż (np. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego).

Dokumenty realizacyjne:

PLANY/PROGRAMY – zespoły projektów i zadań w określonej branży; mogą zawierać montaż finansowy,

PROJEKTY – zespoły powiązanych zadań realizowanych na podstawie harmonogramów, ze wskazanymi źródłami finansowania i wskaźnikami osiągnięcia celów,

ZADANIA – podstawowe jednostki realizacyjne, wskazujące: przedmiot zadania, osoby odpowiedzialne za wykonanie i osoby nadzorujące, termin rozpoczęcia i zakończenia realizacji zadania, sposoby realizacji, kwoty środków finansowych przeznaczonych na zadanie, sposób odbioru poprawności wykonania zadania, wskaźniki oceny osiągnięcia celów.

Ponadto należy zwrócić uwagę, że oprócz dokumentów wewnętrznych – stworzonych wewnątrz jednostki samorządowej (lub dla niej obligatoryjnych, mimo innego pochodzenia) – istnieć mogą inne, zewnętrzne dokumenty dotyczące strategii, które JST chce akceptować, mimo iż nie są obowiązujące od strony formalnej.

**STRATEGIA ROZWOJU GMINY LATOWICZ
MA CHARAKTER OTWARTY**

**2. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO
GOSPODARCZEJ GMINY LATOWICZ -
ANALIZA JAKOŚCI ŻYCIA**

2.1 PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

2.1.1. RYS HISTORYCZNY

Badania archeologiczne potwierdzają, że najwcześniejsze ślady osadnictwa na terenach gminy pochodzą sprzed dwóch i pół tysiąca lat. Odnaleziono pozostałości zasiedlania w okolicach Wielgolasu, Borówka i Transboru. Z tzw. okresu lateńskiego wywodzą się inne znaleziska, świadczące o tym, że istniał tu w V wieku gród obronny. Z kolei pierwsze wzmianki o wsi Latowicz sięgają korzeniami końca XII wieku (lata 1172-1198). Funkcjonował tu wówczas Kościół parafii pod wezwaniem Świętego Wawrzyńca. Latowicz jest jedną z najstarszych osad w południowo-wschodniej części Mazowsza. Jej położenie miało charakter przede wszystkim obronny. Wskazuje na to położenie osady na wzgórzu oblanym Świdrem i jego odnogą. W 1300 roku właścicielem wioski został sędzia czerski Jan z Piekar, a w 1313 Krystyn – wojewoda płocki.

Prawa miejskie na prawie magdeburskim Latowicz uzyskał w 1420 roku. Zostały one potwierdzone w 1423 roku przez księcia mazowieckiego Janusza I. Począwszy od II połowy XV wieku Latowicz był uposażeniem księżnych mazowieckich, a później w XVI i XVII już jako starostwo niegrodowe należał do uposażenia polskich królowych. Od 1536 roku był w posiadaniu królowej Bony. Do dnia dzisiejszego na jednym z latowickich wzgórz, zwanych przez miejscową ludność Górą Bony, znajdują się wały ziemne – pozostałości wybudowanego dla niej dworu. Dwór ten przyczynił się do podniesienia obronności miasta, zwiększenia w nim bezpieczeństwa i zarazem wzrostu liczby mieszkańców. Kolejnymi właścicielkami były Anna Jagiellonka i Konstancja (żona Zygmunta III). Był to najlepszy okres w historii miasta (późne średniowiecze oraz renesans). Istniały tu cztery kościoły, szpital, przytułek dla ubogich, pierwsze szkoły świeckie oraz kilkaset zakładów rzemieślniczych. O takim szybkim rozwoju miasta decydowało również jego bardzo dobre położenie na krzyżujących się szlakach handlowych i tranzytowych oraz pomiędzy rzeką Świder i obfitującym w ryby stawem. Nie należy zapominać również o bardzo dużej ilości królewskich przywilejów, które zostały nadane miastu (18 na przestrzeni lat). Z licznych praw można wspomnieć o wprowadzonym: prawie wyszynku (1508), pobieranie bykowego (1509), prowadzenia łaźni (1509), wyrębu lasu (1532), poboru mostowego (1540).

Zmierzch świetności Latowicza nastąpił w wyniku wojen szwedzkich. Miasto popadło w ruinę w wyniku „odwiedzin” wojsk szwedzkich, rosyjskich i kozackich. Miejscowość wyludniła się

tak, że w połowie XVIII wieku mieszkało tu tylko około 100 osób. Do upadku przyczyniły się również pożary i prywata rządzących tutaj starostów. W tym czasie Latowicz należał do rodziny książąt Czartoryskich. Pod koniec XVIII wieku zaczął się powoli rozwijać i liczba mieszkańców przekroczyła 1000 osób. Jednak XIX wiek przyniósł upadek miejskości. Zaprzestano organizowania jarmarków, prawo do warzenia piwa przejął starosta i proboszcz, a spotkania rady miejskiej odbywały się w karczmie. W wyniku upadku ekonomicznego 1 czerwca 1869 roku na mocy ukazu cara Aleksandra II Latowicz utracił prawa miejskie. Lokalna legenda mówi o likwidacji jako karze za liczny udział latowiczian w Powstaniu Styczniowym. Zniszczeń dopełniły pożary trawiące Latowicz w latach 1883 i 1901¹.

Gmina Latowicz została utworzona 31 maja 1870 r. w miejsce istniejącego od 1526 starostwa latowickiego.

Do 1954 roku miejscowość Latowicz była siedzibą dwóch gmin – gminy Latowicz i gminy Wielgolas. Jednak tę drugą zlikwidowano w wyniku reformy wprowadzającej gromady zamiast gmin. Po reaktywowaniu gmin w 1973 roku nie przywrócono i jej obszar wchłonęła gmina Latowicz.

Historia gminy Latowicz to także historia miejscowości wchodzących obecnie w jej skład.

- **Borówek** – najstarsze ślady osadnictwa na terenie tej miejscowości to narzędzia krzemienne z okresu neolitu i ceramika z epoki żelaza. Natomiast pierwsze wzmianki o osadzie pochodzą z 1613 roku. Znajdowało się tutaj wówczas sześć domów. Pod koniec XIX wieku powstała w Borówku szkoła elementarna. Nazwa wsi wywodzi się od otaczających ją borów i rosnących w nich borówek.
- **Budy Wielgoleskie** – najstarsze ślady osadnictwa pochodzą z epoki neolitu i są to okrzeski krzemienne. Pochodzą prawdopodobnie z dawnej pracowni krzemiennej. W dokumentach parafii Latowicz wieś pojawia się po raz pierwszy w 1864 roku. Pierwsi mieszkańcy zajmowali się wytopem smoły drzewnej i potażu, dlatego nazywano ich „smolarze” i „popielarze”. W dwudziestoleciu międzywojennym istniała tutaj czteroklasowa szkoła podstawowa.
- **Budziska** – fragmenty narzędzi krzemienych znalezione na tych terenach pochodzą z epoki neolitu. Natknięto się tu również na cmentarzysko obrządku ciałaopalnego.

¹ Źródła: <http://www.gmina-latowicz.pl/>, <http://www.powiatminski.pl/>, <http://ranczo.wikia.com/wiki/Latowicz>, <http://www.agad.archiwa.gov.pl>

Z kolei najstarsze wzmianki o wsi pochodzą z 1662 roku, jako posiadłości należącej do dóbr Dębe Małe.

- **Chyżyny** – znaleziono tutaj urny z prochami – resztki cmentarzyska kultury grobów kloszowych (500-100 lat p.n.e.). Pierwsze wzmianki o wsi pochodzą z 1516 roku. Jej ówczesna nazwa to *Chissiny*, później *Chyzijnij*, *Chizini*, *Chyziny* a nawet *Hyziny*. 7 września 1939 roku Niemcy zrzućili na centrum wsi 22 bomby burzące. W latach 1940-1944 działały tu tajne gimnazjalne komplety organizowane przez Jana Stabińskiego. W latach 1942-1943 Niemcy założyli tu przejściowy obóz dla Żydów, których następnie wywieziono do obozu koncentracyjnego w Treblince. Nazwa wioski pochodzi od staropolskiego wyrazu „*chyżę*” oznaczającego chatę wykonaną z ziemi i łóz. Sugeruje to, że pierwsze założone tu chaty były ubogie, zbudowane z ziemi i chrustu.
- **Dąbrówka** - pierwsze wzmianki o wsi pochodzą z 1565 r., kiedy liczyła 12 gospodarstw. Podczas wojen szwedzkich została doszczętnie spalona. W 1835 r. powstała szkoła elementarna, a w 1960 roku założono Ochotniczą Straż Pożarną.
- **Dębe Małe** – we wsi znajdują się ślady osadnictwa od neolitu aż po późne średniowiecze. Znaleziono tu (podobnie jak w Chyżynach) urny z prochami, pamiątkę po cmentarzysku kultury grobów kloszowych. Z kolei w 1877 roku odkryto tu cmentarzysko ciałopalne związane z okresem wpływów rzymskich. Pierwsze wzmianki o samej wsi pochodzą z 1220 roku jako *Dambbe*. W 1517 roku Dębe zostało nadane jako uposażenie kościoła Świętej Anny w Latowiczu. Później właścicielami byli między innymi Jan z Dębnego herbu Radwan, Walenty Dębski, Sebastian Dębski, Jan Dębski. Dębscy władali wsią do XVIII wieku. Później przeszła ona na własność Dąbrowskich, którzy założyli istniejący po dziś dzień park krajobrazowy. W XX wieku powstała szkoła podstawowa, kilka cegielni i działała prądnicą elektryczna. Nazwa wsi odnosi się do lesistej okolicy, w której zapewne dominowały dęby.
- **Generałowo** – wieś założona w 1865 roku przez rosyjskiego generała Gortowa, od którego wzięła się też nazwa.
- **Gołętaki** – pierwsze wzmianki pochodzą dopiero z lat 1830-1847. Jako ciekawostkę dotyczącą wsi podaje się, że wielu mieszkańców wsi jest pochodzenia tatarskiego i tureckiego. Według przekazów są oni potomkami zasymilowanej w XV i XVI wieku ludności tatarskiej i tureckiej. Tezę tę potwierdzają mające wschodnie korzenie nazwiska np. Rajśmidyn, Kałaza, Wontruch, Bajdurek, Lajborek, Bontruk/Bontron,

a także wiele cech zewnętrznych: niski wzrost, skośne oczy, wschodnie rysy czy karnacja. Jeszcze w XX-leciu międzywojennym we wsi hodowano konie o krępej niskiej budowie i wyjątkowej wytrzymałości.

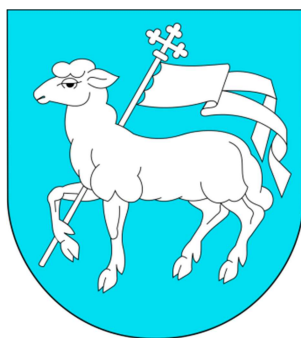
- **Kamionka** – odkryto tu wyroby krzemienne z epoki kamiennej oraz naczynia z popiołami i ceramikę z okresu wczesnego średniowiecza. Pierwsze wzmianki o wsi pochodzą z 1524 roku. Podczas powstania styczniowego w okolicach wsi rozegrała się potyczka powstańców z Rosjanami.
- **Oleksianka** – odnaleziono tu wyroby krzemienne i fragmenty ceramiki wiejskiej. Prawdopodobnie istniała tu neolityczna osada. Pierwsze wzmianki o wsi pochodzą z 1519 roku. W 1902 roku wybudowano tu szkołę podstawową. W drugiej połowie XIX wieku rodzina Plucińskich postawiła tu murowany dwór. Nazwa wsi odnosi się do zagrody córki gospodarzy Oleksych. Możliwe, że nazwa odnosi się do olesów czyli lasów olszowych.
- **Redzyńskie** - we wsi znajduje się cmentarzysko ciałopalne z okresu wpływów rzymskich, informacje o miejscowości pojawiły się w dokumentach w 1517 roku. W 1540 r. zapisano nazwę *Rądzynskye*. W czasie wojen szwedzkich wieś została zniszczona.
- **Stawek** – w 1880 roku wieś liczyła 11 domów, około 70 mieszkańców i posiadała 173 morgi gruntów rolnych. W 1975 roku powstało tu Koło Gospodyń Wiejskich. W centrum wsi usytuowany jest dwuramienny krzyż, ustawiony w połowie XIX w. jako votum chroniące od epidemii cholery oraz kapliczka mająca ponad 100 lat.
- **Strachomin** - najstarsze ślady osadnictwa występują na rozległym cmentarzysku grobów kloszowych na polu pp. Stosiów, datowane na wczesny i średni okres lateński, obrządku ciałopalnego. Z tego okresu zachowało się koliste grodzisko nazywane Słojcem, zlokalizowane 0,5 km na północ od wsi. Pierwsze wzmianki o wsi pojawiły się w 1508 r. pod nazwą *Strachomino*. Nazwa, według miejscowej tradycji, pochodzi od rady udzielanej podróżnym kierującym się w te strony: „miń strach, a będziesz bezpieczny”, czyli miń straszne miejsce. To straszne miejsce wiązało się z trudną przeprawą przez rozlewiska rzeki Świder. W czasie wojen szwedzkich wieś została niemal doszczętnie zniszczona. W drugiej połowie XIX wieku powstała szkoła elementarna, a w 1918 roku założono Ochotniczą Straż Pożarną.

- **Transbór** – najstarsze ślady osadnictwa we wsi, to cmentarzysko grobów kloszowych i osada, datowane na okres lateński, zajmujące powierzchnię ok. 2 ha. Cmentarzysko odkryto w 1927 r. W latach 1946-1948 odnaleziono tu 130 grobów kloszowych, popielnicowych, jamowych, zbiorowych, obwarowanych i pod przykrywkami. Pierwsze wzmianki o wsi pojawiły się w 1516 r. pod nazwą *Trambiczbor*. Nazwa sugeruje, że w tym miejscu trzebiono czyli wycinano las.
- **Waliska** - nazwa topograficzna odnosi się do wielkich wałów ziemnych, zapewne usypanych tu przez pierwszych mieszkańców w celu obronnym. Może ona także oznaczać miejsce, gdzie zwalano – czyli wycinano potężne, wysokie drzewa. Pierwsze informacje o wsi pochodzą z 1436 roku. Dworek w Waliskach należał w drugiej połowie XIX w. i pierwszej połowie XX w. do rodzin Bortkiewiczów i Świątkowskich. W 1915 r. powstała szkoła podstawowa, która mieściła się w prywatnych domach państwa: Jesionków, Wójcików i Żuchowiczów.
- **Wielgolas** – pierwsze wzmianki w dokumentach na temat miejscowości pochodzą z 1519 roku z użyciem nazwy *Wielkij Lasz*. W XVI wieku istniał tu folwark i dworek, na początku XIX wieku założono tu szkołę elementarną. W 1864 roku w okolicznych lasach stacjonowały oddziały powstańców styczniowych. Miejscowa tradycja informuje o cudzie zjawienia Matki Bożej w Wielgolesie w XIX w. W latach 1930-1934 na Miejscu Zjawienia została wybudowana kaplica.
- **Wężyczyn** – najstarsze ślady osadnictwa na tych terenach pochodzą z okresu wczesnego średniowiecza. Znaleziono tu między innymi naczynia z popiołami i ceramikę. Najwcześniejsze zapiski na temat wsi pochodzą z 1524 roku gdzie występuje jako *Vqzyczino*, a w 1540 r. jako *Vqzyczyn*. Następnie w 1565 r. i 1569 r. zapisano nazwę *Węziczyny*, w 1576 r. *Weziczin*, w 1613 r. *Wężyczyn*. Wojny szwedzki przyczyniły się do prawie całkowitego zniszczenia wsi (pozostało zaledwie 5 domów). W XIX wieku znajdował się tu dworek i folwark należący do Łabędzkich – rodziny Henryka Sienkiewicza, który spędził tu pierwsze 9 lat swego dzieciństwa.

HERB LATOWICZA

Herb Latowicza przedstawia Baranka Bożego z chorągiewką, symbolu Jana Chrzciciela na niebieskim tle. Pierwszy dokument, na którym zachowała się wyciśnięta pieczęć z herbem pochodzi z 1536 roku. Pochodzenie herbu nie jest do końca jasne ale wśród hipotez wymienia

się m. in. fakt, iż patronem pierwszego kościoła po erygowaniu parafii był Jan Chrzciciel, zaś sama parafia istnieje już od XI wieku.

Rysunek 1 Herb gminy
Latowicz

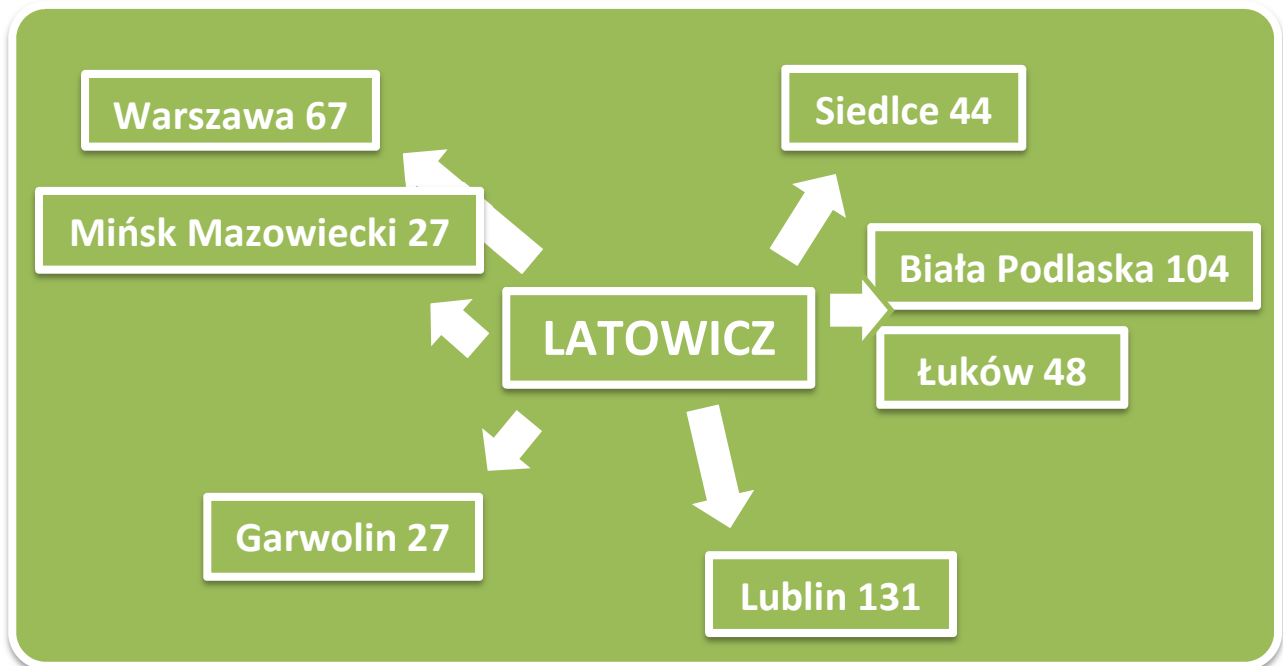
2.1.2. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA I SIEĆ OSADNICZA

Gmina Latowicz położona jest centralno-wschodniej części Polski, na terenie województwa mazowieckiego (do 1998 roku w województwie siedleckim). Znajduje się w południowej części powiatu mińskiego. Graniczy od północy z gminami Siennica, Ceglów i Mrozy, od wschodu z gminą Wodynie (powiat siedlecki), od południa z gminą Borowie (powiat garwoliński) i od zachodu z gminą Parysów (powiat garwoliński).

Rysunek 2 Gmina Latowicz na mapie powiatu mińskiego (źródło: www.osp.org.pl)

Gmina zajmuje powierzchnię 114 km² (11.405 ha) co stanowi 9,79% powierzchni powiatu i 0,32% powierzchni województwa. W 2014 roku zamieszkała była przez 5.460 osób (3,61% ludności powiatu). Siedzibą władz gminy jest miejscowość Latowicz.

Rysunek 3 Odległość [km] Latowicza od niektórych, większych miejscowości

Rysunek 4 Mapa gminy Latowicz (źródło: <http://pl.wikipedia.org/>)

Sieć osadniczą Gminy Latowicz tworzy 18 miejscowości położonych na obszarze 20 sołectw. Przedstawia je poniższa tabela.

TABELA 1 SIEĆ OSADNICZA W GMINIE LATOWICZ (30 CZERWCA 2015 R.)

LP.	SOŁECTWO	LICZBA MIESZKAŃCÓW	% OGÓŁU GMINY
	Gmina Latowicz	5489	100
1	Borówek	69	1,25
2	Budy Wielgoleskie	338	6,15
3	Budziska	169	3,07
4	Chyżyny	224	4,08
5	Dąbrówka	80	1,45
6	Dębe Małe	261	4,75
7	Generałowo	87	1,58
8	Gołęjki	145	2,64
9	Kamionka	275	5,01
10	Latowicz rejon I	396	7,21
11	Latowicz rejon II	612	11,14
12	Latowicz rejon III	406	7,39
13	Oleksianka	266	4,84
14	Redzyńskie	240	4,37
15	Stawek	72	1,31
16	Strachomin	196	3,57

17	Transbór	381	6,94
18	Waliska	194	3,53
19	Wielgolas	852	15,52
20	Wężyczyn	226	4,11

Źródło: Urząd Gminy Latowicz

Sieć osadniczą gminy tworzą głównie miejscowości małe:

- Wsie duże (ponad 500 mieszkańców) – Latowicz, Wielgolas
- Wsie średnie (300 – 500 mieszkańców) – Budy Wielgoleskie i Transbór
- Wsie małe (150 – 300 mieszkańców) – Budziska, Chyżyny, Dębe Małe, Kamionka, Oleksianka, Redzyńskie, Strachomin, Waliska, Wężyczyn,
- Wsie bardzo małe (do 150 mieszkańców) – Borówek, Dąbrówka, Generałowo, Gołęta, Stawek.

2.1.3. ZASOBY NATURALNE I WARUNKI PRZYRODNICZE GMINY

Według podziału fizyczno-geograficznego opracowanego przez Jerzego Kondrackiego² Gmina Latowicz leży w obrębie prowincji *Niż Środkowopolski*, podprowincji *Niziny Środkowopolskie*, w granicach dwóch makroregionów *Niziny Środkowomazowieckiej* i *Niziny Południowopodlaskiej* oraz położona jest na pograniczu kilku mazoregionów geograficznych: *Równiny Garwolińskiej*, *Wysoczyzny Kałuszyńskiej*, *Obniżenia Węgrowskiego*, *Wysoczyzny Żelechowskiej*.

Równina Garwolińska – jest to płaska, piaszczysto-gliniasta równina erozyjno-denudacyjna, będąca wysoczyzną polodowcową, pochodzącą z fazy recesyjnej zlodowacenia środkowopolskiego. Przecina ją rzeka Świder. Powierzchnia równiny opada ku północnemu zachodowi.

Wysoczyzna Kałuszyńska – stanowi płaską wysoczyznę denudacyjną wznoszącą się nad otaczające ją tereny. Jest obszarem źródłowym licznych rzek, m.in.: Mieni doływu Świdra.

Wysoczyzna Żelechowska – jej powierzchnia wznosi się od 172 m n.p.m. do 199,1 m n.p.m. Stanowi ona falistą równinę z ostańcowymi wzniesieniami.

Obniżenie Węgrowskie – jest południkowym obniżeniem (powierzchnia ok. 578 km²) wykorzystującym rzeki Liwiec (z doływem Kostrzyń) i Świder. W gminie Latowicz stanowi płaską powierzchnię, której dno znajduje się na wysokości 120 – 140 m. n.p.m.

² Kondracki J. 2013: Geografia regionalna Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa

Obszar gminy został ukształtowany przez łądolód i dzięki temu jest równinny, płaski, miejscami falisty i pagórkowaty. Najwyższy punkt gminy znajduje się na granicy z gminą Borowie i wynosi około 172 m n.p.m.

GLEBY

W gminie Latowicz dominują gleby bielcowe piaskowe utworzone z piasków luźnych słabogliniastych i gliniastych oraz gleby brunatne wylugowane i kwaśne. Występują tu również gleby bielcowe utworzone z gliny zwałowej oraz gleby bagienne, okresowo podmokłe lub nadmiernie wilgotne, zaliczane do gleb chronionych. Gleby pod względem żyzności należą do średnio i mało urodzajnych, przeważają gleby w klasach III i IV. Występują one głównie w centralnej części gminy w rejonie Wielgolasu, Latowicza i Walisk. Jednakże znajdziemy tu również powierzchnie z glebami klasy II. Przydatność rolniczą gleb określają również kompleksy rolne, o różnej przydatności rolniczej i tak w gminie Latowicz dominują gleby kompleksu żytniego bardzo dobrego. W niewielkich ilościach występują gleby kompleksu pszennego dobrego, żytniego dobrego i zbożowo pastewnego mocnego. Głównym kierunkiem produkcji rolnej jest uprawa zbóż, ziemniaków oraz hodowla bydła.

TABELA 2 POWIERZCHNIA GEODEZYJNA GRUNTÓW W GMINIE LATOWICZ

LP.	UŻYTKI ROLNE	POWIERZCHNIA [ha]
	Obszar gminy	11.405
1	Użytki rolne razem	9.805
2	Użytki rolne – grunty orne	6.316
3	Użytki rolne – sady	90
4	Użytki rolne – łąki trwałe	2.059
5	Użytki rolne – pastwiska trwałe	959
6	Lasy i grunty leśne	1.200
7	Pozostałe grunty	400

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Grunty orne zajmują ponad 55% powierzchni gminy. Wskazuje to jednoznacznie na rolniczy charakter gminy. Rolnictwo stanowi główne źródło utrzymania dla ponad połowy mieszkańców gminy.

SUROWCE NATURALNE

Obszar gminy Latowicz jest mało zasobny w surowce naturalne. Według systemu gospodarki i ochrony bogactw mineralnych „MIDAS” na terenie gminy znajdują się trzy złoża kruszywa naturalnego i trzy złoża rud darniowych i położone są w jej południowo-zachodniej części.

- Złoże Transbór – złożo kruszywa naturalnego w ilości 122,64 tys. ton,

- Złoże Transbór I – złoże kruszywa naturalnego w ilości 151,96 tys. ton,
- Złoże Transbór II – złoże kruszywa naturalnego w ilości 153,73 tys. ton,
- Złoże Dębe Małe – złoże rud darniowych, udokumentowano występowanie 7.017 ton surowca,
- Złoże Dębe Małe II – złoże rud darniowych, udokumentowano występowanie 9.344 ton surowca,
- Górki-Gołętańki – złoże rud darniowych, udokumentowano występowanie 10.482 ton surowca.

Rysunek 5 Lokalizacja złóż na terenie gminy Latowicz (źródło: <http://geoportal.pgi.gov.pl>)

WODY

Gmina Latowicz jest regionem posiadającym ubogie zasoby wodne. Wody powierzchniowe na obszarze gminy związane są głównie z rzekami. Obszar ten położony jest w dorzeczu Wisły i jej prawobrzeżnych dopływów, pomiędzy zlewniami Świdra i Narwi. To właśnie rzeka Świder jest głównym ciekim wodnym gminy. Bierze ona początek na wysoczyźnie Żelechowskiej w pobliżu Stoczka Łukowskiego. Ujście rzeki znajduje się w powiecie otwockim. Jej nazwa pochodzi, według tradycji, od jej krętego biegu lub też od staropolskiego wyrazu „świd”

oznaczającego wilgotny, błyszczący, lśniący. Do płynącej ze wschodu na zachód rzeki wpadają liczne bezimienne strugi. Na obszarze gminy do Świdra uchodzą mniejsze rzeczki: Jamielna, Patok, Żabianka, Parowa, Lelika z dopływem „Rów na Mleczu”, Łaziska Struga, Rydnia, Suj-Wadynia z dopływami Wadynka, Waliska Struga i Osmolanka. Powszechnie występują tu stawy, glinianki, sadzawki, oczka wodne, żwirownie wypełnione wodą, a często też podmokłe łąki, źródłiska, bagna i mokradła.

Rysunek 6 Rzeka Świder (źródło: <http://www.gmina-latowicz.pl>, fot. Z.T. Gajowniczek)

Do największych obszarów podmokłych należą mokradła położone na północ od wsi Generałowo, nazywane „Ściekla”, oraz bagna położone na południe od wsi Gołęźki, nazywane „Tłuka”. Ten obszar uznany został za rezerwat przyrody Natura 2000 – jest to torfowisko mszysto-turzycowe, trzęsawisko i mszar dywanowy ze zbiorowiskami turzycy dziubkowatej i wełnianki wąkolistnej.³

PRZYRODA

Gmina Latowicz to region zieleni i naturalnych krajobrazów, często uważanych za esencję polskiej przyrody. Region zachował wiele ze swego naturalnego charakteru mimo intensywnego użytkowania rolniczego i zmiany stosunków wodnych. Gminę można podzielić na trzy rejony pod względem przestrzeni ekologicznej:

³ Źródło: Przewodnik po Gminie Latowicz, Z.T. Gajowniczek

- Rejon północno-zachodni: tereny bezleśne, z niewielką ilością zadrzewień, przeznaczone pod intensyfikację rolnictwa,
- Rejon południowo-wschodni: tereny przestrzennie powiązane ze Świdrem, docelowo ich przeznaczenie to funkcje inne niż rolnicza,
- Dolina Świdra z kompleksem podmokłych terenów łąkowych: stanowi największą wartość przyrodniczą gminy.

Powierzchnia lasów w gminie wynosi 1.140 ha. Stanowi to 9,99% powierzchni gminy.

Występują one w niewielkich kompleksach na obrzeżach gminy:

- Na zachodzie gminy w okolicach Wielgolasu i Bud Wielgoleskich,
- Na południowym wschodzie gminy pomiędzy Latowiczem i Oleksianką,
- Na północy gminy w okolicach Kamionki.

Dominują tu siedliska borowe z przewagą boru świeżego, o drzewostanie w którego skład wchodzi głównie sosna, a rzadziej brzoza i dąb. W dolinach rzecznych i zagłębieniach występują łągi olszowo-jesionowe i olsy. Jeśli chodzi o faunę to możemy tu spotkać łosie, sarny, dziki, lisy, borsuki, piżmaki, kuny, zające, bobry. Przedstawicielami chronionej szaty roślinnej są: cis pospolity, rokitnik zwyczajny, barwinek pospolity, długosz królewski, pióropusznik strusi, widłak goździsty, widłak wroniec czy tojad mocny. Awifaunę reprezentują z kolei skowronki polne, pliszki żółte, pokląskwy, świergotki łąkowe, czajki, kuropatwy, kaczkę, bekasy ksyżki, rydzyki, cyranki, derkacze, bociany czarne i białe oraz liczne ptaki drapieżne.

Celem wyznaczenia obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 jest ochrona populacji dziko występujących gatunków ptaków, utrzymanie i zagospodarowanie ich naturalnych siedlisk zgodnie z wymogami ekologicznymi, przywracanie zniszczonych biotopów oraz tworzenie biotopów. Z terenu gminy Latowicz do programu zgłoszony został specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000, Dyrektywa Siedliskowa, Gołe Łąki” (kod PLH 140027). Jest to obszar o ogólnej powierzchni 49,6 ha, którego część położona jest przy południowo zachodniej granicy gminy Latowicz, a niewielka część w gminie Parysów w powiecie garwolińskim, jest to obszar bezodpływowej, silnie podtopionej niecki terenu, otoczonej pasmami zwymięć, położony w znacznej odległości od zwartych siedzib ludzkich, bardzo rzadko penetrowany, średnia miąższość torfu wynosi tu 90 cm, wyraźnie widoczne są ślady eksploatacji torfu w przeszłości, 45,45% pokrycia obszaru stanowią torfowiska przejściowe i trzęsawiska,

a 3,33 % pokrycia - bory i lasy bagienne, przedmiotem ochrony na tym obszarze są stanowiska lęgowe żurawi (*Grus grus*), występuje też kilkanaście ważnych gatunków roślin⁴.

Użytki zielone występują głównie w postaci wąskich pasów w dolinach małych cieków wodnych. Z zespołów łąkowych i pastwiskowych powierzchniowo dominują łąki owsicowe, ostrożeńiowe i zbiorowiska ziołoroślne złożone z wysokich roślin dwuliściennych.

Ponadto na terenie gminy Latowicz znajduje się 11 pomników przyrody. Są to formy ochrony obejmujące pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiętkowej i krajobrazowej odznaczających się indywidualnymi wyróżniającymi je cechami. Ich zestawienie prezentuje tabela 3.

TABELA 3 POMNIKI PRZYRODY NA TERENIE GMINY LATOWICZ

LP.	NAZWA	OBWÓD [cm]	WYSOKOŚĆ [m]	LOKALIZACJA	ROK ZATWIERDZENIA
1	Wiąz szypułkowy	250	20	Oleksianka, park zabytkowy	1978
2	Jesion wyniosły	272	23		
3	Jesion wyniosły	230	23		
4	Sosna wejmutka	230	25	Dębe Małe, park zabytkowy	1978
5	Wiąz szypułkowy	370	20	Wielgolas, park zabytkowy	1978
6	Wiąz szypułkowy	372	26		
7	Wiąz szypułkowy	366	27		
8	Buk zwyczajny, sosna wejmutka, pięć sosen pospolitych, pięć wiązów szypułkowych	202-407	20-27		
9	Trzydzieści dziewięć jodeł pospolitych	87-220	17-36	Dębe Małe, wschodnia część lasu zwanego „Świerczyna”	1981
10	Dąb szypułkowy⁵	385	29	Waliska, przy ogrodzeniu zabytkowego parku	1990
11	Wiąz szypułkowy	350	b.d.	Transbór	b.d.

Źródło: Program Ochrony Środowiska w Powiecie Mińskim na lata 2013-2016 z perspektywą do roku 2020, Urząd Gminy Latowicz

⁴ Program Ochrony Środowiska w Powiecie Mińskim na lata 2013-2016 z perspektywą do roku 2020

⁵ Pogrubioną czcionką zaznaczono pomniki przyrody wymienione w załączniku do rozporządzenia nr 25 Wojewody Mazowieckiego z dnia 31 lipca 2009r. (Dz.Urz.Woj.Maz. Nr 124, poz. 3640)

Rysunek 7 Wiąz Szypułkowy w Transborze (źródło: Urząd Gminy Latowicz)

Dodatkowym atutem dla przyrody gminy Latowicz jest jej położenie na terenie wyznaczonego korytarza ekologicznego. Korytarze ekologiczne pełnią funkcję ponadlokalnych krajowych ciągów ekologicznych i są najważniejszym w regionie komponentem ogólnokrajowej sieci obszarów uznanych za kluczowe dla ochrony przyrody w Polsce.

2.1.4. WALORY KULTUROWE GMINY

Gmina Latowicz nie ma charakteru typowo turystycznego, mimo to dobre warunki do wypoczynku znajdą tu zarówno amatorzy turystyki pobytowej zainteresowani zbieraniem owoców lasu jak również zwolennicy turystyki wędrownej, na których czekają ciekawe zabytki oraz szlaki pieszej, rowerowej i kajakowej wędrówki. Duże znaczenie ma dla turystyki rzeka Świder, jednak wymagałaby przywrócenia walorów rekreacyjnych.

Na terenie gminy znajduje się wiele zabytków budownictwa, architektury sakralnej i świeckiej. Do rejestru zabytków województwa mazowieckiego wpisane są:

- **Dębe Małe**

- zespół pałacowo-folwarczny z XIX wieku, w jego skład wchodzi między innymi neorenesansowy pałac z zabudowaniami folwarcznymi ogrodzony murem oraz dużym parkiem krajobrazowym.

Rysunek 8 Pałac w Dębie Małej (źródło: <https://pl.wikipedia.org>)

- **Kamionka**

- kaplica pod wezwaniem św. Walentego – świątynia mariawicka z początku XX wieku,

Rysunek 9 Kaplica pod wezwaniem św. Walentego w Kamionce (źródło: <https://pl.wikipedia.org>)

- **Latowicz**

- kościół pod wezwaniem Świętego Walentego z początku XX wieku,
 - rynek wraz z pierzejami,

- **Oleksianka**

- park dworski z połowy XIX wieku.

Poza budowlami oficjalnie wpisanymi do rejestru zabytków, na terenie gminy, znajduje się jeszcze wiele innych wartych obejrzenia obiektów:

- **Budziska**

- we wsi znajduje się kopiec z krzyżem, usypany w 1938 roku przez młodzież ku czci bohaterów walczących za Ojczyznę,

- **Latowicz**

- stary cmentarz z przełomu XVII i XVIII wieku,
 - nowy cmentarz końca XIX wieku,

- **Oleksianka**

- murowany spichlerz z II połowy XIX wieku,

- **Stawek**

- w centrum wsi znajduje się dwuramienny krzyż, ustawiony w połowie XIX w. jako votum chroniące od epidemii cholery,

- **Wielgolas**

- neorenesansowy murowany pałac z połowy XIX wieku, malowniczy park krajobrazowy z I połowy XIX wieku,
 - Sanktuarium Maryjne i kaplica 1934 roku,
 - dwie tablice w kościele poświęcone poległym oficerom z Transboru oraz poległym żołnierzom AK z rodziny Wyleżyński,
 - Dąb Katyński (poświęcony zamordowanemu w Katyniu por. dr. A. Sikorze)
 - miejsce pamięci Powstańców Styczniowych,
 - tablica ZS upamiętniająca nauczycieli i absolwentów szkoły (odsłonięta w 2007 roku w 200-lecie szkoły),

- **Waliska**

- dwór murowany z II połowy XIX wieku z zabytkowym parkiem.

Ponadto na terenie gminy występują liczne zabytkowe kapliczki, figury, krzyże przydrożne, dotowane od XIX wieku do lat 40 XX wieku. W gminie Latowicz znajduje się kilka miejsc pamięci narodowej:

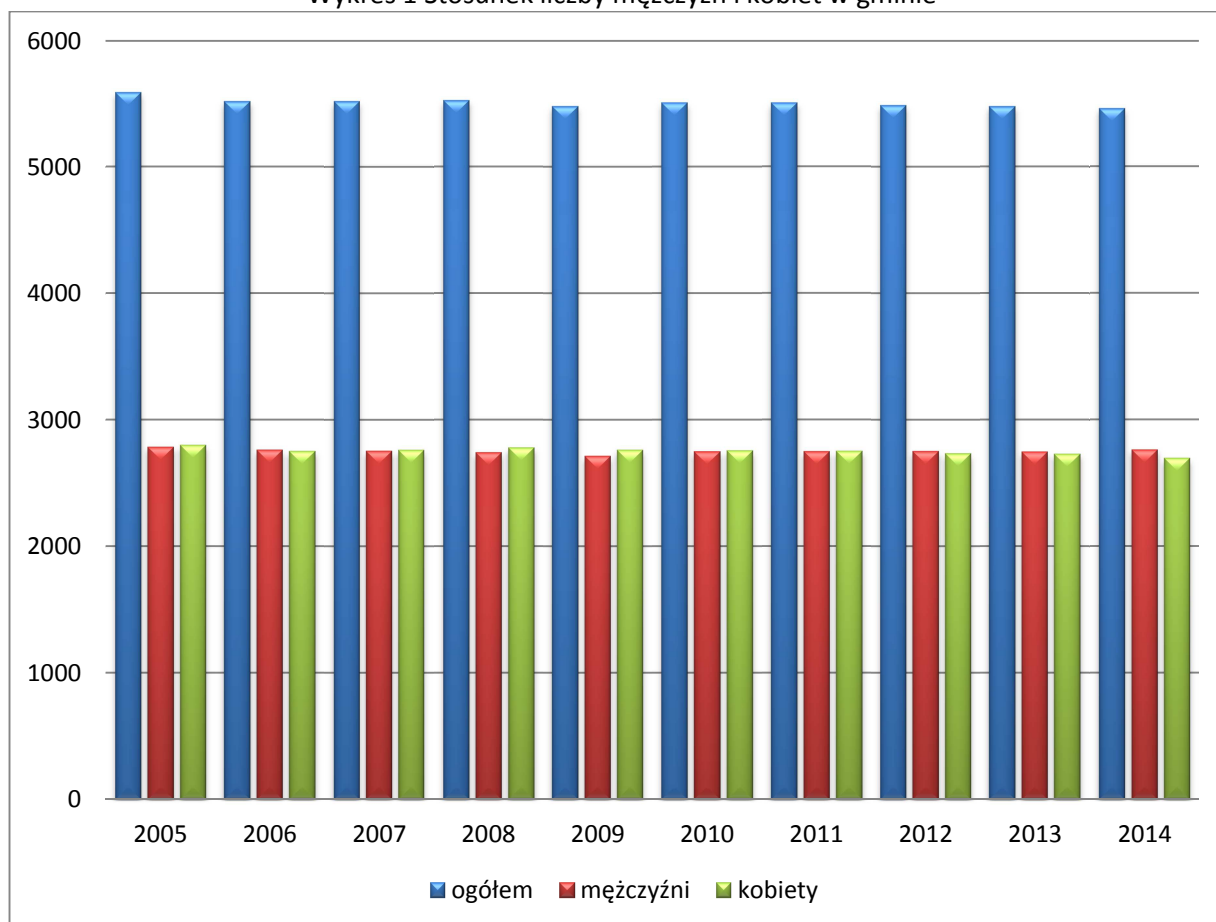
- pomnik w Latowiczu (rynek), poświęcony pamięci bojowników o niepodległość w latach 1905-1918, ufundowany w 10. rocznicę odzyskania niepodległości Polski, związany zwłaszcza z akcją lokalnej Polskiej Organizacji Wojskowej, w skład której wchodził OSP w Latowiczu. 11 listopada 1918 r. dokonali oni rozbrojenia posterunku niemieckiego, a następnie wsparli działania wyzwolenicze w Seroczynie i wzięli udział w walce z Niemcami pod Stoczkiem Łukowskim, gdzie poległ Ignacy Brauliński, naczelnik OSP w Chyżynach,
- pomnik na rynku w Latowiczu, poświęcony bohaterom września 1939 r. upamiętniający m.in. spalenie Latowicza w wyniku niemieckich nalotów bombowych w dniu 8 września 1939 r.
- mogiła zbiorowa na nowym cmentarzu parafialnym w Latowiczu, w której spoczywają bezimiennie ofiary przesłuchań przeprowadzanych w czasie II wojny światowej w budynku szkoły podstawowej, gdzie mieściła się siedziba żandarmerii,
- mogiła zbiorowa 5 żołnierzy AK na cmentarzu parafialnym w Latowiczu, zamordowanych w lutym 1944 r. w odwecie za próbę odbicia więźniów ze szkoły w Latowiczu,
- tablica pamięci na ścianie budynku Zespołu Szkół (dawna szkoła podstawowa) w Latowiczu, upamiętniająca zdarzenia z 1944 r. (uwięzienie 87 Polaków, głównie żołnierzy AK, wywiezionych następnie do obozów zagłady). Tablicę ufundowano w 2003 r.
- pomnik we wsi Budziska, poświęcony poległym w obronie ojczyzny, ufundowany w 20. rocznicę odzyskania niepodległości Polski.⁶

Przez gminę przebiega wiele szlaków turystycznych. Osoby, które wybierają się w te rejony mogą korzystać między innymi z bogatej oferty szlaków rowerowych.

⁶ Źródło: <http://powiatminski.pl/>

kobiet. Mężczyźni mają nieznaczną przewagę liczebną nad kobietami (50,60%). Należy więc stwierdzić, że podział wg. płci jest niezwykle równomierny, nie tylko w roku 2014 ale także na przestrzeni wielu lat.

Wykres 1 Stosunek liczby mężczyzn i kobiet w gminie

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Szczegółowe dane przedstawia tabela 4.

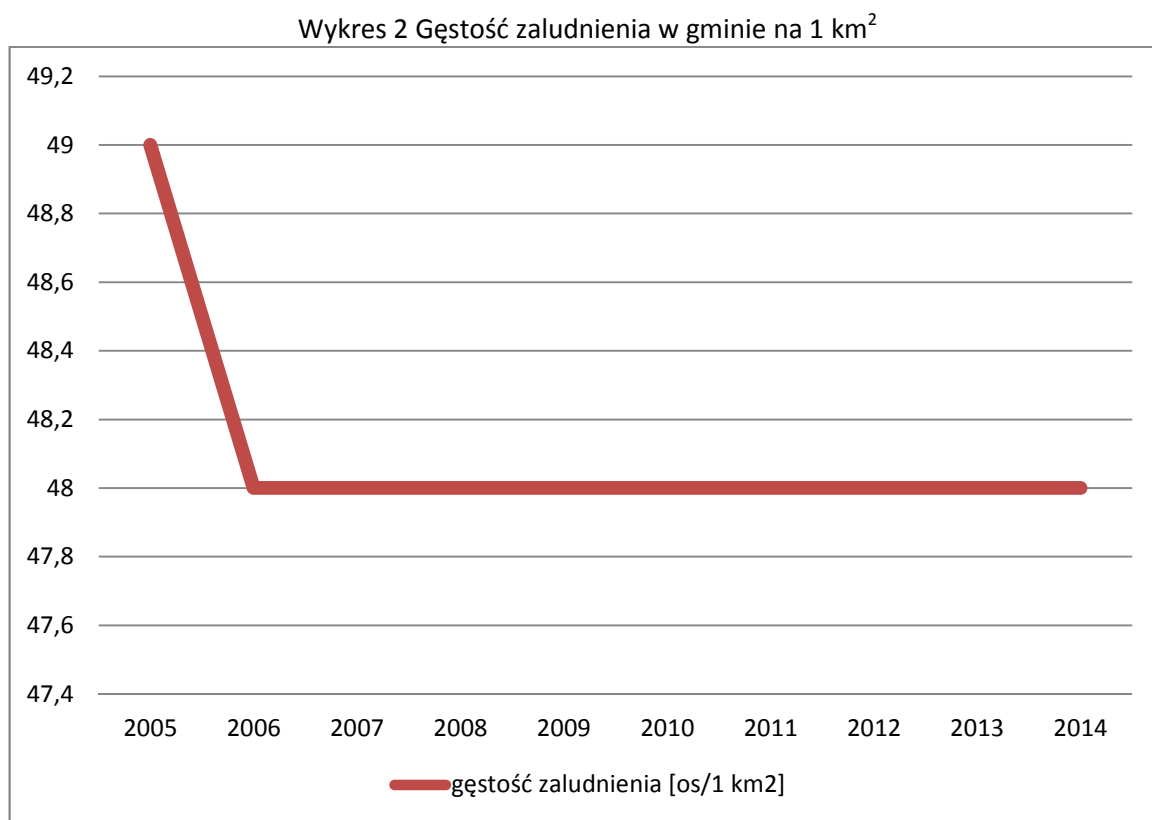
TABELA 4 LICZBA MIESZKAŃCÓW GMINY LATOWICZ W LATACH 2005-2014

STRUKTURA WG PŁCI	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ogółem	5.590	5.519	5.521	5.526	5.480	5.510	5.507	5.488	5.478	5.460
Mężczyźni	2.787	2.764	2.757	2.743	2.717	2.751	2.752	2.753	2.748	2.763
Mężczyźni [%]	49,85	50,08	49,93	49,63	49,58	49,92	49,97	50,16	50,16	50,60
Kobiety	2.803	2.755	2.764	2.783	2.763	2.759	2.755	2.735	2.730	2.697
Kobiety [%]	50,15	49,92	50,07	50,37	50,42	50,08	50,03	49,84	49,84	49,40

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Gęstość zaludnienia w Gminie Latowicz od lat utrzymuje się na stałym poziomie, co prezentuje poniższy wykres. Jeżeli uwzględni się dotychczasowe trendy migracji wewnętrznych i ich ujemne saldo, a także ujemny przyrost naturalny na przestrzeni ostatnich lat to Gmina

Latowicz może wykazywać spadek liczby mieszkańców. Według informacji z Banku Danych Lokalnych gęstość zaludnienia w gminie w 2014 roku wynosiła 48 osób na kilometr kwadratowy.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Gęstość zaludnienia gminy na tle powiatu i województwa prezentuje tabela 5.

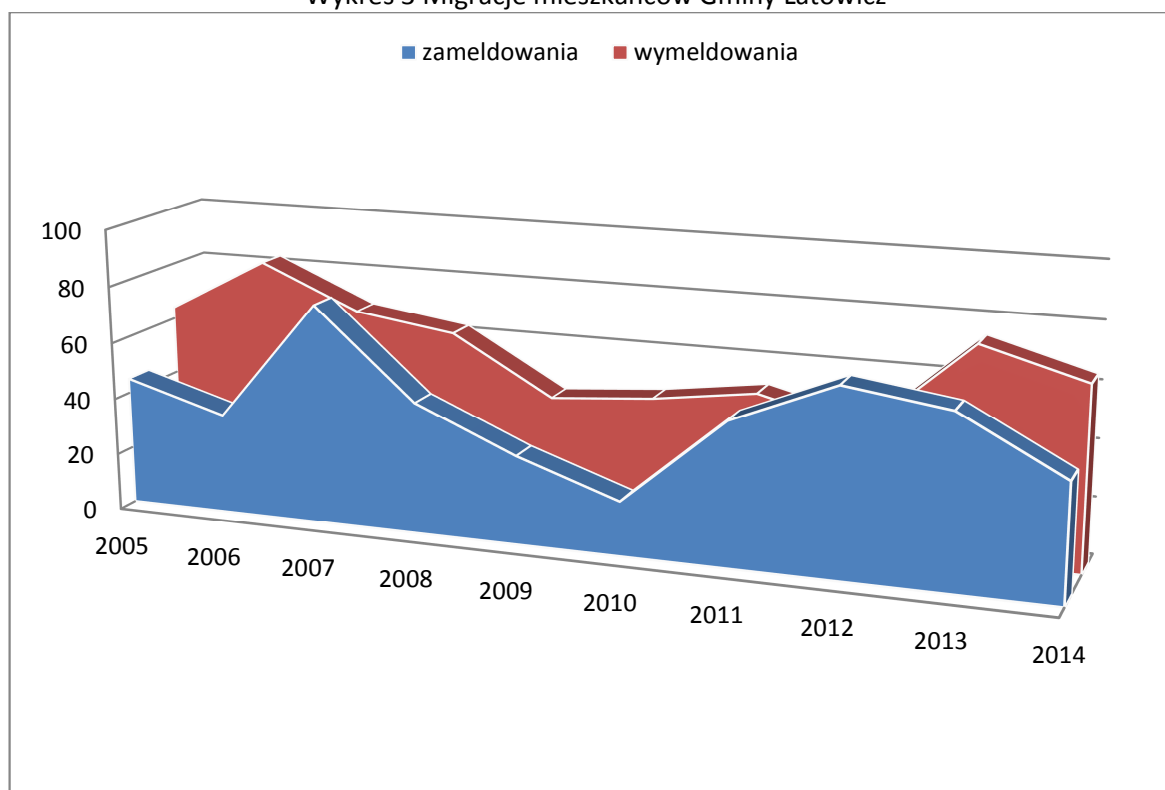
TABELA 5 GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA GMINY NA TLE WOJEWÓDZTWA I POWIATU

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	LUDNOŚĆ NA 1 km ²		
	2012	2013	2014
Województwo mazowieckie	149	150	150
Powiat miński	128	129	130
Gmina Latowicz	48	48	48

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Na wykresie 3 doskonale widać, że z wyjątkiem roku 2007 i 2012, utrzymuje się w gminie nadwyżka wymeldowań w stosunku do liczby zameldowań.

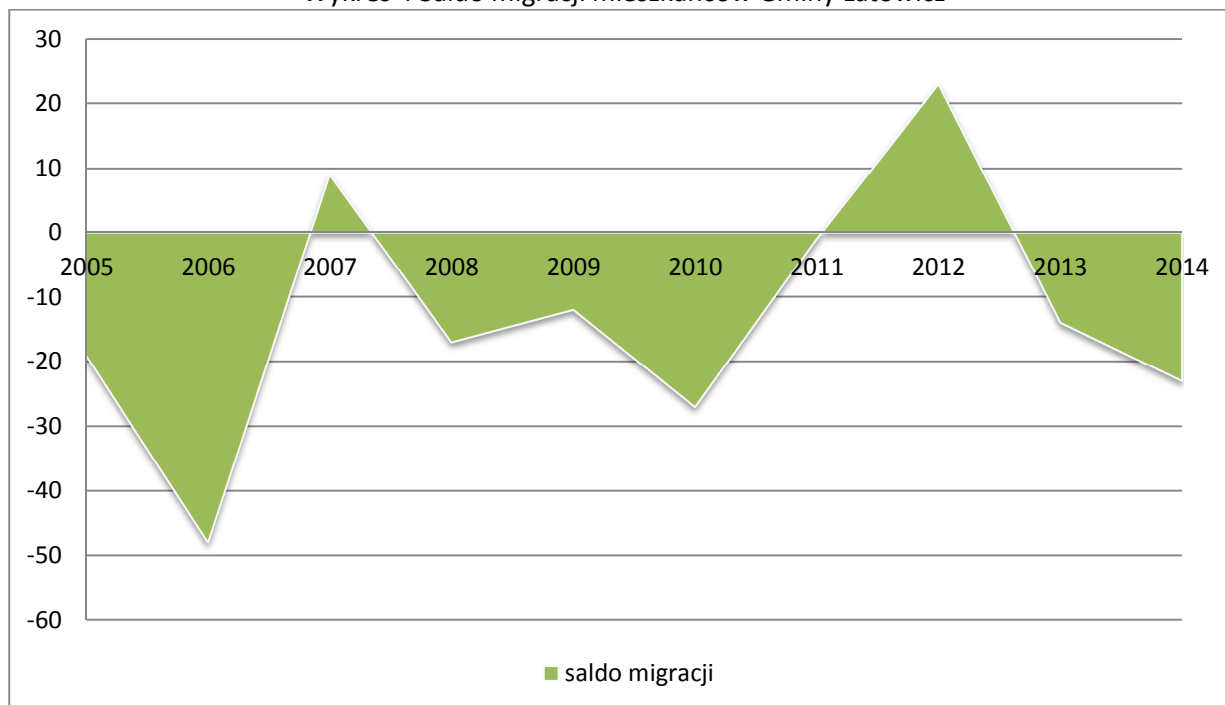
Wykres 3 Migracje mieszkańców Gminy Latowicz

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W ciągu ostatnich 10 lat tylko dwukrotnie notowano dodatnie saldo migracji.

Wykres 4 Saldo migracji mieszkańców Gminy Latowicz

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W gminie Latowicz następuje odpływ ludności głównie do miast (prawdopodobnie do pobliskiego Mińska Mazowieckiego i Warszawy). Taki stan rzeczy spowodowany może być

dobrym połączeniem komunikacyjnym i bliskością dużych ośrodków miejskich, będących miejscem zatrudnienia i nauki mieszkańców gminy.

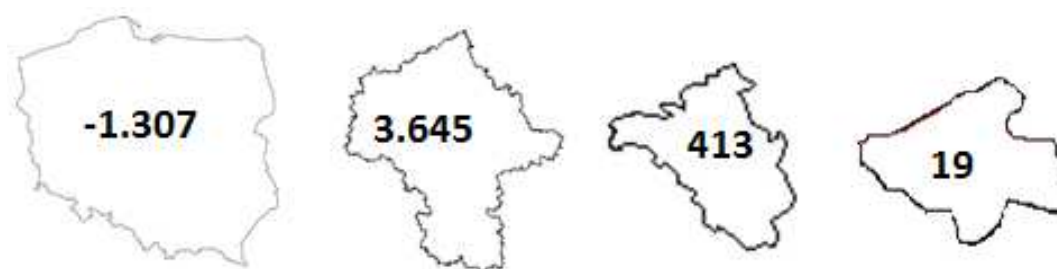
Struktura ludności według wieku jest bardzo nierówna z uwagi na kolejne niższe i wyższe demograficzne. Można zauważyć wyraźny spadek umieralności w gminie w ostatnich latach. Jeśli chodzi o wskaźnik urodzeń to ten utrzymuje się na stałym poziomie, co jakiś czas wykazując niewielkie wahania. Odnotowana liczba urodzeń żywych na terenie Gminy w roku 2014 to 69, natomiast zgonów zanotowano 50. Przyrost naturalny w gminie po raz pierwszy od sześciu lat jest dodatni i wynosi 19.

TABELA 6 URODZENIA ŻYWE, ZGONY I PRZYRÓST NATURALNY W GMINIE LATOWICZ

	OGÓŁEM			MĘŻCZYŹNI			KOBIECY		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Urodzenia żywe	64	57	69	36	33	52	28	24	17
Zgony	90	67	50	41	32	28	49	35	22
Przyrost naturalny	-26	-10	19	-5	1	24	-21	-11	-5

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Przyrost naturalny w gminie po raz pierwszy od sześciu lat jest dodatni i wynosi 19.

Rysunek 11 Przyrost naturalny w Polsce, województwie mazowieckim, powiecie mińskim i gminie Latowicz w 2014 roku

Struktura wiekowa ludności Gminy Latowicz prezentuje się w następujący sposób:

TABELA 7 LICZBA OSÓB W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM, PRODUKCYJNYM I POPRODUKCYJNYM

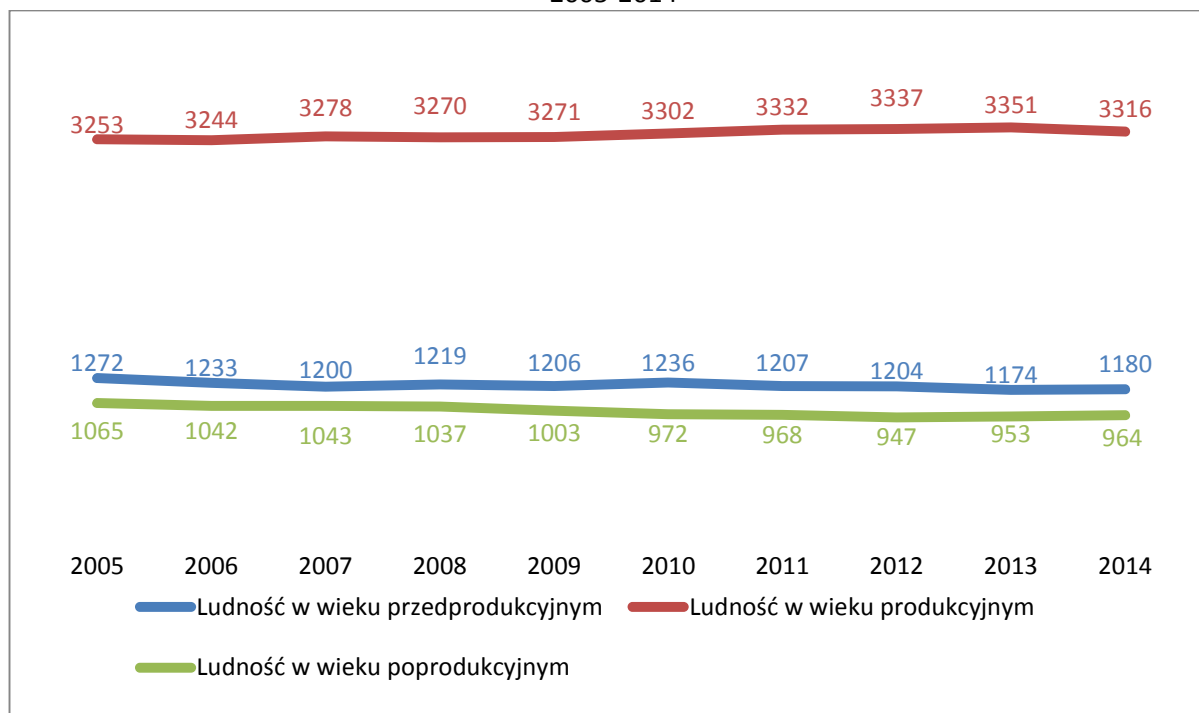
WIEK	OGÓŁEM		MĘŻCZYŹNI		KOBIECY	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Przedprodukcyjny	1.174	1.180	600	621	574	559
Produkcyjny	3.351	3.316	1.840	1.829	1.511	1.487
Poprodukcyjny	953	964	308	313	345	651

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W ostatnich latach wzrastała liczba osób w wieku produkcyjnym (wyjątkiem jest rok 2014) – co jest sytuacją ekonomicznie pożądaną. Jednakże, w tym samym czasie, zauważalny jest spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz systematyczny wzrost (od roku 2012) liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Te informacje oraz fakt, że w przyszłości grupa osób

w wieku poprodukcyjnym będzie licznie zasilana przez grono osób znajdujących się aktualnie w wieku produkcyjnym, świadczy o tym, że prognozy demograficzne dla Gminy Latowicz wyglądają mało korzystnie. Jest to sytuacja identyczna z sytuacją kraju. Z pewnością powyższe tendencje będą wymagały przystosowania usług społecznych do potrzeb seniorów.

Wykres 5 Liczba ludności gminy wg ekonomicznych grup wieku na terenie gminy Latowicz w latach 2005-2014

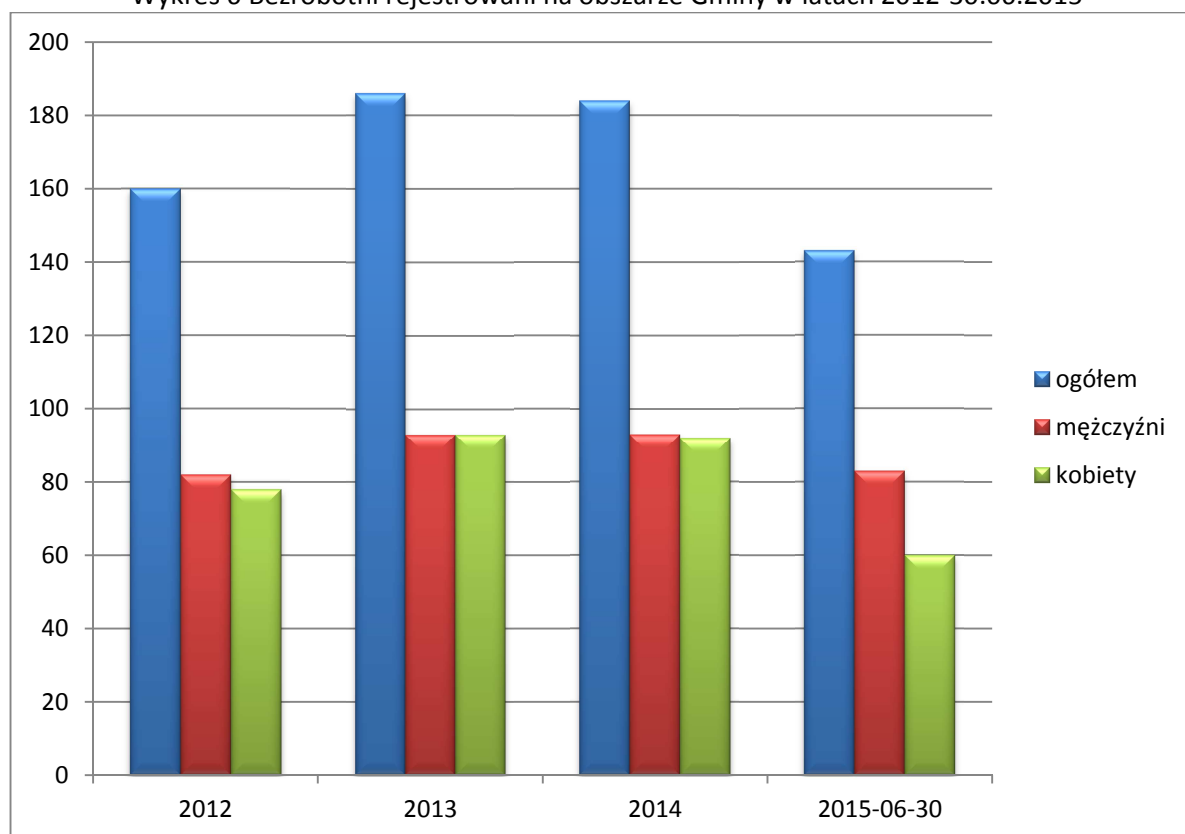
Źródło: Bank Danych Lokalnych

2.2.2. RYNEK PRACY

2.2.2.1 BEZROBOCIE

Bezrobocie czyli zjawisko społeczne polegające na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia z różnych powodów stale towarzyszy gospodarce rynkowej. Według Powiatowego Urzędu Pracy w Mińsku Mazowieckim 30 czerwca 2015 roku w Gminie Latowicz pozostawało zarejestrowanych 143 bezrobotnych w tym 60 kobiet. Należy dodać, że poziom bezrobocia odnotowany w statystykach instytucji rynku pracy może być różny od rzeczywistej liczby informującej o osobach pozostających bez pracy.

Wykres 6 Bezrobotni rejestrowani na obszarze Gminy w latach 2012-30.06.2015

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Na rynku pracy duże znaczenie mają kwalifikacje zawodowe i wykształcenie przyszłych pracowników. Umiejętności zawodowe oraz czynniki osobowościowe są głównym kryterium stosowanym przy rekrutacji. Na terenie gminy Latowicz największy odsetek osób bezrobotnych w latach 2010-2014 stanowili mieszkańcy posiadający wykształcenie zasadnicze zawodowe, gimnazjalne i niższe oraz policealne i średnie zawodowe. Najmniejszy odsetek osób bezrobotnych stanowili mieszkańcy posiadający wykształcenie wyższe oraz średnie ogólnokształcące. Powyższy wykres pokazuje, że w ostatnim półroczu bezrobocie wyraźnie spadło. Stosunek bezrobotnych kobiet to bezrobotnych mężczyzn wynosił 83/60. Pozytywnym jest fakt, że liczba bezrobotnych na przestrzeni ostatnich lat uległa zmniejszeniu. Trzeba jednak wziąć pod uwagę fakt, że liczba mieszkańców gminy również spadła.

Stopa bezrobocia w gminie Latowicz w latach 2012-2014, w stosunku do stopy bezrobocia rejestrowanej w kraju, województwie i powiecie była dużo niższa. W ostatnim roku stopa **bezrobocia w gminie spadła** i na 31 grudnia 2014 roku wynosiła 9,5%.

TABELA 8 STOPA BEZROBOCIA W POWIECIE, WOJEWÓDZTWIE I KRAJU W LATACH 2012-30.06.2015

ROK	STOPA BEZROBOCIA W POWIECIE MIŃSKIM	STOPA BEZROBOCIA W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM	STOPA BEZROBOCIA W POLSCE
30.06.2015	9,6%	9,0%	10,3%
2014	10,7%	9,8%	11,5%
2013	12,4%	11,1%	13,4%
2012	11,2%	10,7%	13,4%

Źródło: Bank Danych Lokalnych

2.2.3. UCZESTNICTWO W KULTURZE

Poniżej przedstawiony jest plan ważniejszych imprez kulturalnych i sportowych organizowanych na terenie Gminy Latowicz.

TABELA 9 PLAN WAŻNIEJSZYCH IMPREZ KULTURALNYCH I SPORTOWYCH W GMINIE LATOWICZ

PLAN WAŻNIEJSZYCH IMPREZ KULTURALNYCH I SPORTOWYCH	
LUTY	<ul style="list-style-type: none"> • Obchody rocznicy odbicia Polaków więzionych przez hitlerowców w budynku szkoły w Latowiczu w dniach 18-22 lutego 1944 roku, • Halowy turniej piłki nożnej o puchar Wójta Gminy Latowicz,
MARZEC	<ul style="list-style-type: none"> • Turniej tenisa stołowego o puchar Wójta Gminy Latowicz,
MAJ	<ul style="list-style-type: none"> • Święto Strażaka w Gminie Latowicz, • Gminne Zawody Sportowo- Pożarnicze, • Strażacki turniej piłki nożnej o puchar Wójta Gminy Latowicz,
CZERWIEC	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja stoiska promocyjnego Gminy Latowicz na cyklicznie odbywającej się imprezie powiatowej pn. Dni Powiatu Mińskiego, • Piknik rodzinny w Zespole Szkół w Latowiczu,
SIERPIEŃ	<ul style="list-style-type: none"> • Dożynki gminno-parafialne połączone z imprezą promującą lokalne walory przy użyciu nowoczesnych technologii pn. Internetowe Spotkania z Europą.

Źródło: Urząd Gminy Latowicz

2.2.4. MIESZKALNICTWO

Zasoby mieszkaniowe, czyli ogół mieszkań zamieszkałych i niezamieszkałych znajdujących się w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych. Do zasobów mieszkaniowych nie zalicza się

obiektów zbiorowego zamieszkania (tj. hoteli pracowniczych, domów studenckich, burs i internatów, domów pomocy społecznej), pomieszczeń prowizorycznych oraz obiektów ruchomych (tzn. barakowozów, wagonów kolejowych, barek i statków). W skład zasobu mieszkaniowego Gminy Latowicz wchodzi lokales położone w budynkach będących w całości własnością gminy. Szczegółowe informacje zawiera poniższe zestawienie.

TABELA 10 ZASOBY MIESZKANIOWE GMINY W ROKU 2013

ROK	LICZBA MIESZKAŃ KOMUNALNYCH	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKAŃ [m ²]	PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA 1 MIESZKANIA [m ²]
2013	27	1.049,00	38,85
2011	29	1.094,03	37,73

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Urząd Gminy Latowicz

Lokales mieszkalne, stanowiące zasoby Gminy Latowicz, położone są w miejscowościach Latowicz, Budziska, Oleksianka i Wielgolas.

Na terenie Gminy znajdują się 1.923 mieszkania, które składają się na około 1.783 budynki mieszkalne. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w 2013 roku wynosiła 81,3 m².

TABELA 11 STRUKTURA MIESZKAŃ W GMINIE W LATACH 2011-2013

ROK	LICZBA MIESZKAŃ	LICZBA IZB	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKAŃ [m ²]	PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA 1 MIESZKANIA [m ²]	PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKANIA NA 1 OSOBĘ [m ²]
2013	1.923	6.902	156.273	81,3	28,5
2012	1.921	6.875	155.655	81,0	28,4
2011	1.918	6.859	155.253	80,9	28,2

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Dodatki mieszkaniowe, czyli forma pomocy świadczona przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, wypłacane są gospodarstwom domowym, które ze względu na trudną sytuację ekonomiczną, nie są w stanie pokrywać kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania.

TABELA 12 DODATKI MIESZKANIOWE PRZYZNANE PRZEZ GMINĘ LATOWICZ W LATACH 2010-2013

ROK	LICZBA PRZYZNANYCH DODATKÓW MIESZKANIOWYCH	WARTOŚĆ PRZYZNANYCH DODATKÓW MIESZKANIOWYCH [zł]
2013	13	1.202
2012	15	1.549
2011	12	1.005

Źródło: Bank Danych Lokalnych

2.3. SFERA GOSPODARCZA

Ze względu na położenie i charakterystykę gminy Latowicz mieszkańcy utrzymują się głównie z rolnictwa oraz drobnych usług.

2.3.1. ROLNICTWO

W Gminie Latowicz użytki rolne zajmują łącznie powierzchnię 9.805 ha, z czego 6.316 ha to grunty orne, sady 60 ha, łąki i pastwiska 3.018 ha. Według Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku na obszarze Gminy znajduje się 967 gospodarstw rolnych. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi 9,6 ha. Gospodarstwa o areale do 10 ha stanowią prawie 70% ogólnej ilości gospodarstw. Świadczy to o dużym rozdrobnieniu gospodarstw rolnych.

TABELA 13 POWIERZCHNIA GOSPODARSTW ROLNYCH W GMINIE LATOWICZ

DZIAŁKI		GOSPODARSTWA ROLNE		
OGÓŁEM	DO 1 ha WŁĄCZNIE	1-5 ha	5-10 ha	POWYŻEJ 10 ha
9.309,64 ha	93,32 ha	962,94 ha	2382,19 ha	5.882,19 ha

Źródło: Bank Danych Lokalnych (Powszechny Spis Rolny 2010)

TABELA 14 LICZBA GOSPODARSTW ROLNYCH W GMINIE LATOWICZ

DZIAŁKI		GOSPODARSTWA ROLNE		
OGÓŁEM	DO 1 ha WŁĄCZNIE	1-5 ha	5-10 ha	POWYŻEJ 10 ha
967	100	288	285	294

Źródło: Bank Danych Lokalnych (Powszechny Spis Rolny 2010)

Gleby gminy, które charakteryzują się przeciętną kulturą rolną, mogą być wykorzystywane zarówno do produkcji roślinnej, jak i hodowli. W produkcji roślinnej dominuje przede wszystkim uprawa zbóż i kukurydzy. Należy również wspomnieć, iż na terenie gminy znaczny procent stanowią gleby o wyższej klasie bonitacyjnej. Wynikiem tego było powstanie zagłębia czosnkowego, a jedna z odmian czosnku nosi nazwę latowickiej. Czosnek latowicki jest wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych prowadzoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz promowany logiem Dziedzictwo Kulinarne Mazowsza, potwierdzającym jakość tradycyjnej i innowacyjnej żywności, która promuje tradycje regionu. Marynowany czosnek latowicki w 2012 r. otrzymał Laur Marszałka Województwa Mazowieckiego⁷.

Strukturę najważniejszych upraw przedstawia tabela 15.

⁷ Źródło: Oferta inwestycyjna Gmina Latowicz 2014

TABELA 15 STRUKTURA PRODUKCJI ROLNEJ

RODZAJ UPRAW	POWIERZCHNIA UPRAW [ha]
Ogółem	4.759,80
Zboża ogółem	3.760,99
Kukurydza na ziarno	362,76
Ziemniaki	116,94
Strączkowe jadalne i na ziarno	0,71
Warzywa gruntowe	8,19

Źródło: Bank Danych Lokalnych (Powszechny Spis Rolny 2010)

Część uzyskiwanych plonów jest wykorzystywana jako pasze. Także produkcja zwierzęca ma bezpośredni wpływ na rodzaj upraw (oprócz jakości gleb). W sektorze zatrudnienia to właśnie rolnictwo odgrywa kluczową rolę. Przeważa tu rolnictwo indywidualne o dużym rozdrobieniu gospodarstw. Producenci rolni zajmują się głównie produkcją mleka, żywca wołowego i wieprzowego. Z terenu gminy Latowicz, w roku kwotowym 2012/2013, 288 producentów dostarczyło 20.417.915 kg mleka⁸.

TABELA 16 POGŁOWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH

ZWIERZĘTA GOSPODARSKIE	LICZBA [szt.]
Bydło ogółem	7.845
Trzoda chlewna ogółem	2.390
Konie	123
Drób ogółem	9.566

Źródło: Bank Danych Lokalnych (Powszechny Spis Rolny 2010)

Ogólna ilość stosowanych nawozów mineralnych w Gminie Latowicz jest na podobnym poziomie jak średnia dla Polski i dużo wyższa od średniej dla województwa mazowieckiego i dla powiatu mińskiego. Jeżeli chodzi o nawozy wapniowe w gminie Latowicz zużywa się ich średnio więcej niż w powiecie ale dużo mniej niż w województwie i kraju.

TABELA 17 ZUŻYCIE NAWOZÓW MINERALNYCH I WAPNIOWYCH W ROKU 2010

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	ZUŻYCIE NAWOZÓW NA 1 ha UŻYTKÓW ROLNYCH [kg/ha]	
	MINERALNE	WAPNIOWE
POLSKA	114,6	38,2
WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE	98,1	22,2
POWIAT MIŃSKI	49,5	5,1
GMINA LATOWICZ	119,3	7,6

Źródło: Bank Danych Lokalnych (Powszechny Spis Rolny 2010)

Bliskość Mińska Mazowieckiego, Warszawy i Siedlec sprzyja rozwojowi rolnictwa, ponieważ miejscowości te są chłonnymi rynkami zbytu, a produkcja rolna tego regionu jest doskonałym zapleczem dla sektora przetwórstwa żywności.

⁸ Źródło: Oferta inwestycyjna Gmina Latowicz 2014

2.3.2. PRZEDSIĘBIORSTWA

W Gminie Latowicz liczba funkcjonujących podmiotów gospodarczych, na przestrzeni lat, systematycznie rośnie. Działają one głównie w takich sekcjach, jak: handel i usługi w zakresie napraw (88), budownictwo (42) oraz przetwórstwo przemysłowe (30).

TABELA 18 PODMIOTY GOSPODARCZE W GMINIE W LATACH 2011-2014

ROK	LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH	LICZBA PODMIOTÓW W SEKTORZE PUBLICZNYM	LICZBA PODMIOTÓW W SEKTORZE PRYWATNYM
2014	250	12	238
2013	240	12	228
2012	236	13	223
2011	227	12	215

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Szczegółowe dane przedstawia tabela 19.

TABELA 19 PODMIOTY GOSPODARCZE W GMINIE W POSZCZEGÓLNYCH SEKCJACH POLSKIEJ KLASYFIKACJI DZIAŁALNOŚCI (PKD) W 2013 I 2014 ROKU

SEKCJA	2013		2014	
	SEKTOR PUBLICZNY	SEKTOR PRYWATNY	SEKTOR PUBLICZNY	SEKTOR PRYWATNY
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (A)	0	20	0	14
Górnictwo i wydobywanie (B)	0	0	0	1
Przetwórstwo przemysłowe (C)	0	28	0	30
Budownictwo (F)	0	40	0	42
Handel hurtowy i detaliczny: naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (G)	0	84	0	88
Transport i gospodarka magazynowa (H)	0	9	0	9
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (I)	0	5	0	5
Informacja i komunikacja (J)	0	4	0	5
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (K)	0	4	0	4
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M)	0	4	0	4
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (N)	0	6	0	8
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (O)	2	13	2	13
Edukacja (P)	8	2	8	2
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	1	1	1	1

(Q)				
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (R)	1	3	1	3
Pozostała działalność (S,T,U)	0	5	0	9

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Według danych Urzędu Gminy Latowicz na koniec 2014 roku w rejestrze REGON było zarejestrowanych **238** podmiotów gospodarczych. Do najważniejszych w gminie należą:

- **Przedsiębiorstwo transportowe RAPIT Latowicz, Piotr Radzio**

Firma Rapit powstała w 1995 roku. Na początku świadczyła usługi dowozu osób do zakładów pracy. W sierpniu 1997 roku uruchomiła pierwszą linię autobusową dla mieszkańców powiatu na trasie: Redzyńskie - Latowicz - Siennica - Mińsk Mazowiecki - Warszawa (i z powrotem), a następnie: Latowicz - Jeruzal - Siennica - Mińsk Mazowiecki - Warszawa (i z powrotem). Obecnie firma oprócz usług transportowych na regularnych trasach świadczy inne usługi transportowe w kraju i za granicą. W ofercie firmy jest również zakwaterowanie wraz z usługą gastronomiczną. W Latowiczu firma prowadzi stację paliw oraz wynajmuje powierzchnie magazynowe do wynajęcia. W 2013 r firma otrzymała Laurę Powiatu Mińskiego w dziedzinie przedsiębiorczości.

- **POLGREEN CHRUST Spółka Jawna**

Firma Polgreen istnieje od 1993 roku. Głównymi kierunkami działalności firmy jest skup płodów rolnych bezpośrednio od producentów, konfekcjonowanie artykułów sypkich i ich dystrybucja. W swojej ofercie ma szeroki wybór gatunków zdrowej żywności: ryżu, kasz, płatków, fasoli, grochu, mąki oraz wiele innych produktów. Proponuje również artykuły cukiernicze, piekarnicze, masarskie, różnego rodzaju bakalie i przyprawy.

- **Przedsiębiorstwo drzewne Zadrożni spółka jawna**

Firma działa od 1989 r. Założycielami są bracia Grzegorz i Jan Zadrożni. Profil działalności firmy:

- uszlachetnianie (forniowanie) płyt drewnopochodnych okleinami i obłogami naturalnymi,
- produkcją oklein i obłogów naturalnych,
- produkcją formatek z oklein spajanych na styk,
- produkcją obrzeży na flizelinie z klejem i bez kleju,
- produkcją sklejek szlachetnych: dąb, mahoń, buk,

- produkcją płyt szlifowanych w formacie 2800 x 2070.

Posiada jeden z najnowocześniejszych parków maszynowych w Polsce. Odbiorcami wyrobów firmy są fabryki mebli, firmy skutnicze, rzemiosło, hurtownie, firmy zajmujące się wystrojem wnętrz, oraz indywidualni odbiorcy.

- **DEVILS Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością**

Przetwarzanie i konserwowanie owoców i warzyw, sprzedaż detaliczna owoców i warzyw, transport drogowy towarowy, usługi gastronomiczne.

- **LAT-POL Krzysztof Jakubik**

Firma jest jednym z wiodących importerów czosnku w Polsce. Prowadzi handel hurtowy i detaliczny czosnkiem świeżym i chłodzonym (importowanym we własnym zakresie i krajowym). Firma świadczy również usługi transportowe w pełnym zakresie. Zajmuje się transportem towarowym zarówno w ruchu krajowym jak i międzynarodowym na obszarze krajów europejskich. Firma prowadzi również punkt wymiany opon w miejscowości Latowicz.

- **IRENEUSZ DZIUGIEŁ Stacja Paliw**

Firma prowadzi sklep, myjnię samochodową i stację paliw w miejscowości Wielgolas.

- **DAWIEL Zbigniew Dąbrowski**

Piekarnia i cukiernia „Dawiel” w Wielgolesie – to rzemieślniczy zakład oferujący szeroką gamę wypieków i wyrobów cukierniczych. Jednym ze sztandarowych produktów jest chleb ŻYTNI BLASZKA – produkowany z żytniej mąki pyłkowej. Z uwagi na rzemieślniczy charakter zakładu duża część asortymentu wytwarzana jest ręcznie, a receptury przystosowane są do tego rodzaju technologii produkcji.

- **Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska**

Spółdzielnia prowadzi piekarnie w miejscowości Latowicz oraz sklepy wielobranżowe w miejscowości Latowicz i Wielgolas.

2.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

2.4.1. KOMUNIKACJA

Przez teren gminy nie przebiegają drogi krajowe. Na długości 15,2 kilometra prowadzi tu droga wojewódzka nr 802 Mińsk Mazowiecki–Siennica–Latowicz–Seroczyn.

Podstawowy układ dróg tworzą:

- Droga powiatowa nr 36249 Latowicz-Mrozy-Kałużyn,
- Droga powiatowa nr 36250 Latowicz-Wężyczyn,
- Droga powiatowa nr 36251 Latowicz-Strachomin-Borki,
- Droga powiatowa nr 36252 Oleksianka-Iwowe,
- Droga powiatowa nr 36253 Rozstanki Redzyńskie-Chromin,
- Droga powiatowa nr 36254 Dębe Małe-Transbór
- Droga powiatowa nr 36255 Borówek-Budy Wielgoleskie,
- Droga powiatowa nr 36256 Wielgolas-Chyżyny,
- Droga powiatowa nr 36257 Wielgolas-Kamionka,
- Droga powiatowa nr 36258 Kiczki-Kamionka-Wymyśle,
- Droga powiatowa nr 36259 Podsiadły-Kiczki-Waliska-Wężyczyn,
- Droga powiatowa nr 36255 Parysów-Kozłów-Latowicz,
- Drogi gminne (częściowo nieutwardzone).

Dobłą komunikację z Mrozami, Mińskiem Mazowieckim, Siedlcami i Warszawą zapewniają linie autobusowe PKS i RAPIT.

Rysunek 12 Mapa drogowa gminy

Przez teren gminy nie przebiega żadna linia kolejowa. Najbliższe stacje kolejowe znajdują się w miejscowościach Cegłów, Mrozy i Stoczek Łukowski.

2.4.2. INFRASTRUKTURA WODNO-KANALIZACYJNA

2.4.2.1 SIĘĆ WODOCIĄGOWA

Długość czynnej sieci wodociągowej w Gminie w 2014 roku wynosiła ponad 141 km bez przyłączy. Liczba przyłączy wynosiła 1.436 sztuk. Pobór wody w 2014 roku kształtował się na poziomie 236 dam³. **Woda dostarczana mieszkańcom do spożycia spełnia wszelkie wymogi sanitarne i ogólnie oceniana jest, jako dobra.** Z sieci wodociągowej korzysta około 65% mieszkańców. Pozostali korzystają z własnych ujęć – studni.

TABELA 20 CHARAKTERYSTYKA SIECI WODOCIĄGOWEJ

ROK	DŁUGOŚĆ CZYNNEJ SIECI ROZDZIELCZEJ [km]	ILOŚĆ POŁĄCZEŃ PROWADZĄCYCH DO BUDYNKÓW MIESZKALNYCH [szt.]	WODA DOSTARCZONA GOSPODARSTWOM DOMOWYM [dam ³]	LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z SIECI WODOCIĄGOWEJ	ZUŻYCIE WODY W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH NA JEDNEGO MIESZKAŃCA [m ³]
2014	141,1	1.454	236,0	3.519	43,0
2013	141,1	1.454	221,6	3.519	40,5
2012	141,1	1.430	232,7	3.500	42,4
2011	141,1	1.414	211,2	3.494	38,4

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W gminie Latowicz źródłem zaopatrzenia mieszkańców w wodę są dwa ujęcia wód głębinowych oraz studnie indywidualne: wiercone i kopane.

TABELA 21 STACJE UZDATNIANIA WODY NA TERENIE GMINY LATOWICZ

LP.	NAZWA STACJI UZDATNIANIA WODY	MIEJSCOWOŚCI ZASILANE Z POSZCZEGÓLNYCH STACJI
1.	Ujęcie wody w miejscowości Chyżyny	Chyżyny, Wielgolas, Latowicz, Strachomin, Oleksianka, Transbór, Budy Wielgoleskie, Borówek, Gołętki, Dębe Małe, Budziska, Generałowo

Źródło: Urząd Gminy Latowicz

Część mieszkańców Latowicza, a także miejscowości Stawek, Waliska, Kamionka, Wężyczyn i Dąbrówka jest zaopatrywana w wodę ze Stacji Uzdatniania Wody „Piaseczno” znajdującej się w gminie Cegłów. Jest to wspólna inwestycja trzech gmin i administrowana jest przez ZGK Mrozy. Gmina Latowicz posiada w niej udziały w wysokości 15,9%.

Średnie roczne zużycie wody na jednego mieszkańca wynosi 43,0 m³. Na przestrzeni ostatnich lat wartość ta wzrasta.

Rysunek 13 Zużycie wody [m³] w Polsce, województwie mazowieckim, w powiecie mińskim i gminie Latowicz w 2014 r. (źródło: Bank Danych Lokalnych)

2.4.2.2 SIĘĆ KANALIZACYJNA

Gminna sieć kanalizacyjna ma długość 16,9 km i jest dostępna dla 19% mieszkańców (2014 rok).

TABELA 22 SIĘĆ KANALIZACYJNA W GMINIE LATOWICZ

ROK	DŁUGOŚĆ CZYNNEJ SIECI KANALIZACYJNEJ [km]	IŁOŚĆ POŁĄCZEŃ PROWADZĄCYCH DO BUDYNKÓW MIESZKALNYCH [szt.]	ŚCIEKI ODPROWADZONE [dam ³]	LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z SIECI KANALIZACYJNEJ	LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z SIECI KANALIZACYJNEJ [%]
2014	16,9	399	43,0	1065	19,50
2013	14,7	399	44,0	1065	18,52
2012	13,0	324	37,0	888	16,18
2011	13,0	321	35,0	884	16,05

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Ścieki sanitarne w większości miejscowości gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych (szamba). Są one okresowo opróżniane przez wozy asenizacyjne, a ścieki wywożone są głównie do oczyszczalni w Siennicy ale też do innych zlokalizowanych na terenie sąsiednich gmin. W 2013 roku na terenie gminy znajdowały się 483 zbiorniki bezodpływowe oraz 185 przydomowych oczyszczalni ścieków.

W miejscowości Latowicz znajduje się gminna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków o przepustowości 200 m³/d. W planach jest powiększenie jej przepustowości do 450 m³/d.

TABELA 23 CHARAKTERYSTYKA OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW W LATOWICZU

	PRZEPUSTOWOŚĆ ŚREDNIO DOBOWA	PRZEPUSTOWOŚĆ MAKSYMALNA	ZDOLNOŚĆ OCZYSZCZANIA ŚCIEKÓW	IŁOŚĆ ŚCIEKÓW	RZĘKA ODBIERAJĄCA OCZYSZCZONE ŚCIEKI
Oczyszczalnia ścieków w Latowiczu	69 m ³ /d	200 m ³ /d	25.000 m ³ /rok	24.800 m ³ /rok	Świder

Źródło: Urząd Gminy Latowicz

2.4.3. GOSPODARKA ODPADAMI

W związku z nowelizacją ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, na terenie całej Polski, od dnia 1 lipca 2013 r., obowiązują nowe zasady odbioru odpadów. Zgodnie z przepisami znowelizowanej ustawy gmina została zobowiązana do objęcia nowym systemem gospodarowania odpadami komunalnymi wszystkich właścicieli nieruchomości zamieszkałych i opcjonalnie nieruchomości niezamieszkałych. Wybór przedsiębiorcy odbierającego odpady komunalne dokonywany jest w drodze przetargu.

Odbiór odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych na terenie gminy Latowicz, realizowany jest przez:

- Zakład Usług Sanitarnych, Komunalnych i Zieleni Wacław Chyliński z Mińska Mazowieckiego.

W myśl ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, podmiot odbierający odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, obowiązany jest do przekazywania zmieszanych odpadów komunalnych oraz odpadów zielonych bezpośrednio do regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych.

Odpady zebrane z terenu gminy Latowicz wywożone są na składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w miejscowości Wola Suchożebrska do Zakładu Utylizacji Odpadów.

Zakład ma status Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych do obsługi regionu siedlecko-ostrołęckiego w zakresie:

- Instalacja regionalna do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych (MBP),
- Sortownia odpadów komunalnych oraz kompostownia odpadów,
- Instalacja regionalna do składowania pozostałości z sortowania odpadów komunalnych - Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.

TABELA 24 ZMIESZANE ODPADY ZEBRANE W CIĄGU ROKU⁹

ROK	ILOŚĆ ODPADÓW ZEBRANYCH W CIĄGU ROKU [Mg]
2013	205,21
2012	144,35
2011	151,27

Źródło: Bank Danych Lokalnych

⁹ Zmieszane odpady komunalne to odpady zebrane w ciągu roku bez odpadów zebranych selektywnie i wyselekcjonowanych z frakcji suchej

W ostatnich latach gmina Latowicz w porozumieniu z Gminą Cegłów przystąpiła do partnerskiego projektu pn. „Kompleksowa rekultywacja gminnych składowisk odpadów w miejscowości Woźbin i Latowicz-Rozstanki”. Głównym założeniem projektu było zmniejszenie ilości składowanych odpadów. Dzięki temu ograniczono ich wpływ na środowisko w tym obszar NATURA 2000 i inne obszary chronione. W ramach rekultywacji wykonano warstwę wyrównawczą – odgazowującą o grubości 30 cm, warstwę uszczelniającą z gruntu mało przepuszczalnego o grubości 30 cm, która będzie ograniczała infiltrację wód opadowych oraz warstwę rekultywacji biologicznej poprzez ułożenie na górnej powierzchni i skarpach składowiska warstwy humusu o grubości 15cm, a także całość obsiano mieszanką nasion traw. Ponadto zakupiono sprzęt do pielęgnacji zrekultywowanych terenów: kosy spalinowe oraz traktorek z kosiarką do trawy z zestawem mulczującym, którym zmniejsza się ilość odpadów organicznych m.in. poprzez cięcie skoszonej trawy w drobniejsze elementy¹⁰.

Rysunek 14 Zrekultywowane składowisko odpadów w gminie Latowicz

2.4.4. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA I GAZOWA

2.4.4.1 SIEĆ ELEKTROENERGETYCZNA

Gmina Latowicz jest całkowicie zelektryfikowana. Jednakże nie posiada na swoim terenie stacji transformująco-rozdziałowej 110/15 kV. Z tego powodu jest zasilana ze źródeł zewnętrznych tj.:

- Stacja 110/15 kV w Mrozach zasilająca 82,2% terenu gminy,

¹⁰ Źródło: <http://www.gmina-latowicz.pl>

- Stacja 110/15 kV w Stoczku Łukowskim zasilająca 17,8% terenu gminy,
- Stacja 110/15 kV w Garwolinie, Pilawie i Mińsku Mazowieckim, mogące zasilać pewien obszary gminy w sytuacjach awaryjnych.

Dostawa energii elektrycznej średniego napięcia odbywa się systemem magistralnych linii napowietrznych, które pracują w pierścieniowym układzie połączeń między stacjami 110/15 kV. System zewnętrznych powiązań elektroenergetycznych SN 15 kV budują trzy magistralne linie o relacjach:

- Mrozy – Latowicz,
- Stoczek Łukowski – Latowicz,
- Mrozy – Kozłów.

W gminie Latowicz występują częste przerwy w dostawach prądu, co z kolei powoduje konieczność wspomagania się przedsiębiorców i rolników własnymi agregatami, zapewniającymi ciągłość pracy urządzeń (np. schładzarek do mleka).

2.4.4.2 SIEĆ GAZOWA

Gmina Latowicz jest częściowo zgazyfikowana. Stacja redukcyjno-pomiarowa I stopnia znajdująca się w Latowiczu jest źródłem zasilania gminy w gaz ziemny. Przez Oleksiankę, Strachomin i Latowicz przechodzi gazociąg wysokiego ciśnienia DN 100, który doprowadza gaz do stacji w Latowiczu.

TABELA 25 SIEĆ GAZOWA W GMINIE LATOWICZ

	2010	2011	2012	2013
DŁUGOŚĆ CZYNNEJ SIECI GAZOWEJ [km]	26,21	26,21	26,21	26,21
DŁUGOŚĆ CZYNNEJ SIECI PRZESYŁOWEJ [km]	3,8	3,8	3,8	3,8
ZUŻYCIE GAZU [tys. m ³]	147,70	164,50	158,58	175,20
CZYNNE PRZYŁĄCZA DO BUDYNKÓW MIESZKALNYCH I NIEMIESZKALNYCH [szt.]	129	133	133	134
ODBIORCY GAZU [gosp.]	142	147	146	160
LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA [os.]	428	429	418	456

Źródło: Bank Danych Lokalnych

2.4.5. INFRASTRUKTURA TELEKOMUNIKACYJNA

Gmina Latowicz należy do gmin o dobrze rozwiniętej sieci telefonicznej. W dziedzinie telefonii komórkowej dostępne są usługi głównych operatorów rynku (Orange, Play, Plus, T-Mobile).

Sprawnie funkcjonujące połączenia telefoniczne i ich powszechna dostępność są znaczącymi czynnikami rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego. Są czynnikiem stymulującym gminną ofertę inwestycyjną, jak również podnoszą poziom standardu życia mieszkańców.

Radiowy dostęp do Internetu oferuje mieszkańcom gminy firma GOINTER z Wólki Dłużewskiej w gminie Siennica.

W ostatnim czasie, również na terenie gminy Latowicz, realizowany jest projekt Samorządu Województwa Mazowieckiego pn. Internet dla Mazowsza. Jest to największy tego typu projekt w Europie. Jego celem jest m.in. budowa 3.680 kilometrów sieci światłowodowej, a co za tym idzie stworzenie dostępu do Internetu dla wszystkich mieszkańców Mazowsza. Wartość całego przedsięwzięcia wyniesie około 458 mln zł. Projekt będzie realizowany w ramach RPO WM. Przyznana dotacja unijna wynosi ponad 340 mln zł. W praktyce oznacza to, że infrastruktura teleinformatyczna zostanie doprowadzona do wszystkich sołectw. Zniknie bariera dla operatorów telekomunikacyjnych, którym do tej pory nie opłacało się docierać do małych miejscowości.

2.5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

2.5.1. EDUKACJA

Gmina jako jednostka samorządu terytorialnego odpowiada za utrzymanie i rozwój bazy materialnej szkół i placówek oświatowych. Odpowiedzialność ta dotyczy wymiaru ekonomicznego oraz rozciąga się również na sferę zobowiązań wobec społeczności Gminy w zakresie tworzenia systemu edukacyjnego, który młodzieży stworzy szanse osobistego rozwoju, a środowisku zapewni cywilizacyjny awans. Gmina Latowicz dąży do tworzenia takich warunków funkcjonowania szkół i placówek oświatowo–wychowawczych, które zapewniają powszechność, celowość oraz wysoką jakość systemu edukacyjnego. Aktualnie funkcjonująca sieć szkół i przedszkoli zapewnia właściwe warunki do realizacji zadań oświatowych w Gminie. Obiekty oświatowe, ich wyposażenie (pracownie komputerowe, sale gimnastyczne, Orliki), a także odpowiednie kwalifikacje nauczycieli i działalność animatorów boisk są przedmiotem dokładnej analizy władz Gminy. Wyraźnie widać także podejmowane działania wychowawcze, ukierunkowane na kształtowanie pożądanych społecznie postaw i właściwy rozwój osobowości młodego pokolenia. Strategia rozwoju systemu edukacji oparta została na próbie budowania demograficznego ładu w środowisku lokalnym poprzez dialog rodziców,

nauczycieli i władz Gminy, podejmowanie prawidłowych decyzji dotyczących bazy materialnej, służącej kształceniu, opiece i wychowaniu oraz racjonalnego wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na ten cel.

Samorządowe placówki oświatowe znajdujące się na terenie Gminy:

- Zespół Szkół w Latowiczu, w którego skład wchodzi:
 - Gminne Przedszkole w Latowiczu,
 - Szkoła Podstawowa imienia Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Latowiczu,
 - Gimnazjum imienia Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Latowiczu,
- Zespół Szkół im. Rodziny Wyleżyńskich w Wielgolesie, w którego skład wchodzi:
 - Szkoła Podstawowa w Wielgolesie,
 - Szkoła Filialna w Dębem Małym Szkoły Podstawowej w Zespole Szkół im. Rodziny Wyleżyńskich w Wielgolesie,
 - Gimnazjum w Wielgolesie.

TABELA 26 LICZBA UCZNIÓW W GMINIE LATOWICZ W LATACH 2006-2014

ROK	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	SUMA 2013/2014
SZKOŁA PODSTAWOWA	389	381	373	368	367	355	346	334	517
GIMNAZJUM	237	230	243	203	206	205	196	183	

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Prognozy demograficzne wskazują na ogólną tendencję zmniejszania się liczby uczniów w gimnazjach i szkołach podstawowych. Trend ten ma charakter stały, zgodny z ogólnymi trendami demograficznymi w Polsce.

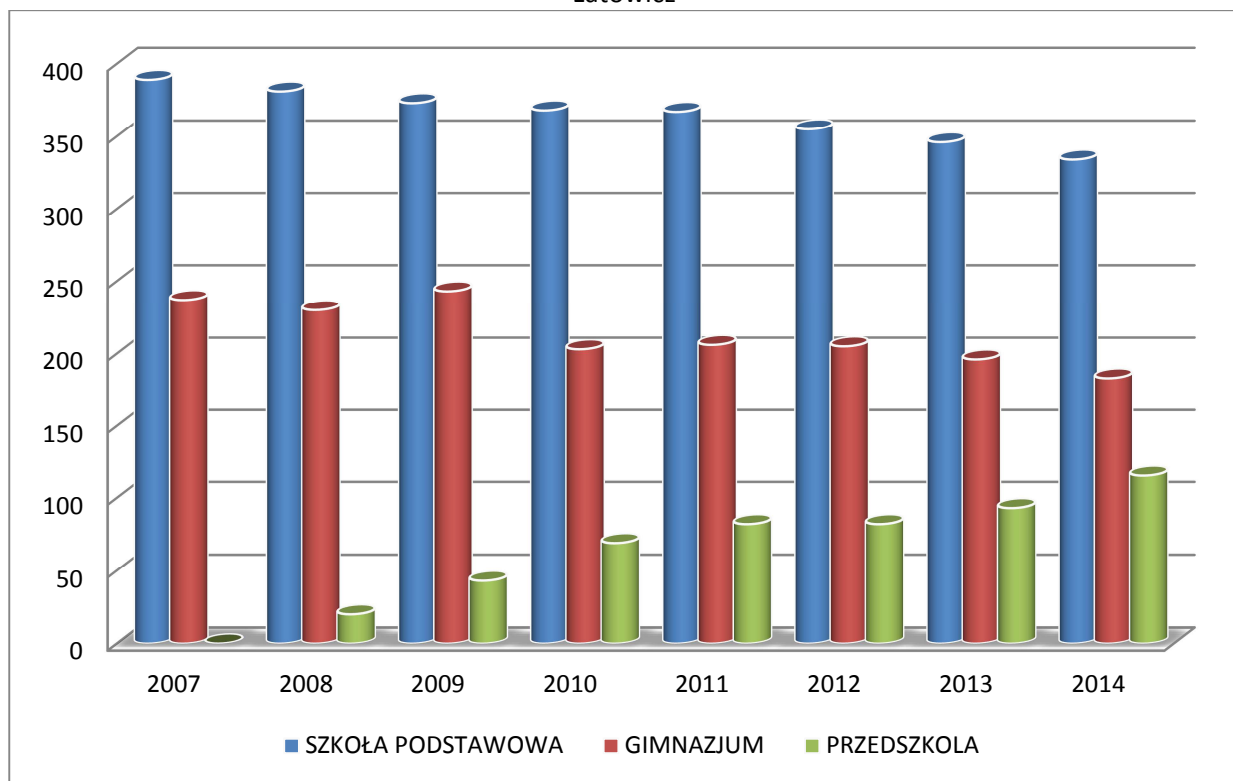
TABELA 27 LICZBA MIEJSC I DZIECI W PRZEDSZKOLACH W GMINIE LATOWICZ

ROK	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014
MIEJSCA	0	23	48	75	100	100	100	125
DZIECI	0	20	43	69	82	82	93	116

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Można zauważyć, że liczba dzieci przedszkolach systematycznie rośnie.

Wykres 7 Liczba dzieci w przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie gminy Latowicz

Źródło: Bank Danych Lokalnych

2.5.2. KULTURA I SPORT

Działania w dziedzinie kultury Gmina Latowicz opiera na rocznym planie imprez kulturalnych – wśród nich ważne miejsce zajmują te, które na stałe wpisały się w kalendarz i stanowią już lokalną tradycję. Wielką wagę przywiązujemy do uroczystości patriotycznych, którym nadaje się szczególną oprawę. Należy do nich przede wszystkim upamiętnienie kolejnej rocznicy odbicia Polaków więzionych przez hitlerowców w budynku szkoły w Latowiczu w dniach 18 – 22 lutego 1944 r. Uroczystości te są zawsze organizowane we współpracy ze środowiskiem kombatantów. Po mszy świętej, przy dźwiękach orkiestry strażackiej następuje uroczysty przemarsz pocztów sztandarowych i wszystkich uczestników do Zespołu Szkół w Latowiczu, gdzie pod tablicą upamiętniającą odbicie więźniów składane są kwiaty i wieńce oraz odbywa się apel pamięci. Licznie zgromadzeni mieszkańcy gminy jak również zaproszeni goście spotykają się w Zespole Szkół w Latowiczu aby uczestniczyć w patriotycznej uroczystości przygotowanej przez nauczycieli i młodzież szkolną. Dożynki Gminno-Parafialne mają służyć dobrej zabawie mieszkańców w każdym wieku. Udział w nich biorą mieszkańcy poszczególnych sołectw przedstawiając wieńce dożynkowe, które są później wysoko oceniane na dożynkach powiatowych, wojewódzkich, diecezjalnych. Przedstawiciele wsi prezentują

swój program artystyczny z aspektem lokalnego folkloru. Sprzyja to budowie poczucia wspólnoty lokalnej. Gmina Latowicz wspiera działalność Koła Emerytów, Rencistów i Inwalidów, które organizuje spotkania dla swoich członków z okazji świąt, wyjazdy na wycieczki, aktywizuje seniorów do uczestnictwa w życiu społecznym i wspólnego działania¹¹.

W Zespole Szkół w Wielgolesie znajduje się Muzeum Regionalne, którego początki sięgają 1995 roku. Z inicjatywy nauczycielki języka polskiego zostały zgromadzone pierwsze eksponaty. Skromne zbiory "Izby Regionalnej" mieściły się w jednej z sal lekcyjnych. Były to między innymi śpiewniki kościelne, modlitewniki, kołowrotek i narzędzia do obróbki lnu, monety i wyroby tkackie. Kiedy do szkoły zostało dobudowane nowe skrzydło na eksponaty wygoszparowano niewielkie pomieszczenie o powierzchni ok. 20 m². Umożliwiło ono zorganizowanie niewielkiej ekspozycji; głównie ludowego tkactwa i sprzętów gospodarstwa domowego. Wiosną 2003 roku grupa "zapaleńców" zainteresowana historią i regionalizmem powołała w szkole nowy klub – Szkolny Klub Historyczno-Krajoznawczy, który za jeden z celów postawił sobie opiekę nad izbą regionalną i jej rozwój aż do "szkolnego muzeum". Zbiory zaczęły być liczone już nie w dziesiątkach, ale w setkach. Pojawiły się nowe "działy" - numizmatyka, fotografia, archeologia. W roku szkolnym 2010/11 dokonano przeglądu zasobów "izby". Zostały one skatalogowane, opisane i sfotografowane. Wykonano nowe ekspozycje tematyczne.

Aktywność mieszkańców Gminy przejawia się również poprzez korzystanie ze zbiorów Gminnej Biblioteki Publicznej znajdującej się w miejscowości Latowicz.

TABELA 28 PLACÓWKI KULTURALNE W GMINIE

ROK	BIBLIOTEKI I FILIE	PRACOWNICY	KSIĘGOZBIÓR	CZYTELNICY W CIĄGU ROKU	WYPOŻYCZENIA KSIĘGOZBIORU NA ZEWNĄTRZ
2013	1	2	18.811	619	11.132
2012	1	2	17.801	614	11.311
2011	1	2	18.195	595	10.138
2010	1	2	17.645	510	9.656

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Sport stanowi jeden z kluczowych elementów życia społecznego. Promuje odpowiednie zachowania, kształtuje charakter i tożsamość, poprawia ogólną kondycję ciała oraz uczy szacunku dla innych, przestrzegania określonych zasad, pielęgnuje poczucie solidarności

¹¹ Źródło: <http://www.gmina-latowicz.pl>

i umiejętność współpracy. Wartości edukacyjne sportu przejawiają się w niewymuszony, naturalny sposób, przybierając postać zabawy. Regularne uprawianie sportu jest sposobem zapobiegania anomalii społecznych takich jak przemoc, przestępczość i narkomania. Poprzez wyraźne oddziaływanie sportu na stosunki międzyludzkie uznaje się, że jego wpływ na życie człowieka wykracza daleko ponad zajęcia czysto sportowe. Wszelkie obiekty sportowe służą jako miejsca spotkań, które integrują ludzi przez co zarazem wzmacniają więzi społeczne. Wychowanie fizyczne oraz promowanie sportu powinno podlegać nieustannemu rozwojowi na wszystkich etapach edukacji, w formach atrakcyjnych dla wszystkich grup wiekowych lokalnego społeczeństwa.

W gminie Latowicz funkcjonują trzy kluby sportowe:

- Uczniowski Klub Sportowy BŁYSK Wielgolas powstał w styczniu 2012 r. Siedziba Klubu mieści się w Zespole Szkół im. Rodziny Wyleżyńskich w Wielgolesie. Jest to klub prowadzący sekcje młodzieżowe piłki nożnej, zrzeszający w swoich szeregach piłkarzy z okolicznych gmin. Obecnie w BŁYSKU istnieją trzy sekcje: piłki nożnej chłopców - rocznik 2000, piłki nożnej chłopców - rocznik 2004 i młodsi oraz piłki nożnej dziewcząt - S.P. oraz Gimnazjum. Drużyna rozgrywa swoje mecze na stadionie gminnym w Latowiczu-Rozstankach oraz boisku ORLIK w Wielgolesie. Treningi organizowane są w sezonie letnim na stadionie, a także na obiektach ORLIK przy Zespole Szkół w Wielgolesie bądź w Jeruzalu. W przerwie zimowej drużyna Błysku ćwiczy również na sali gimnastycznej w Wielgolesie oraz hali sportowej w Latowiczu.¹²
- Uczniowski Klub Sportowy Bona Latowicz. Siedziba klubu mieści się w Zespole Szkół w Latowiczu.
- Ludowy Zespół Sportowy Olimpia Latowicz założony w 2003 roku, Jest to klub piłki nożnej. W sezonie 2014/2015 występował w siedleckiej B klasie (6 miejsce).

Rysunek 15 Herb klubu Olimpia Latowicz (źródło: <http://www.90minut.pl>)

¹² Źródło: <http://uksblyskwielgolas.futbolowo.pl/>

2.5.3. OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOŁECZNA

2.5.3.1 OCHRONA ZDROWIA

Zadania w zakresie ochrony zdrowia nie zostały instytucjonalnie przejęte przez samorząd. Od 1 stycznia 2008 roku świadczenie usług medycznych w zakresie Podstawowej Opieki Zdrowotnej na podstawie kontraktów z NFZ w Przychodni w Latowiczu i Wielgolesie realizuje Centrum Medyczno-Diagnostyczne w Siedlcach Sp. z o.o. ul. Nikłowa 9.

Dostęp do lekarzy specjalistów i szpitali zapewniają pobliskie miasta: Mińsk Mazowiecki, Garwolin, Siedlce, Warszawa.

Na terenie gminy Latowicz funkcjonuje jedna apteka i dwa punkty apteczne.

2.5.3.2 POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna umożliwia przewyżnianie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym poprzez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

W ramach instytucji samorządowych zajmujących się problematyką społeczną działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Latowiczu. Ośrodek realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych, m.in. koordynuje rozwiązania problemów społecznych w Gminie. Jego oferta skierowana jest do mieszkańców Gminy Latowicz, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej. W wykonywaniu zadań Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej współdziała z różnymi podmiotami, m.in. z organami wykonawczymi gminy i sołectw, innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, służbą zdrowia, policją, kuratorami sądowymi oraz instytucjami zajmującymi się pomocą społeczną.

TABELA 29 WYKAZ GOSPODARSTW DOMOWYCH I OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ

ROK	LICZBA OSÓB	LICZBA RODZIN
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM UDZIELONO POMOCY I WSPARCIA		
2013	528	171
2012	534	164
2011	470	141

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, wypłacane są dodatki mieszkaniowe. Jest to forma pomocy świadczona przez Gminę, a realizowana przez Urząd Gminy w Latowiczu. Informacje na temat dodatków mieszkaniowych znajdują się w tabeli 12.

W latach 2011-2013 najczęściej udzielanymi mieszkańcom Gminy formami wsparcia były pomoc finansowa i rzeczowa, głównie w postaci zasiłków celowych i w naturze, zasiłków stałych, okresowych oraz posiłku. **Liczba rodzin korzystająca z pomocy społecznej ma tendencje zwyżkową.**

W związku z nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z 1 sierpnia 2010 roku powołano w gminie Zespół Interdyscyplinarny. Zadaniem takiego zespołu jest między innymi diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, następnie podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w celach zapobiegawczych bądź podejmowanie interwencji w środowisku dotkniętym patologią. Konieczne jest opracowywanie i realizacja indywidualnych planów pomocy i inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc, a następnie monitorowanie sytuacji w tych rodzinach. Zespół Interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach. W skład grup roboczych wchodzi przedstawiciele: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia. W skład grup roboczych wchodzi także kuratorzy sądowi oraz przedstawiciele innych podmiotów, specjaliści w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

2.5.4. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym również zadania z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, reguluje ustawa o samorządzie gminnym, która traktuje powyższe jako zadania własne Gminy.

Do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego zobowiązane są wszystkie organy władzy i administracji państwowej, szczególnie instytucje wyspecjalizowane w zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego, jak np. Policja, Państwowa Straż Pożarna, które w realizacji swoich zadań wspierane są przez jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych.

Swój wkład w poprawę efektywności działania ww. służb mają władze Gminy, które wspierają 13 jednostek OSP.

- OSP Latowicz,
- OSP Redzyńskie,
- OSP Wielgolas,
- OSP Strachomin,
- OSP Transbór,
- OSP Wężyczyn,
- OSP Budy Wielgoleskie,
- OSP Dębe Małe,
- OSP Chyżyny,
- OSP Oleksianka,
- OSP Waliska,
- OSP Dąbrówka,
- OSP Kamionka.

Celem zapewnienia realizacji zadań wynikających z ustawy o ochronie przeciwpożarowej, co roku w budżecie Gminy zapewnia się środki finansowe z przeznaczeniem na utrzymanie jednostek OSP i utrzymanie ich gotowości bojowej, zakupy sprzętu przeciwpożarowego, wyszkolenie i prowadzenie remontów baz lokalowych. W budżecie Gminy Latowicz na rok 2015 w rozdziale Ochotnicze Straże Pożarne przeznaczono kwotę 205.656,00 zł.

Komisariat Policji mieści się w miejscowości Mrozy. Teren działania komisariatu obejmuje całą gminę Latowicz, Mrozy i Cegłów.

W 2014 roku na terenie powiatu mińskiego, **wykryto 2.323 przestępstwa o różnym charakterze**. Wskaźnik wykrywalności sprawców wynosi 67,0%.

TABELA 30 STATYSTYKA PRZESTĘPSTW NA TERENIE POWIATU MIŃSKIEGO

	2013	2014
Przestępstwa ogółem	2.772	2.323
Przestępstwa o charakterze kryminalnym	1.170	1.571
Przestępstwa o charakterze gospodarczym	194	246
Przestępstwa drogowe	672	429
Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu	82	57
Przestępstwa przeciwko mieniu	1.290	1.054
Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw – ogółem [%]	66,4	67,0

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W 2013 roku na trasach powiatu mińskiego odnotowano 169 wypadków drogowych, w których śmierć poniosło 20 osób a 205 zostało rannych.

2.6. MOŻLIWOŚCI INWESTYCYJNE GMINY

Jakość życia mieszkańców Gminy w znacznym stopniu zależy od poziomu inwestycji zapewniających odpowiedni poziom usług społecznych. Dlatego samorzady opierają zarządzanie finansami na prawidłowym kształtowaniu budżetu, świadomym kierowaniu środkami w obszary dające najlepszą skuteczność i realizujące najważniejsze potrzeby mieszkańców. Biorąc pod uwagę ostatni okres programowania unijnego z tak znacznymi środkami bezzwrotnymi dla Polski bardzo ważne jest ciągłe dbanie o tworzenie możliwości ich wykorzystania. To narzuca zadbanie o środki na udział własny. Ciągłe utrzymanie równowagi pomiędzy dochodami a wydatkami w perspektywie wieloletniej to zadanie realizowane wspólnie przez Radę Gminy jako organ stanowiący i Wójta – organ wykonawczy.

Warto zauważyć, że wykonując budżet za 2014 rok samorząd zrealizował planowane dochody w blisko 95%, natomiast wydatki w 85%. Dzięki temu uzyskano nadwyżkę budżetową. Łączne zadłużenie na koniec 2014 roku to 17,51% budżetu.

Dochody samorządu terytorialnego zależą od wielu czynników. Można je podzielić na dwie kategorie:

- wewnętrzne – to głównie polityka finansowa Rady Gminy i działalność jednostek podległych,
- zewnętrzne – przede wszystkim ogólna sytuacja gospodarcza kraju oraz zmiany w prawie mające wpływ na finanse samorządu.

Źródła dochodów gminy to:

1. Dochody własne

- wpływy z podatków:

- od nieruchomości,
- rolnego,
- leśnego,
- dochodowego od osób fizycznych,
- od posiadania psów,

- od spadków i darowizn,
- od czynności cywilno-prawnych,
- wpływy z opłat:
 - skarbowej,
 - targowej,
 - miejscowej,
 - administracyjnej,
 - za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

2. Subwencja ogólna dla gmin:

- część wyrównawcza,
- część oświatowa.

3. Dotacje na:

- finansowanie zadań z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone,
- zadania realizowane przez jednostki samorządu na mocy porozumień,
- usuwanie bezpośrednich zagrożeń dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, skutków powodzi, klęsk żywiołowych.

Planowane w uchwale budżetowej na 2015 rok dochody budżetu Gminy wynoszą 15.792.719 zł, w tym dochody bieżące 14.654.321 zł a dochody majątkowe 1.138.398 zł. Natomiast planowana łączna kwota wydatków budżetowych to: 15.289.254 zł.

Zgodnie z uchwałą budżetową planowana nadwyżka zostanie przeznaczona na spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań.

Biorąc pod uwagę, że pierwszym rokiem, w którym nastąpią realne wydatki związane z pozyskiwaniem środków bezzwrotnych będzie rok 2016 można stwierdzić, że gmina Latowicz jest dobrze przygotowana do absorpcji środków z programów pomocowych.

Bieżące dokumenty są dostępne na stronie BIP Gminy Latowicz pod adresem: <http://www.latowicz.samorzady.pl/>

3. ANALIZA STRATEGICZNA GMINY LATOWICZ

3.1. BILANS STRATEGICZNY GMINY LATOWICZ

W celu sformułowania Strategii Rozwoju Gminy Latowicz dokonano bilansu strategicznego Gminy. Bilans strategiczny polega na systematycznej, wielokryterialnej analizie podmiotu. Podstawą prac były dwa dokumenty:

- I. Ustawa o samorządzie gminnym określająca zadania własne gminy;
- II. Agenda 21 określająca zasady zrównoważonego rozwoju.

W oparciu o te dwa źródła określono listę czynników sukcesu podzielonych na trzy grupy. Następnie w ramach każdej grupy określono wagi poszczególnych czynników (sumujące się do 100%) i oceniono każdy z czynników w skali 1-3 (1 – czynnik na słabym stopniu rozwoju, 2 – średnim, 3 – dobrze rozwinięty). Wartość wynikająca z iloczynu wagi i oceny dała wynik poszczególnych cech.

3.1.1. BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

W tabeli 31 przedstawiono bilans w obszarze „rozwoju społeczności lokalnej”.

TABELA 31 BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

LP	ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	WAGA	OCENA	WARTOŚĆ
I/1	ludność	10%	1	0,10
I/2	bezrobocie (miejsca pracy)	16%	1	0,16
I/3	edukacja (dostosowanie do potrzeb aktualnych i przyszłych)	10%	2	0,20
I/4	ochrona zdrowia i opieka społeczna	10%	2	0,20
I/5	budżet	10%	2	0,20
I/6	współpraca z otoczeniem	10%	2	0,20
I/7	kultura	10%	2	0,20
I/8	rekreacja i sport	14%	2	0,28
I/9	bezpieczeństwo publiczne	10%	2	0,20

Źródło: Analiza Remedis SA

Omówienie cech analizowanych w bilansie:

I/1 ludność – w sposób zagregowany określono sytuację ludnościową,

I/2 bezrobocie (miejsca pracy) – określono stan bezrobocia,

I/3 edukacja – oceniono stan i dostosowanie systemu edukacji w Gminie Latowicz do potrzeb aktualnych i przyszłych,

I/4 ochrona zdrowia i opieka społeczna – oceniono stan opieki zdrowotnej i społecznej,

I/5 budżet – w sposób zagregowany oceniono zarówno wielkość budżetu jak i jego możliwości,

I/6 współpraca z otoczeniem – oceniono zarówno współpracę wewnętrzną – z sąsiednimi gminami, w ramach powiatu jak i województwa, a także zewnętrzną – w ramach Unii Europejskiej,

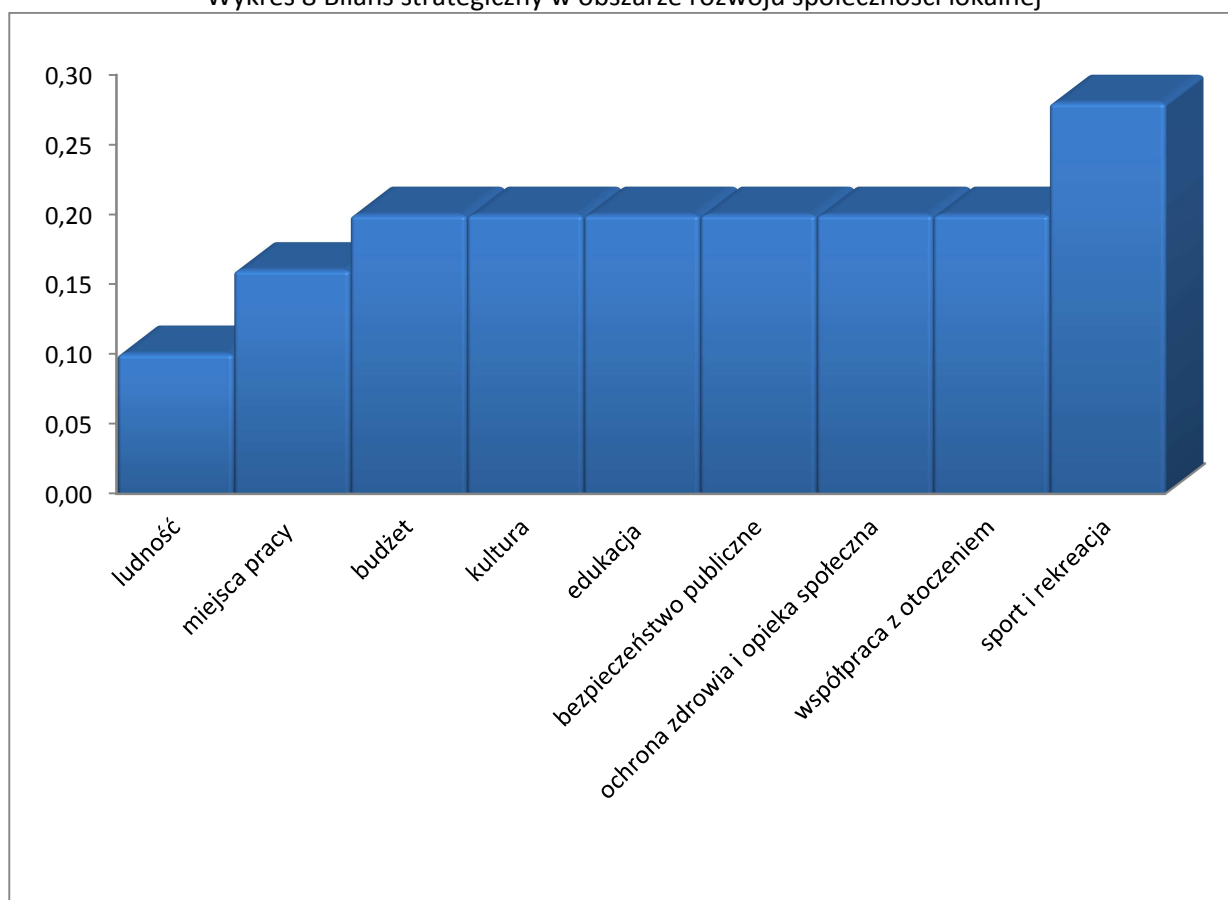
I/7 kultura – oceniono zaplecze kulturalne,

I/8 sport i rekreacja – oceniono istniejące zaplecze sportowo-rekreacyjne,

I/9 bezpieczeństwo publiczne – oceniono bezpieczeństwo mieszkańców, we wszelkim zakresie – uznano bezpieczeństwo pożarowe, publiczne a także zagrożenia katastrofami.

Dla określenia pozycji strategicznej Gminy Latowicz w obszarze rozwoju społeczności lokalnej zestawiono cechy wg rosnącej wartości i przedstawiono na wykresie 8.

Wykres 8 Bilans strategiczny w obszarze rozwoju społeczności lokalnej

Źródło: Analiza Remedis SA

Powyższy wykres pokazuje, że największymi atutami Gminy Latowicz jest współpraca z otoczeniem i rozwój rekreacji.

3.1.2. BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE STANU ŚRODOWISKA

Tabelaryczne zestawienie cech, ich wag, oceny i wartości w tym obszarze prezentuje tabela 32.

TABELA 32 BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU STANU ŚRODOWISKA

LP	ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	WAGA	OCENA	WARTOŚĆ
II/1	położenie gminy	20%	3	0,60
II/2	las/tereny zielone	10%	3	0,30
II/3	kruszywa/kopaliny	10%	2	0,20
II/4	zasoby wodne	10%	3	0,30
II/5	zagospodarowanie przestrzenne	10%	2	0,20
II/6	gleby (bonitacja)	15%	3	0,45
II/7	atmosfera	10%	3	0,30
II/8	brak obszarów zagrożonych	10%	2	0,20

Źródło: Analiza Remedis SA

Omówienie pozycji:

II/1 położenie, lokalizacja gminy ma istotne znaczenie dla możliwości rozwojowych,

II/2 lasy/tereny zielone – gmina Latowicz jest zalesiona w około 10% (lesistość Polski 2013 – 29,4%). Lasy są mniej ważnym zasobem gminy

II/3 kruszywa/kopaliny – oceniono poziom ilości kopalin w gminie,

II/4 zasoby wodne – gmina posiada dobre zasoby wodne (w szczególności rzeka Świder),

II/5 zagospodarowanie przestrzenne, oceniono stan formalny (uchwalone plany itp.),

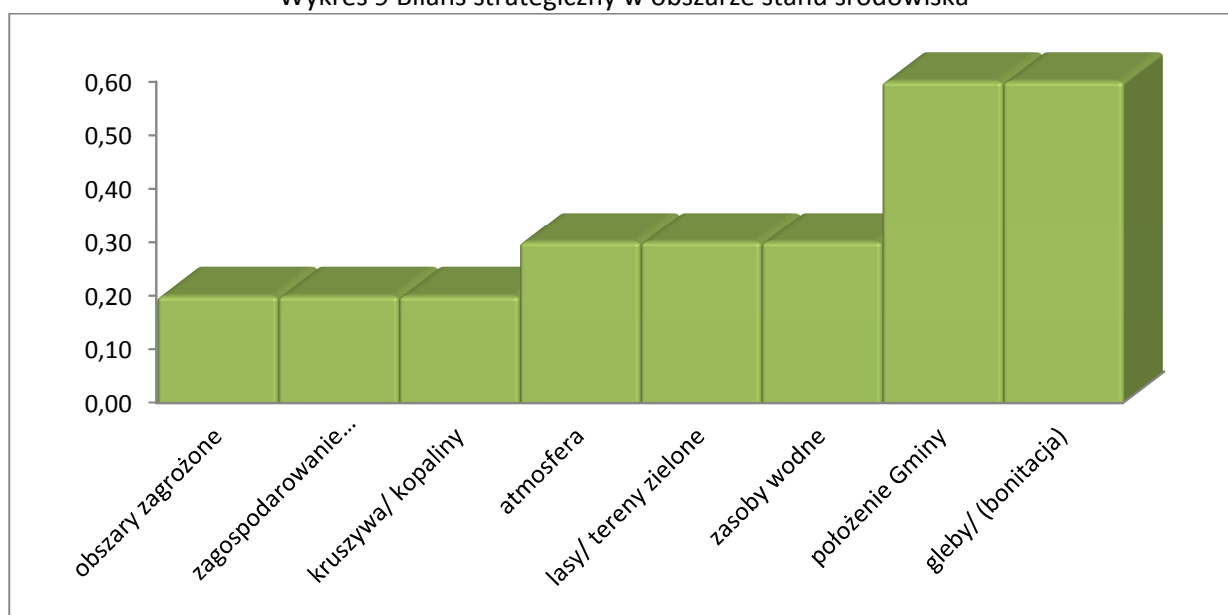
II/6 gleby (bonitacja) – gmina Latowicz ma dobre gleby,

II/7 atmosfera – brak źródeł zanieczyszczeń powoduje bardzo dobry stan atmosfery,

II/8 obszary zagrożone – położenie gminy jest pod tym względem dobre.

Podobnie jak w poprzednim obszarze dokonano sortowania cech i zaprezentowano je w postaci wykresu.

Wykres 9 Bilans strategiczny w obszarze stanu środowiska

Źródło: Analiza Remedis SA

Wykres ilustruje, iż Gmina Latowicz ma doskonały potencjał w zakresie wykorzystania położenia gminy i dobrej jakości gleb.

3.1.3. BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO

Zestawienie cech bilansu zgodnie z przyjętą metodyką zawiera tabela 33.

TABELA 33 BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO

LP	ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	WAGA	OCENA	WARTOŚĆ
Infrastruktura				
III/1	mieszkalnictwo	5%	3	0,15
III/2	sieć komunikacyjna	15%	1	0,15
III/3	komunikacja publiczna	10%	2	0,20
III/4	sieć wodociągowa	10%	2	0,20
III/5	sieć kanalizacyjna i gospodarka odpadami	5%	1	0,05
III/6	sieć energetyczna	5%	1	0,05
Ekonomia				
III/7	usługi i przetwórstwo	10%	2	0,20
III/8	turystyka i rekreacja	10%	2	0,45
III/9	handel, transport i magazynowanie	10%	2	0,20
III/10	budownictwo	5%	3	0,15
III/11	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	15%	2	0,30

Źródło: Analiza Remedis SA

Omówienie opisanych cech:

III/1 mieszkalnictwo – zgodnie ze specyfiką gmin wiejskich ma niewielkie znaczenie,

III/2 sieć komunikacyjna – w Gminie Latowicz stan sieci oceniono jako dobry, jednakże naprawy wymagają przede wszystkim nawierzchnie dróg,

III/3 komunikacja publiczna – połączenia pomiędzy miejscowościami są dobre, problemy pojawiają się w przypadku mniejszych miejscowości,

III/4 sieć wodociągowa – Gmina jest zwodociągowana w około 65%,

III/5 sieć kanalizacyjna i gospodarka odpadami – stan skanalizowania jest niski,

III/6 sieć energetyczna – w gminie następują częste przerwy w dostawach prądu,

III/7 usługi i przetwórstwo – poziom rozwoju jest średni,

III/8 turystyka – poziom rozwoju jest średni,

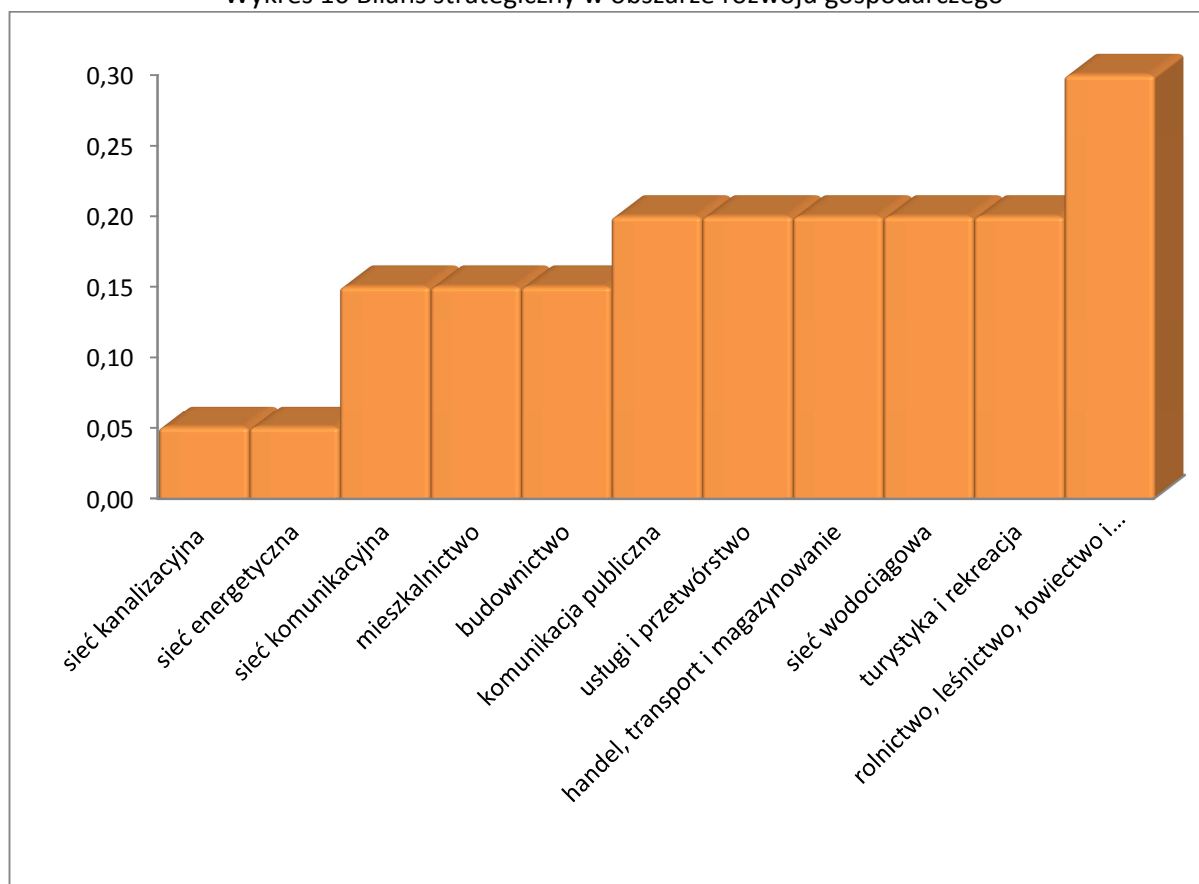
III/9 handel, transport i magazynowanie - cecha w sposób zagregowany, rozwój handlu detalicznego należy ocenić jako zadowalający, natomiast magazynowanie i transport traktowane jako zaplecze dla rozwoju gospodarczego jest słabo rozwinięte,

III/10 budownictwo – poziom rozwoju budownictwa,

III/11 rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – poziom rozwoju rolnictwa jest wysoki.

Prezentacja cech i ich wartości na wykresie 10 pokazuje, że atutem Gminy jest dalszy rozwój rolnictwa oraz rozwój usług związanych turystyką i rekreacją. Podstawą do dalszego rozwoju jest jednak dalsza rozbudowa sieci kanalizacyjnej, energetycznej i poprawa infrastruktury komunikacyjnej.

Wykres 10 Bilans strategiczny w obszarze rozwoju gospodarczego

Źródło: Analiza Remedis SA

3.2. ANALIZA POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO GMINY LATOWICZ

Dokonując bilansu strategicznego oceniono stan aktualny Gminy Latowicz. W celu określenia możliwości rozwojowych dokonano analizy potencjału rozwojowego dla poszczególnych cech w sposób następujący:

Do każdej cechy dołączono kolumnę z opisaną „możliwością zmiany” danej cechy w skali: 0 – brak możliwości zmiany, 1 – niewielka możliwość zmiany, 2 – duża możliwość zmiany. Niektóre cechy, dla których nie ma możliwości zmiany (wartość 0) pominięto w analizie.

Ponadto wprowadzono drugą zmienną, którą jest możliwość finansowania rozwoju spoza budżetu Gminy. W przypadku tej zmiennej wartość 1 – oznacza niewielkie możliwości, 2 – pewne możliwości i 3 – duże możliwości zewnętrznego finansowania niekomercyjnego. Brane były pod uwagę takie formy pozyskania środków jak: środki z Unii Europejskiej, partnerstwo publiczno – prywatne i możliwość pozyskania inwestorów. Wskaźnik potencjału rozwojowego poszczególnych gmin określa wzór:

$$W_{pr} = W_c \times M_z \times M_f$$

gdzie:

W_{pr} – wskaźnik potencjału rozwojowego,

W_c – waga cechy (z bilansu strategicznego),

M_z – możliwości zmian,

M_f – możliwości finansowania.

3.2.1. POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

Tabelaryczne zestawienie prezentuje tabela 34:

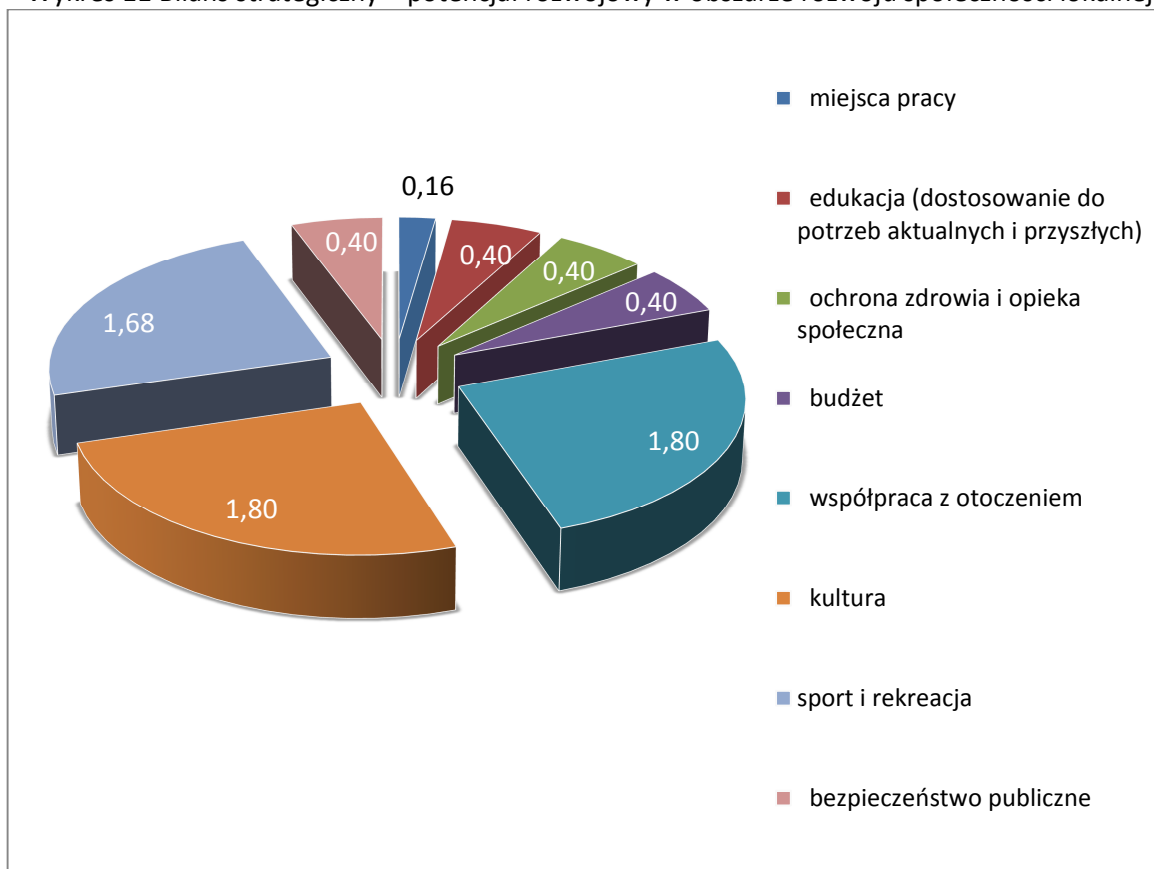
TABELA 34 BILANS STRATEGICZNY – POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

LP	ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	WAGA	W_{pr}
I/1	ludność	10%	0,00
I/2	bezrobocie (miejsca pracy)	16%	0,16
I/3	edukacja (dostosowanie do potrzeb aktualnych i przyszłych)	10%	0,40
I/4	ochrona zdrowia i opieka społeczna	10%	0,40
I/5	budżet	10%	0,40
I/6	współpraca z otoczeniem	10%	1,80
I/7	kultura	10%	1,80
I/8	sport i rekreacja	14%	1,68
I/9	bezpieczeństwo publiczne	10%	0,40

Źródło: Analiza Remedis SA

Omówienie poszczególnych cech znajduje się pod tabelą 31. Aby pokazać największe możliwości zaprezentowano potencjał w postaci wykresu 11. Wykres prezentuje wyraźnie, że największy potencjał rozwojowy Gminy Latowicz zawarty jest w możliwości oparcia się o kulturę, współpracę z otoczeniem i rozwój zaplecza turystycznego.

Wykres 11 Bilans strategiczny – potencjał rozwojowy w obszarze rozwoju społeczności lokalnej

Źródło: Analiza Remedis SA

3.2.2. POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE STANU ŚRODOWISKA

Ze względu na niewielką zależność od aktywnych działań w tym obszarze oceniono tylko kilka cech. Analizę przedstawiono w tabeli 35.

TABELA 35 BILANS STRATEGICZNY – POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE STANU ŚRODOWISKA

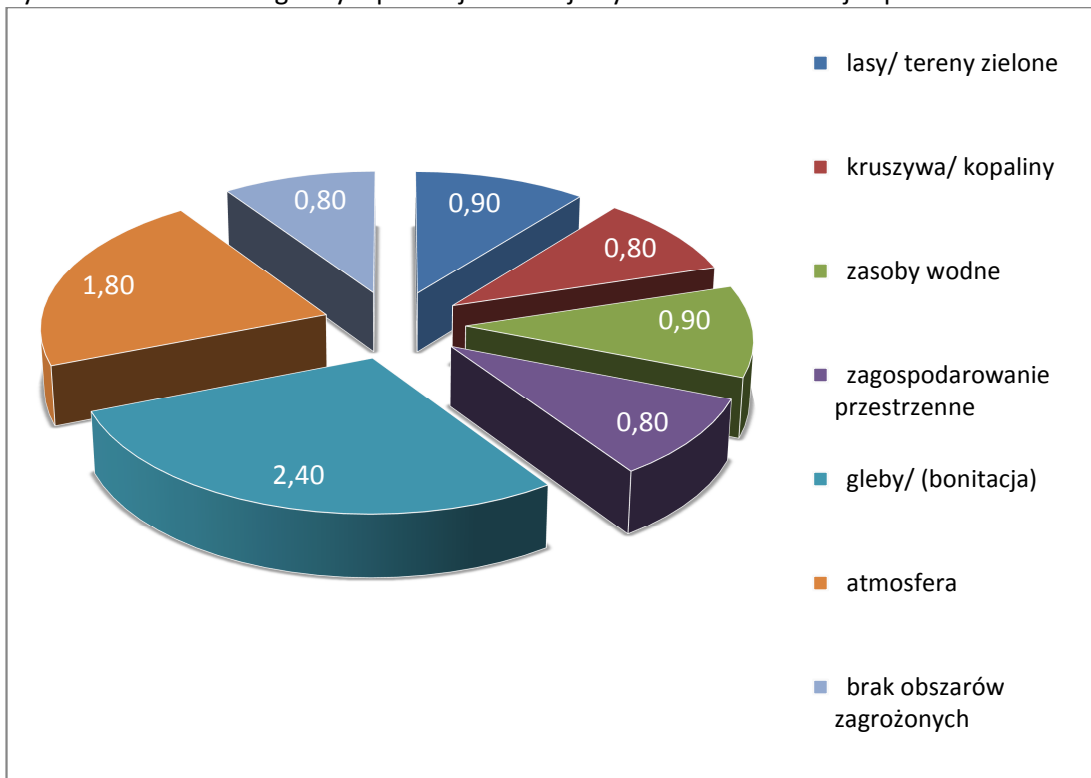
LP	ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	WAGA	W _{pr}
II/1	położenie gminy	20%	0,00
II/2	las/tereny zielone	10%	0,90
II/3	kruszywa/kopaliny	10%	0,80
II/4	zasoby wodne	10%	0,90
II/5	zagospodarowanie przestrzenne	10%	0,80
II/6	gleby (bonitacja)	20%	2,40
II/7	atmosfera	10%	1,80
II/8	brak obszarów zagrożonych	10%	0,80

Źródło: Analiza Remedis SA

Omówienie cech znajduje się pod tabelą 32.

Podobnie zaprezentowano potencjał obszaru na wykresie 12.

Wykres 12 Bilans strategiczny – potencjał rozwojowy w obszarze rozwoju społeczności lokalnej

Źródło: Analiza Remedis SA

Największy potencjał rozwojowy Gminy Latowicz w obszarze środowiskowym tkwi w możliwościach wykorzystania dobrej jakości gleb. Czyste powietrze, wspaniałe widoki i nieskażone środowisko to kolejny atut w tym obszarze.

3.2.3. POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO

Rozwój gospodarczy jest najważniejszy dla wzrostu dobrobytu mieszkańców. Zarówno bezpośredni skutek (spadek bezrobocia) jak i pośredni (wzrost wpływów z podatków) powoduje, że rozwój tego obszaru ma zwielokrotniony wpływ na rozwój Gminy. Prezentacje potencjału rozwojowego zawarto w tabeli 36.

TABELA 36 BILANS STRATEGICZNY – POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO

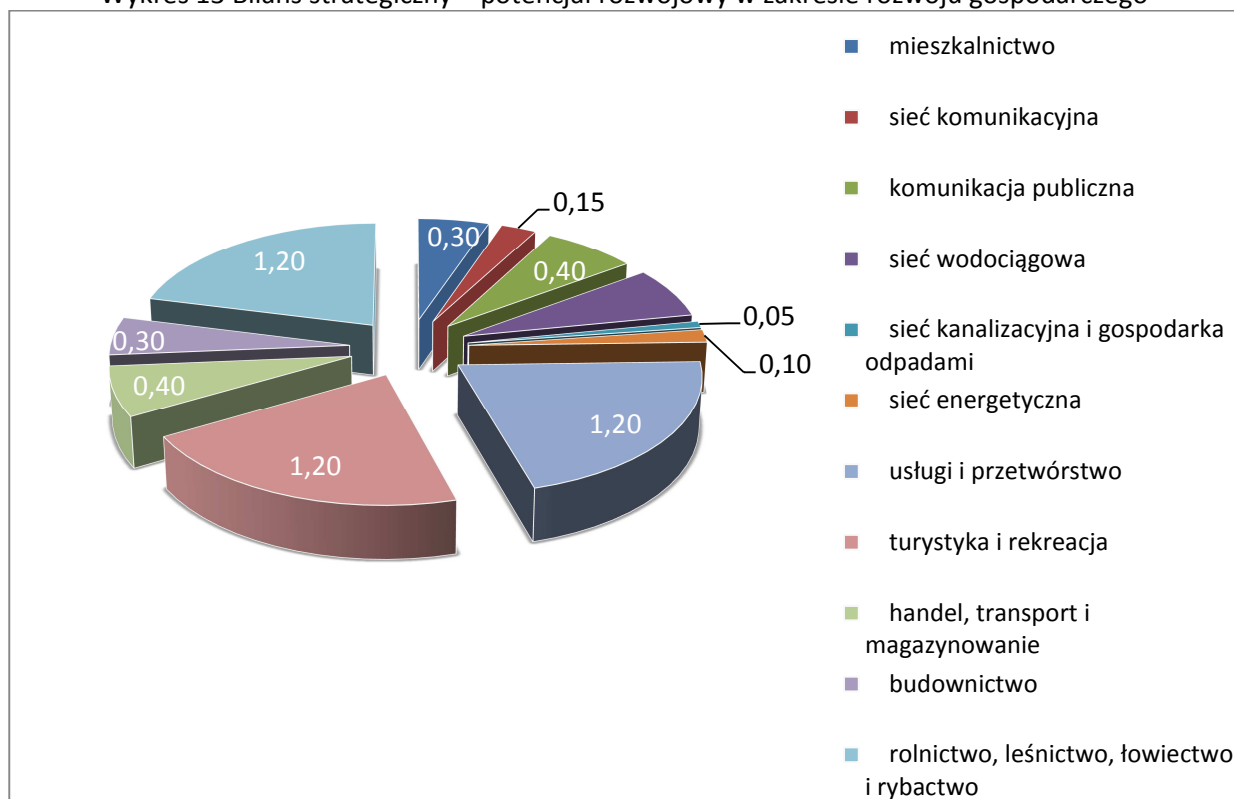
LP	ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	WAGA	W _{pr}
infrastruktura			
III/1	mieszkalnictwo	5%	0,30
III/2	sieć komunikacyjna	15%	0,15
III/3	komunikacja publiczna	10%	0,40
III/4	sieć wodociągowa	10%	0,40
III/5	sieć kanalizacyjna i gospodarka odpadami	5%	0,05
III/6	sieć energetyczna	5%	0,10
ekonomia			

III/7	usługi i przetwórstwo	10%	1,20
III/8	turystyka i rekreacja	10%	1,20
III/9	handel, transport i magazynowanie	10%	0,40
III/10	budownictwo	5%	0,30
III/11	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	15%	1,20

Źródło: Analiza Remedis SA

Omówienie cech znajduje się pod tabelą 33. Graficzna prezentacja potencjału rozwojowego zaprezentowana została na wykresie 13.

Wykres 13 Bilans strategiczny – potencjał rozwojowy w zakresie rozwoju gospodarczego

Źródło: Analiza Remedis SA

Wykres pokazuje, że największy potencjał rozwojowy Gminy Latowicz to rozwój usług i przetwórstwa, dalszy rozwój turystyki i rekreacji i przede wszystkim dalszy rozwój rolnictwa poprzez wykorzystanie sprzyjających warunków.

4. WYBÓR STRATEGII GMINY LATOWICZ

4.1. ZASADY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY LATOWICZ

Zrównoważony rozwój ma służyć mieszkańcom. Oznacza to, że władze gminy nie mogą dążyć do realizacji dowolnych celów cząstkowych, ale jedynie takich, które są zgodne z celami strategicznymi.

Zrównoważenie rozwoju oznacza (zgodnie z Agendą 21), iż dokonując alokacji środków budżetowych, w tym inwestycyjnych i dokonując wyboru kierunków rozwoju powinno dążyć się do równoważenia celów: społecznych, ekologicznych i rozwoju przestrzennego.

W warunkach samorządu granice między tymi obszarami są bardzo często nieostre. Należy więc wyodrębnić działania pod kątem głównych kierunków strategicznych, tj.: niwelowania słabych stron (aspekt społeczny) oraz służących długookresowemu rozwojowi (np. inwestycje wnoszące nową jakość w życie społeczno-gospodarcze, służące budowaniu silnej gospodarczo jednostki samorządowej – wzmacniającej akcent gospodarczy).

Zasady budowania pozycji konkurencyjnej i rozwoju społecznego gminy:

1. **Zasada selektywnego tworzenia korzyści zewnętrznych** w powiązaniu z polityką koncentracji na wybranych dziedzinach rozwoju to taki dobór inwestycji, które dają efekt mnożnikowy: nie tylko dochodowy, ale także zatrudnienia i demograficzny,
2. **Zasada budowy przewagi konkurencyjnej dla nowych sektorów** – przewidywanie kierunków rozwoju gospodarki; wykorzystanie nowoczesnych sektorów gospodarki.
3. **Zasada równoważenia rozwoju** – niwelowania słabych i wzmacniania silnych stron gminy – w praktyce oznaczająca konieczność równoważenia interesów społecznych, gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych,
4. **Zasada ochrony wartości przyrody i kultury jako środowiska życia mieszkańców,**
5. **Zasada uspołeczniania procesów podejmowania decyzji** – poprzez prowadzenie szerokich konsultacji ze społecznością lokalną dotyczących obecnego i przyszłego funkcjonowania gminy,
6. **Zasada przejrzystości i jawności, przy powszechnym dostępie do informacji,**
7. **Zasada koncentracji środków,**
8. **Zasada subsydiarności** – oddawania zadań do wykonania podmiotom gwarantującym ich wykonanie w sposób rzetelny i ekonomiczny,

9. **Zasada przystępności** – prowadzenia własnej polityki informacyjnej zrozumiałej dla społeczności lokalnej.

Przy pracach nad niniejszą strategią wzięto pod uwagę specyfikę gminy, jaką jest Latowicz. Niemniej wymienione wyżej zasady zostały wykorzystane przy budowie niniejszej Strategii, aby działania ukierunkowane na dalszy rozwój społeczny i budowanie mocnej pozycji konkurencyjnej gminy w regionie były spójne i przynosiły trwałe efekty.

4.2. ANALIZA SWOT/TOWS GMINY LATOWICZ

4.2.1. KONSULTACJE SPOŁECZNE

Prace nad strategią realizowane były metodą partycypacyjno-ekspercką. Na wszystkich etapach prac stosowano maksymalizację efektu partycypacji poprzez wielokrotne konsultacje społeczne. Podczas prac na Strategią wyróżnić można cztery podstawowe etapy konsultacji:

1. Konsultacje wstępne, oparte o zebrania wiejskie,
2. Konsultacje robocze w trakcie prac zespołu nad przygotowaniem dokumentu (skład Zespołu jest podany w załączniku nr 5),
3. Konsultacje końcowe polegające na poddaniu projektu dokumentu ocenie społecznej,
4. Procedowanie projektu dokumentu przed Radą Gminy.

Podczas warsztatów i konsultacji uzyskano bardzo wiele wartościowych informacji i wniosków. Układały się w pewien wyraźny obraz potrzeb mieszkańców i zostały wykorzystane w przygotowanych w niniejszej Strategii Celach Strategicznych, Programach i Działaniach, tworzących razem Plan Zadań Inwestycyjnych. Należy zauważyć, że Strategia ze swej istoty jest dokumentem o dużej skali ogólności, dlatego prezentuje złożone wnioski bez bardzo szczegółowego umiejscowienia. Ponadto należy zaznaczyć, że część wniosków wybiegała poza ustawowy zakres odpowiedzialności samorządu gminnego. Natomiast są cenną informacją dla władz Gminy pozwalającą prowadzić działania wspierające potrzeby mieszkańców. Co interesujące, wydaje się, że dla gminy Latowicz bardzo duże znaczenia mają działania dotyczące partnerstwa lokalnego, integracji społeczeństwa itp. Te działania, nie zawsze wymagają wielkich środków. Na skutki trzeba poczekać, jednak tylko w ten sposób można pobudzić tkwiący w lokalnej społeczności potencjał. Dopiero potencjał społeczny może wykorzystać istniejące możliwości o charakterze materialnym.

Dużym wyzwaniem są też potrzeby dotyczące obszarów objętych jurysdykcją innych podmiotów samorządowych (drogi i inwestycje w pasie drogowym dróg ponadgminnych). Tu też możliwości działania Gminy są ograniczone, a partycypacja w kosztach oznacza wydatek bez podniesienia majątku Gminy.

Pominięto wnioski dotyczące innych, aktualnych programów realizowanych w Gminie.

Oryginały wniosków złożonych w ramach konsultacji społecznych są dostępne w Urzędzie Gminy.

4.2.2. ANALIZA SWOT GMINY LATOWICZ NA PODSTAWIE PRZEPROWADZONYCH KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Analiza SWOT (jakościowa) została sporządzona na podstawie informacji uzyskanych od uczestników konsultacji społecznych. Respondenci wypełnili protokoły (załączniki nr 7 i 8 – szablony) wyrażające ich opinie dotyczące sytuacji w Gminie Latowicz. W tabeli 37 zamieszczono zestawienie silnych i słabych stron oraz możliwości i zagrożeń.

TABELA 37 ANALIZA SWOT GMINY LATOWICZ (JAKOŚCIOWA)

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Położenie gminy, • Cisza i spokój, • Rzeka Świder, • Sport, • Dobra infrastruktura rekreacyjna, • Rolnictwo, • Prywatny Dom Pomocy Społecznej działający w Gminie, • Produkcja mleka, • Niezanieczyszczone środowisko, • Dobry poziom edukacji, • Brak przemysłu, • Dobra infrastruktura techniczna: drogi, infrastruktura komunalna, • Dobry stan infrastruktury oświatowej i sportowej, • Rozwijająca się branża spożywcza (przetwórstwo czosnku, podmioty zajmujące się pakowaniem i sprzedażą 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak świetlic i domów kultury, • Brak miejsc pracy poza rolnictwem, • W małych miejscowościach brak liderów i bazy rekreacyjnej i kulturalnej, • Drogi, • Komunikacja do większych miejscowości, • Brak lekarzy specjalistów, • Brak współpracy między mieszkańcami gminy, • Marazm mieszkańców, • Małe zaangażowanie mieszkańców w rozwój gminy, • Nielegalne zatrudnienie, • Migracje młodzieży, • Brak mieszkań socjalnych, • Brak inwestycji przemysłowych, • Kanalizacja, • Sieć energetyczna (przerwy w zasilaniu) • Niedostateczne dofinansowanie szkolnictwa,

artykułów spożywczych, <ul style="list-style-type: none"> • Bogata przeszłość historyczna i kulturowa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak lokalu gastronomicznego, • Mała liczba organizacji pozarządowych, • Niski poziom rozwoju przedsiębiorczości, • Brak autostrady i dróg ekspresowych w pobliżu, • Oddalenie od większych miast, • Brak infrastruktury turystycznej.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Budowa dróg, • Budowa kanalizacji, • Rozwój bazy turystycznej, • Ułatwienie dostępu do lekarzy specjalistów (organizacja bezpłatnych badań profilaktycznych, • Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców poprzez budowę chodników i wznowienie działalności posterunku policji, • Nowi inwestorzy – stworzenie bazy dla nowych inwestycji, • Rozwój biznesu w oparciu o lokalne warunki, • Rozbudowa placów zabaw we wszystkich miejscowościach, • Stworzenie regionalnych marek produktów: chosnek, ser, mleko, turystyka, • Budowa ścieżek rowerowych, • Hydroelektrownia na Świdrze, • Dobra bonitacja gleb i rozwój rolnictwa, • Możliwości związane z wykorzystaniem walorów rzeki Świder – budowa zbiornika retencyjnego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Degradacja środowiska naturalnego, • Migracje, • Większe zapotrzebowanie na usługi pomocy społecznej, • Starzenie się społeczeństwa, • Brak mieszkań socjalnych, • Rozproszona zabudowa, • Mała gęstość zaludnienia, • Rygorystyczne przepisy i wymogi ekologiczne, • Niedostateczna opieka państwa nad sektorem rolnictwa w przyszłości.

Źródło: opracowanie Remedia S.A. na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych

Jakościowa analiza SWOT pokazuje, że Gmina Latowicz rozwija się i powinna rozwijać się dalej w oparciu o potencjał rolniczy. Natomiast pojawiają się potencjalne możliwości wykorzystania możliwości turystycznych, opartych o rzekę Świder i korzystne położenie geograficzno-komunikacyjne. Nie można liczyć na wielkie inwestycje przemysłowe, natomiast stworzenie

warunków dla lokalnych inwestorów, zwłaszcza powiązanych z rolnictwem może zwiększyć potencjał ekonomiczny Gminy. Ważna jest poprawa stanu technicznego infrastruktury (dotyczy to zwłaszcza jakości dróg i sieci energetycznej). Dobra i wyremontowana sieć komunikacyjna może pomóc w poszukiwaniach inwestorów. Realizacja tego celu wymaga konsekwentnego wzmocnienia dotychczasowych działań. Ponadto, aby wzmocnić możliwości finansowe realizacji przedsięwzięć należy szukać wsparcia dla budżetu poprzez środki zewnętrzne. Wśród nich najważniejszą opcją jest maksymalne wykorzystanie środków bezzwrotnych, głównie z UE (warto zwrócić uwagę także na tzw. Fundusze Norweskie, oraz środki krajowe, zwłaszcza w obszarze infrastruktury technicznej). Trzeba też poszukiwać możliwości realizacji wybranych zadań w inny sposób, np. w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Podsumowując gmina Latowicz ma sporo wyzwań wewnętrznych, związanych głównie z dwoma osiami problemowymi. Pierwsza z nich to dbałość o rozwój infrastruktury, w tym zwłaszcza drogowej, energetycznej i kanalizacyjnej. Druga z nich sfera czysto społeczna, głównie aktywizacja mieszkańców.

Warto przy tym podkreślić, że poprawa stanu infrastruktury zarówno technicznej jak i społecznej będzie silnym czynnikiem wzrostu. Dobra infrastruktura jest istotnym czynnikiem ograniczającym emigrację z Gminy, a dodatkowo sprzyjającą potencjalnej imigracji mieszkaniowej do Gminy.

4.2.3. ANALIZA SWOT GMINY LATOWICZ (ILOŚCIOWA)

Ze względu na charakter gminy a zwłaszcza jej gospodarki powinno się wyodrębnić obszary dające największy efekt rozwojowy. Taka analiza pociąga za sobą poważne wyzwania w obszarze metodycznym, zwłaszcza przy analityce o charakterze ilościowym. W pierwszym kroku tej analizy w oparciu o wcześniej dokonany bilans strategiczny zestawiono ilościową analizę SWOT Gminy Latowicz.

TABELA 38 ANALIZA SWOT GMINY LATOWICZ

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Rekreacja i sport, • Położenie Gminy, • Gleby (bonitacja), • Rolnictwo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ludność, • Miejsca pracy, • Sieć kanalizacyjna, • Sieć energetyczna,
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca z otoczeniem, • Kultura, • Gleby (bonitacja), 	<ul style="list-style-type: none"> • Ludność (migracje, starzenie się społeczeństwa), • Brak miejsc pracy,

<ul style="list-style-type: none"> • Atmosfera, • Usługi i przetwórstwo, • Turystyka i rekreacja, • Rolnictwo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stan sieci komunikacyjnej, • Sieć kanalizacyjna, • Sieć energetyczna.
--	---

Źródło: opracowanie Remedia S.A. na podstawie materiałów Gminy.

Dla celów analizy przedstawionej powyżej zastosowaną zintegrowaną metodykę analizy SWOT-TOWS opracowaną w Remedis S.A. Opiera się o zmodyfikowany, klasyczny podział na obszary wewnątrz i na zewnątrz analizowanego podmiotu na obszar statyczny – silne i słabe strony – i dynamiczny – możliwości i zagrożenia. W analizie do oceny wartościowej wykorzystano zarówno informacje od uczestników procesu prac nad strategią jak i ocenę ekspercką. Tabela zamieszczona powyżej obejmuje SWOT w ujęciu jakościowym. Dodatkowo w oparciu o istniejące dokumenty strategiczne wyższego rzędu (głównie Strategię Rozwoju Kraju 2020) przyjęto, że nie nastąpią żadne gwałtowne zmiany makroekonomiczne, istotne zmiany polityki rolnej bądź podatkowej, które miałyby fundamentalny wpływ na sytuację gminy.

Analizy SWOT/TOWS – służą do badania relacji pomiędzy atutami i słabościami gminy, a szansami i zagrożeniami mogącymi pojawić się w otoczeniu głównie w celu dokonania wyboru najwłaściwszego wariantu strategii. Analiza SWOT służy ocenie sił i słabości gminy w kontekście możliwości i zagrożeń – jest więc spojrzeniem „od sytuacji dzisiejszej w przyszłość”, natomiast TOWS jest analizą możliwości i zagrożeń przyszłości w kontekście silnych i słabych stron gminy. Analiza SWOT/TOWS, po uprzednim zdefiniowaniu listy czynników oraz ich ocenie opiera się na następujących zasadach:

I Badaniu podlegają relacje pomiędzy silnymi i słabymi stronami a możliwościami i zagrożeniami, przy czym:

1. W analizie SWOT istnienie interakcji stwierdza się odpowiadając na następujące pytania:
 - a) czy zdefiniowane silne strony pozwolą wykorzystać możliwości, które mogą się zdarzyć?
 - b) czy zidentyfikowane słabości nie pozwolą na wykorzystanie pojawiających się możliwości?
 - c) czy zidentyfikowane silne strony pozwolą na przezwycięzenie możliwych zagrożeń?
 - d) czy zidentyfikowane słabe strony wzmocnią siłę oddziaływania potencjalnych zagrożeń?
2. W analizie TOWS występowanie relacji określa się odpowiadając na pytania:
 - a) czy zagrożenia osłabią zidentyfikowane silne strony?
 - b) czy możliwości spotęgują posiadane silne strony?

c) czy zagrożenia spotęgują występujące słabości?

d) czy potencjalne możliwości pozwolą przezwyciężyć istniejące słabe strony?

II Dla każdego z wyspecyfikowanych powyżej pytań buduje się odpowiednią tablicę, za pomocą której bada się relacje pomiędzy parami czynników, przypisując istniejącemu silnemu powiązaniu cyfrą „2”, słabej „1”, nieistniejącej „0”;

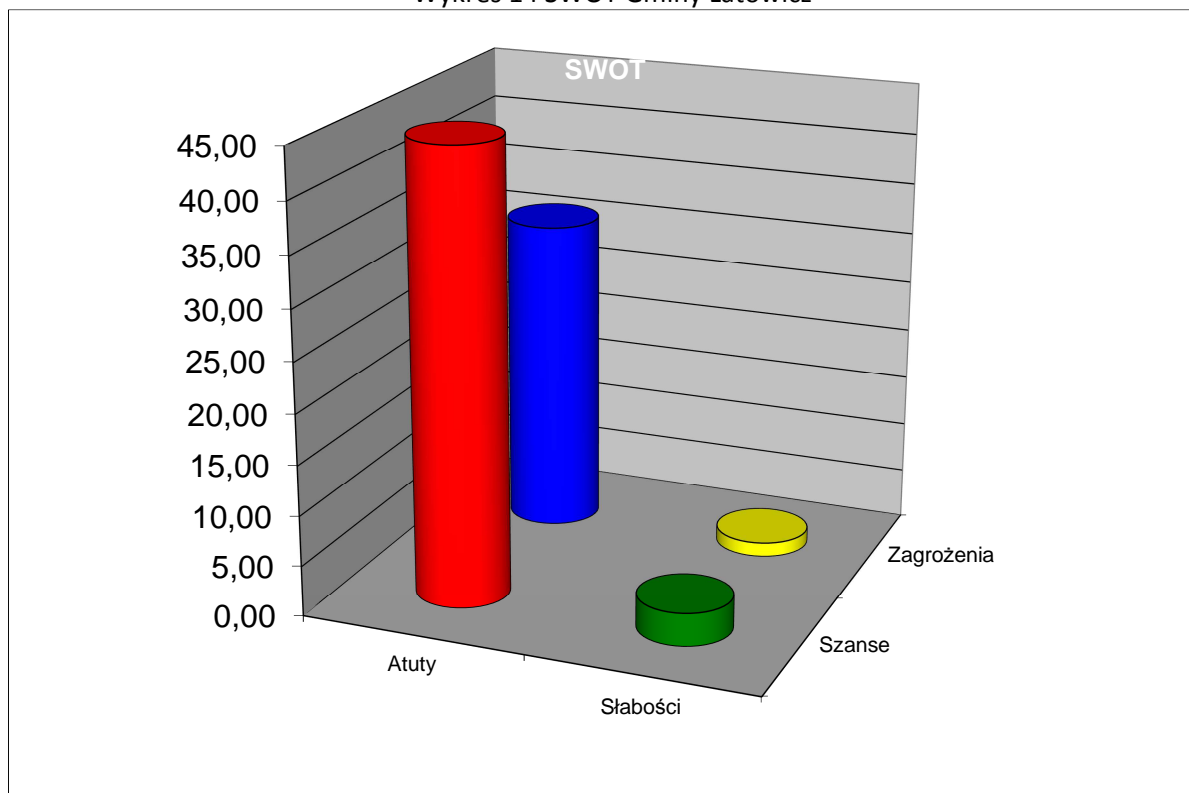
III Otrzymane sumy powiązań (poziome i pionowe) podlegają przemnożeniu przez wartość odpowiedniego czynnika, określonego w bilansie strategicznym, tworząc poziome i pionowe wartości interakcji a ich suma łączną wartość interakcji.

IV Zestawienie wartości interakcji dla poszczególnych par czynników stanowi wskazówkę do wyboru najkorzystniejszego wariantu strategii. Różne warianty strategii różnią się metodyką ich wdrażania, dostosowaną do ich charakteru, określoną dwoma podstawowymi czynnikami:

1. Wielkością potrzebnych środków na realizację strategii (i /lub poziomem ryzyka finansowego budżetu),
2. Intensywnością zmian (zakres programów, harmonogram przedsięwzięć itp.).

Na wykresie 14 przedstawiono zintegrowaną analizę SWOT w ujęciu ilościowym dla Gminy Latowicz (pełne macierze zawarte są w rozdziale załączniki na końcu dokumentu).

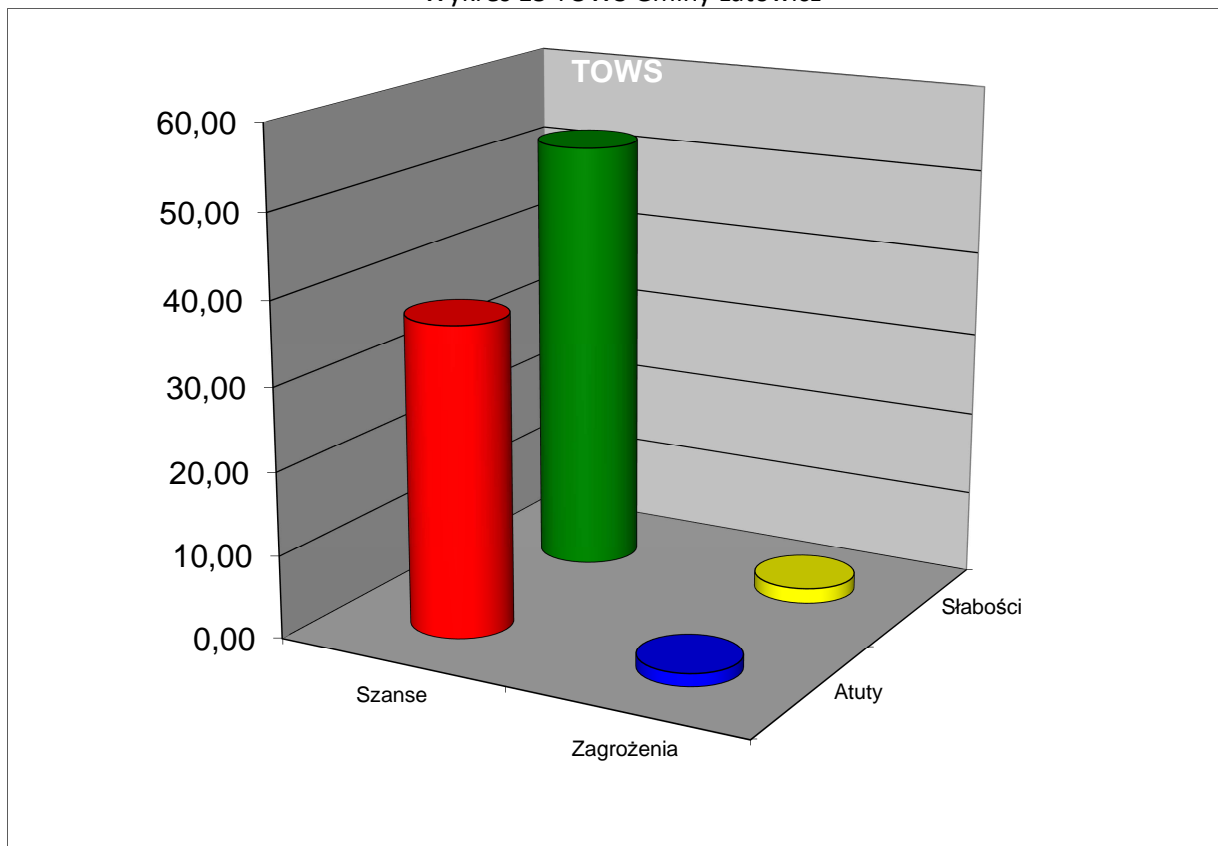
Wykres 14 SWOT Gminy Latowicz

Źródło: analiza Remedis S.A.

Zgodnie z przyjętą metodyką dokonano analizy TOWS, przedstawionej na wykresie 15 (pełne macierze zawarte są w rozdziale Załączniki na końcu dokumentu).

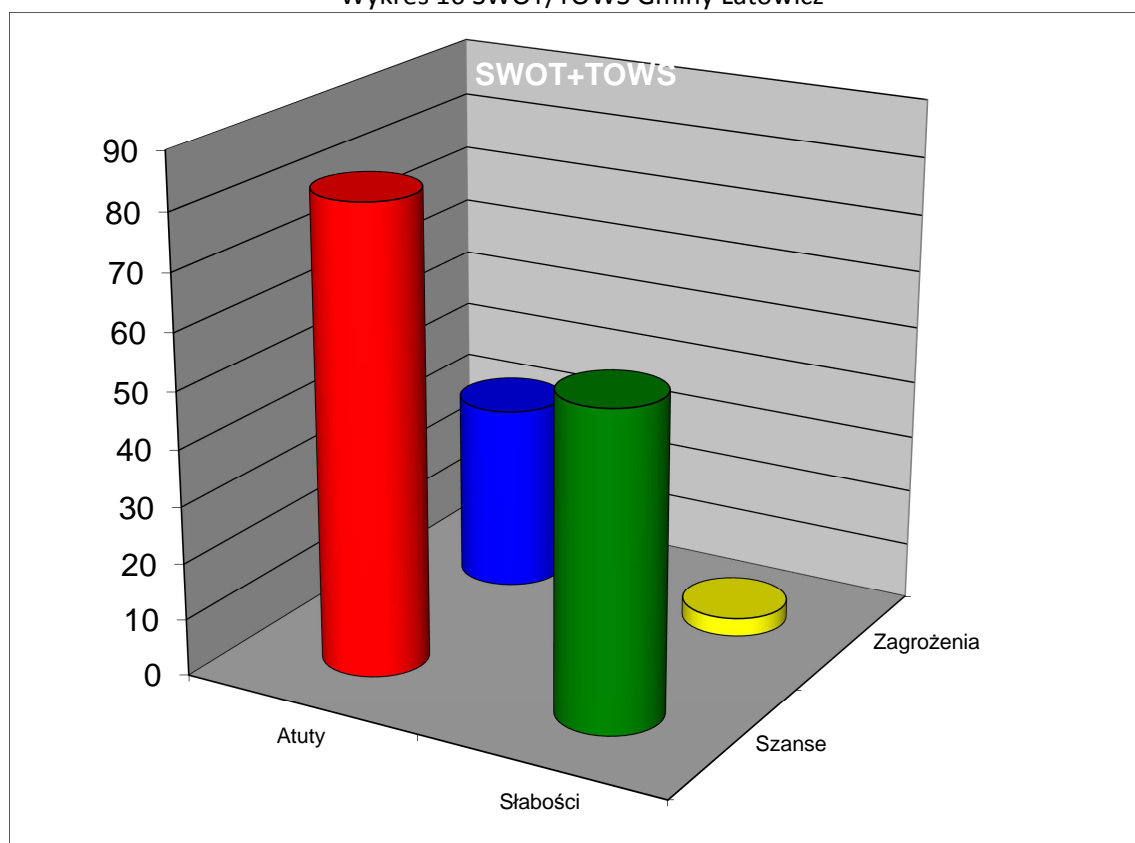
Wykres 15 TOWS Gminy Latowicz

Źródło: Analiza Remedia S.A.

Zgodnie z przyjętą metodyką i dla zredukowania efektu nieproporcjonalności wag przy prowadzeniu analizy SWOT opracowano także zestawieniową analizę SWOT + TOWS. Jej wynik prezentuje wykres 16.

Wykres 16 SWOT/TOWS Gminy Latowicz

Źródło: Analiza Remedia S.A.

To sugeruje wybór strategii agresywnej, zwanej też „maksi-maksi”. Należy wykorzystywać pojawiające się szanse przy pomocy posiadanych silnych stron. Druga w kolejności relacja to powiązanie między silnymi stronami a zagrożeniami. Taka sytuacja wskazuje, że wsparciem dla strategii agresywnej winna być strategia przygotowawczo-ofensywna (zwana też strategią „mini-maksi”). To oznacza w pierwszej fazie minimalizację słabych stron, a następnie na ofensywnym wykorzystaniu szans pojawiających się w otoczeniu.

Sprowadzając powyższe uogólnione omówienie wyników analizy SWOT-TOWS strategia Gminy Latowicz powinna skoncentrować się na wykorzystaniu szans:

- dalszym rozwoju rolnictwa, w szerokim rozumieniu, nie tylko jako produkcji towarowej, ale tworzenia miejsc pracy przyjaznych rolnikom i innym osobom zaangażowanym w produkcję, w rozwój otoczenia rolnictwa. Przez otoczenie rozumieć należy z jednej strony część związaną z produkcją (obsługa, skup, przetwórstwo itp.), a z drugiej strony z otoczeniem społecznym (kulturą, rekreacją, nauczaniem itp.). Działania te mają tworzyć spójną, przyjazną infrastrukturę sprzyjającą rozwojowi rolnictwa i ludzi w nim zatrudnionych,
- rozwojowi turystyki i rekreacji wykorzystując bardzo dobre położenie gminy i warunki przyrodnicze, szczególnie rzekę Świder. Działania te z jednej strony mogą przysporzyć

dotatkowych źródeł dochodu gospodarstwom (np. poprzez rozwój agroturystyki), a z drugiej służyć mieszkańcom Gminy.

- pojedyncza gmina jest zbyt mała, aby sprostać wyzwaniom XXI wieku, dlatego ważnym elementem służącym rozwojowi jest współpraca z otoczeniem. Należy rozważyć lepszą współpracę gmin leżących nad rzeką Świder.

W ramach strategii przygotowawczo-ofensywnej warto zająć się redukcją pojawiających się zagrożeń. Zagadnienie dobrej komunikacji, zarówno w zakresie jakości dróg jak i słabości energetyki. Należy uporządkować kanalizację w Gminie. Najciekawszym wyzwaniem zdaje się problem demografii. Niemniej warto pamiętać, że w skali pojedynczej gminy rozwiązaniem może być nie tylko rozwój wewnętrzny. Do gminy dającej dobre warunki życia, w tym dobrą atmosferę, wysoki poziom usług publicznych będą przybywać nowi mieszkańcy z zewnątrz. Taka migracja może pomóc w rozwiązywaniu problemów demograficznych. Dlatego należy przygotować możliwości osadnicze – np. poprzez uzbrojenie terenów i właściwe przygotowanie planów zagospodarowania przestrzennego.

4.3. WIZJA ROZWOJU GMINY LATOWICZ

Określiwszy optymalną strategię dla Gminy Latowicz sformułowano wizję i pola rozwoju strategicznego Gminy.

**Gmina Latowicz - atrakcyjne
miejsce do życia, wypoczynku,
pracy i inwestowania**

**Kierunki
rozwoju
biznesowego**

**Poprawa stanu
infrastruktury
technicznej**

**Budowa lokalnego
społeczeństwa
obywatelskiego**

**Bezpieczeństwo
publiczne**

Realizacja wszystkich celów strategicznych powinna odbywać się w oparciu o ekologię, właściwe finanse oraz istniejącą bazę (zaplecze), a efektem powinien być wpływ na powstanie nowych miejsc pracy, spadek bezrobocia i rozwój społeczno-ekonomiczny Gminy.

5. CELE STRATEGICZNE I PROGRAMY OPERACYJNE GMINY LATOWICZ

Szczególna rola samorządu terytorialnego została zarysowana przez Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej w artykule 163, który stanowi, że samorząd terytorialny wykonuje zadania publiczne niezastrzeżone przez Konstytucję lub ustawy dla organów innych władz publicznych. Podstawowym celem działania samorządu jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju regionu, który prowadzi do poprawy jakości życia lokalnej społeczności. Na podstawie analiz określono kierunki rozwoju, a następnie wyłoniono główne programy strategiczne. W skład programów wchodzi zarówno działania inwestycyjne jak i nie będące inwestycjami. W obszarach inwestycyjnych planowanie operacyjne zostanie zaprezentowane w kolejnych dokumentach Gminy o charakterze operacyjnym (przede wszystkim w Wieloletniej Prognozie Finansowej). Poniżej przedstawiono karty programów strategicznych Gminy Latowicz. Zestawione programy i działania tworzą Plan Zadań Inwestycyjnych Gminy Latowicz.

5.1. PROGRAMY REALIZUJĄCE CEL „KIERUNKI ROZWOJU BIZNESOWEGO”

TABELA 39 CEL STRATEGICZNY 1

CEL STRATEGICZNY 1	KIERUNKI ROZWOJU BIZNESOWEGO
Program operacyjny 1.1	Stworzenie stref aktywności gospodarczej poprzez kompleksowe przygotowanie terenów pod inwestycje
Działanie 1.1.1	Stworzenie studium pokazującego konieczne działania, aby przywrócić stan użytkowy dla rzeki Świder
Opis Działania	Opracowanie studium, zebranie odpowiednich specjalistów,
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy
Miernik oceny	Powstanie Studium
Termin realizacji	2017
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.1.2	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych
Opis Działania	Uzbrojenie terenów przeznaczonych pod inwestycje
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki unijne
Miernik oceny	Liczba i powierzchnia uzbrojonych działek
Termin realizacji	2015-2025

Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.1.3	Uregulowanie sytuacji prawnej działek przeznaczonych pod inwestycje
Opis Działania	Rozwiązanie problemów związanych z sytuacją prawną terenów przeznaczonych pod inwestycje
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy
Miernik oceny	Liczba rozwiązanych problemów
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.1.4	Zapewnienie sprawnego połączenia komunikacyjnego z terenami inwestycyjnymi
Opis Działania	Modernizacja i budowa dróg dojazdowych
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki unijne, budżet powiatu
Miernik oceny	Długość wybudowanych i zmodernizowanych dróg
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.1.5	Stworzenie pakietu preferencyjnego dla przedsiębiorców i inwestorów
Opis Działania	Analiza i wykorzystanie aktualnych, pozostających w kompetencji samorządu możliwości działania (np. zwolnienie z podatku od nieruchomości)
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy
Miernik oceny	Liczba pozyskanych inwestorów, rozpoczętych inwestycji
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.1.6	Promocja terenów inwestycyjnych
Opis Działania	Reklama w mediach, lobbing wśród przedsiębiorców
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy
Miernik oceny	Liczba pozyskanych przedsiębiorców, rozpoczętych inwestycji
Termin realizacji	2015-2025

Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Program operacyjny 1.2	Dostosowanie produkcji rolniczej oraz przetwórstwa do funkcjonowania w standardach międzynarodowych
Działanie 1.2.1	Wspieranie innowacyjnych technologii
Opis Działania	Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i organizacjami rolniczymi prowadzenie szkoleń i popularyzacja rozwoju rolnictwa i usług
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba nowych przedsiębiorstw, miejsc pracy
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.2.2	Tworzenie i rozwój inkubatora przetwórstwa lokalnego
Opis Działania	Wspieranie, partnerstwo oraz współpraca z osobami zainteresowanymi przetwórstwem lokalnym
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba wytworzonych produktów
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.2.3	Budowa dróg dojazdowych do pól
Opis Działania	Budowa dróg dojazdowych do pól sukcesywnie w poszczególnych sołectwach
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki krajowe - środki Samorządu Województwa Mazowieckiego (z Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych), budżet gminy
Miernik oceny	Liczba kilometrów nowych dróg
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.2.4	Propagowanie ekologicznych upraw rolnych z możliwością wystawiania produktów rolnych na imprezach okolicznościowych
Opis Działania	Promocja sprzedaży produktów rolnych podczas jarmarków, dożynek na terenie gminy, powiatu i poza jego granicami.
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki unijne, środki prywatne, środki krajowe - środki Samorządu Województwa Mazowieckiego

Miernik oceny	Liczba producentów zdrowej żywności, ilość oferowanych produktów
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.2.5	Pomaganie w ukierunkowywaniu produkcji rolnej
Opis Działania	Stworzenie programów pomocowych, organizacja szkoleń
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy
Miernik oceny	Liczba programów, szkoleń
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.2.6	Wykluczenie stosowania technologii niebezpiecznych dla środowiska
Opis Działania	Propagowanie proekologicznych postaw poprzez szkolenia, informowanie, o szkodliwych zabiegach używania środków chemicznych
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, unijne, prywatne, środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska
Miernik oceny	Liczba przeprowadzonych szkoleń
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.2.7	Ograniczenie zagrożeń dla środowiska
Opis Działania	Gromadzenie nawozów organicznych wyłącznie na izolowanych płytach gnojowych, zabezpieczonych przed przesiąkaniem odcieków do gruntu
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba zabezpieczonych terenów
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Program operacyjny 1.3	Wsparcie dla rozwoju istniejących przedsiębiorstw
Działanie 1.3.1	Stworzenie i wdrażanie programów pomocowych dla przedsiębiorców

Opis Działania	Wspieranie tworzenia programów pomocowych, informowanie przedsiębiorców
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki unijne, środki prywatne, środki Samorządu Województw Mazowieckiego
Miernik oceny	Liczba wdrożonych programów
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.3.2	Wspieranie organizacji bezpłatnych szkoleń dla przedsiębiorców
Opis Działania	Udostępnienie lokali, informowanie przedsiębiorców o możliwych szkoleniach
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki unijne, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba zorganizowanych szkoleń
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.3.3	Wspieranie lokalnych porozumień rolników/przedsiębiorców
Opis Działania	Rozpoznanie i zaproszenie do współpracy działających organizacji rolniczych i przedsiębiorców
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy
Miernik oceny	Liczba spotkań, efekty współpracy
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.3.4	Wspieranie włączenia społecznego
Opis Działania	Pomoc w otwieraniu działalności gospodarczej osobom zagrożonym wyłączeniem społecznym
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, budżet gminy, środki Samorządu Województwa Mazowieckiego
Miernik oceny	Spadek liczby osób bezrobotnych i zagrożonych wyłączeniem
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Program operacyjny 1.4	Wspieranie rozwoju turystyki
Działanie 1.4.1	Promocja i rozwój agroturystyki

Opis Działania	Działania medialne, w tym w mediach elektronicznych, szkolenia, pomoc w przekształcaniu istniejących gospodarstw rolnych w gospodarstwa agroturystyczne, umieszczenie w Latowiczu i Wielgolesie mapy gminy z zaznaczeniem ważnych/atrakcyjnych miejsc i obiektów
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki unijne, prywatne, Środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, środki WFOŚiGW
Miernik oceny	Ilość informacji wytworzonych/opublikowanych przez pracowników Urzędu Gminy, liczba szkoleń
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.4.2	Aktywizacja turystyki wędkarskiej
Opis Działania	Wędkarstwo w ofercie agroturystycznej oraz innych ośrodków rekreacyjnych, występują możliwości do uprawiania wędkarstwa nad rzeką Świder
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki unijne, krajowe, prywatne
Miernik oceny	Liczba nowych turystów,
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.4.3	Zagospodarowanie szlaków turystyki wodnej
Opis Działania	Wyeksponowanie walorów przyrodniczych, edukacja ekologiczna, przystosowanie szlaków dla różnych odbiorców (np. dzieci)
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki unijne, krajowe, prywatne
Miernik oceny	Liczba nowych turystów, liczba kilometrów utworzonych szlaków turystyki wodnej
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.4.4	Zagospodarowanie szlaków turystycznych i ścieżek edukacyjnych
Opis Działania	Wyeksponowanie walorów przyrodniczych, edukacja ekologiczna, przystosowanie szlaków dla różnych odbiorców (np. dzieci),oznakowanie szlaków i ścieżek edukacyjnych, utworzenie małej infrastruktury turystycznej i infrastruktury terenowej dla edukacji ekologicznej
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki unijne, krajowe, prywatne, środki Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe
Miernik oceny	Liczba nowych turystów, ilość kilometrów utworzonych szlaków

	turystycznych i ścieżek edukacyjnych
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.4.5	Wyznaczenie miejsc do rozbięcia namiotów przez turystów
Opis Działania	Wyznaczenie miejsc, w których turyści mogliby rozbić namioty, w szczególności na terenach nadświdrzańskich, można to zrobić w porozumieniu z gospodarzami, ewentualnie urządzenie stałego pola namiotowego
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba miejsc, w których turyści mogą rozbić namioty, liczba turystów
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.4.6	Utworzenie targowiska
Opis Działania	Wyznaczenie miejsca, stworzenie planów, organizacja środków finansowych, wybudowanie targowiska
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy
Miernik oceny	Utworzone targowisko
Termin realizacji	2017-2018
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 1.4.7	Promocja walorów gminy
Opis Działania	Promocja walorów gminy poprzez wydanie publikacji, folderów, ulotek itp. dotyczących obszaru gminy, stworzenie strony internetowej dotyczącej turystyki na terenie gminy, organizacja stoiska promocyjnego gminy
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba wydanych publikacji, folderów, strona internetowa, liczba nowych turystów, liczba wydarzeń na których gmina zorganizowała stoisko promocyjne
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz

Źródło: Analiza Remedis SA, Urząd Gminy Latowicz

5.2. PROGRAMY REALIZUJĄCE CEL „POPRAWA STANU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ”

TABELA 40 CEL STRATEGICZNY 2

CEL STRATEGICZNY 2	POPRAWA STANU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ
Program operacyjny 2.1	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej
Działanie 2.1.1	Modernizacja dróg
Opis Działania	Remont i modernizacja istniejących odcinków drogowych, położenie nakładek bitumicznych na przygotowane do tego odcinki dróg, rozbudowa istniejących dróg
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe – środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, budżet gminy
Miernik oceny	Liczba kilometrów zmodernizowanych, wybudowanych dróg, liczba kilometrów wyremontowanych odcinków dróg
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 2.1.2	Udrożnienie przepustów oraz budowa i modernizacja rowów przydrożnych, wykonanie nowych przepustów
Opis Działania	Przygotowanie planów i modernizacja infrastruktury
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe – środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, budżet gminy, budżet powiatu
Miernik oceny	Liczba kilometrów zmodernizowanych i nowych rowów, liczba udrożnionych i wybudowanych przepustów
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 2.1.3	Modernizacja starych i budowa nowych obwodów oświetleniowych
Opis Działania	Objęcie pracami związanymi z objęciem oświetleniem ulicznym wszystkich odcinków dróg gdzie występują zabudowania
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy
Miernik oceny	Ilość kilometrów oświetlonych dróg
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 2.1.4	Podnoszenie bezpieczeństwa dróg
Opis Działania	W zależności od potrzeb miejscowych dbałość o właściwe

	oznakowanie, wprowadzanie progów i szykan spowalniających, budowa chodników i ścieżek rowerowych
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy, budżet powiatu
Miernik oceny	Liczba rozwiązanych problemów, liczba kilometrów wybudowanych chodników, ścieżek rowerowych
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 2.1.5	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej
Opis Działania	Modernizacja i budowa chodniki, deptaki, place, skwery itp.
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy, budżet powiatu
Miernik oceny	Wybudowane i zmodernizowane obiekty
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Program operacyjny 2.2	Skanalizowanie Gminy
Działanie 2.2.1	Dalsza rozbudowa systemu kanalizacyjnego gminy
Opis Działania	Rozbudowa kanalizacji
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy, środki WFOŚiGW
Miernik oceny	Liczba mieszkańców korzystających z kanalizacji
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 2.2.2	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków dla mieszkańców. Rozbudowa zbiorczej oczyszczalni ścieków.
Opis Działania	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków wynikających z programu skanalizowania gminy, Rozbudowa istniejącej oczyszczalni ścieków komunalnych
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, Budżet gminy, środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska
Miernik oceny	Liczba nowych przydomowych oczyszczalni ścieków, Przepustowość zbiorczej oczyszczalni ścieków
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz

Program operacyjny 2.3	Modernizacja i rozbudowa sieci wodociągowej
Działanie 2.3.1	Modernizacja i rozbudowa sieci wodociągowej
Opis Działania	Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej. Rozbudowa sieci wodociągowej. Organizacja środków finansowych.
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet gminy
Miernik oceny	Liczba km zmodernizowanej, rozbudowanej sieci wodociągowej.
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordinator	Urząd Gminy Latowicz
Program operacyjny 2.4	Wyposażenie sołectw w niezbędną infrastrukturę rekreacyjno-sportową
Działanie 2.4.1	Budowa i modernizacja boisk sportowych i obiektów lekkoatletycznych
Opis Działania	Poprawa zaplecza przy gminnym boisku piłkarskim w m. Latowicz-Wymyśle oraz w bazy sportowej w poszczególnych miejscowościach, wybudowanie infrastruktury do uprawiania lekkoatletyki
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki krajowe – środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, środki unijne
Miernik oceny	Liczba wydarzeń sportowych, liczba wybudowanych, zmodernizowanych obiektów
Termin realizacji	2015-2025
Koordinator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 2.4.2	Wybudowanie placów zabaw i siłowni na powietrzu
Opis Działania	Wybudowanie placów zabaw oraz miejsc ze sprzętem do ćwiczeń oraz ich doposażenie w poszczególnych sołectwach
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki krajowe – środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, środki unijne
Miernik oceny	Ilość wybudowanych elementów infrastruktury, liczba osób korzystających z niej
Termin realizacji	2015-2025
Koordinator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 2.4.3	Budowa nowych i modernizacja istniejących ścieżek rowerowych i pieszych
Opis Działania	Zaprojektowanie ścieżek i ich budowa oraz modernizacja istniejących, wybudowanie ścieżki rowerowej wzdłuż Świdra
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, , środki krajowe – środki Samorządu Województwa

finansowania	Mazowieckiego, środki unijne, środki PGL Lasy Państwowe
Miernik oceny	Ilość kilometrów wybudowanych, zmodernizowanych ścieżek
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Program operacyjny 2.5	Zachowanie i ochrona dziedzictwa naturalnego i kulturowego
Działanie 2.5.1	Rewitalizacja terenów zieleni (w tym terenów zabytkowych) w Gminie
Opis Działania	Poprawa zdrowotności drzewostanu, wykonanie nowych ścieżek, ławek, oświetlenia oraz obiektów małej architektury
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki krajowe, środki unijne, środki prywatne, środki WFOŚiGW
Miernik oceny	Liczba osób korzystających z parków, liczba wybudowanych ścieżek, liczba postawionych ławek, liczba nowych obiektów małej architektury
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 2.5.2	Rewitalizacja zabytkowych obiektów na terenie Gminy
Opis Działania	Zorganizowanie finansowania, wybór wykonawców i obiektów najbardziej potrzebujących modernizacji
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki krajowe – środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, środki unijne
Miernik oceny	Liczba zmodernizowanych obiektów
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Program operacyjny 2.6	Wspieranie tworzenia i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie zarządzania energią
Działanie 2.6.1	Rozwój fotowoltaiki, energii wiatrowej, pochodzącej z biomasy, energii pochodzącej ze słońca (kolektory słoneczne), energii z wody, energii z powietrza lub z ziemi (pompy ciepła)
Opis Działania	Rozpoznanie lokalnych możliwości, rozpoznanie możliwości finansowania, wspieranie działań edukacyjnych w zakresie programu
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki wojewódzkie, budżet gminy, środki prywatne, środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
Miernik oceny	Liczba zrealizowanych działań edukacyjnych i liczba zrealizowanych projektów

Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 2.6.2	Wspieranie inteligentnego zarządzania energią
Opis Działania	Modernizacja obiektów publicznych w celu zastosowania nowoczesnych rozwiązań
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, wojewódzkie, gminne, prywatne
Miernik oceny	Liczba zrealizowanych projektów
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz

Źródło: Analiza Remedis SA, Urząd Gminy Latowicz

5.3. PROGRAMY REALIZUJĄCE CEL „BUDOWA LOKALNEGO SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO”

TABELA 41 CEL STRATEGICZNY 3

CEL STRATEGICZNY 3	BUDOWA LOKALNEGO SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO
Program operacyjny 3.1	Zaspokojenie potrzeb rekreacyjnych i wypoczynkowych dzieci i młodzieży
Działanie 3.1.1	Organizowanie różnych form letniego wypoczynku dla dzieci i młodzieży
Opis Działania	Przekazywanie środków, pomoc w organizacji imprez, konkursów, aktywizacja sportowa dzieci i młodzieży, zagospodarowanie istniejącej bazy sportowej w dniach wolnych od zajęć
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, budżet gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba uczestników
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz, Gminna Biblioteka Publiczna, GOPS
Działanie 3.1.2	Współpraca z klubami sportowymi, zrzeszającymi osoby uprawiające różne dyscypliny sportu
Opis Działania	Ciągła współpraca jednostek podległych Urzędowi Gminy z klubami działającymi i mogącymi działać na terenie Gminy
Potencjalne źródło finansowania	Środki krajowe – środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, środki unijne, budżet gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba wydarzeń sportowych
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Program operacyjny 3.2	Zaspokojenie potrzeb kulturalnych mieszkańców Gminy
Działanie 3.2.1	Kultywowanie i promocja tradycji
Opis Działania	Wspieranie wszelkich działań przypominających i utrwalających tradycje lokalne. Formy to np.: organizacja konkursów artystycznych o charakterze lokalnym, wspieranie tworzenia wystaw, zespołów kultywujących lokalną twórczość, poszukiwanie partnerów, utworzenie Muzeum Gminnego/Izby Regionalnej/małego skansenu (choćby starych maszyn, urządzeń gospodarskich
	Środki krajowe – środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, środki unijne, budżet gminy, środki partnerów
Miernik oceny	Liczba wydarzeń
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz, Gminna Biblioteka Publiczna
Działanie 3.2.2	Organizacja wydarzeń kulturalnych
Opis Działania	Organizacja dożynek, festynów, imprez ,koncertw, itp

Potencjalne źródło finansowania	Środki krajowe, środki unijne, budżet gminy, środki partnerów
Miernik oceny	Liczba wydarzeń
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz, Gminna Biblioteka Publiczna
Działanie 3.2.3	Rozwój infrastruktury bibliotecznej
Opis działania	Organizacja środków, przygotowanie inwestycji, budowa biblioteki, utworzenie czytelní
Potencjalne źródło finansowania	Środki krajowe- budżet państwa, środki unijne, budżet gminy
Miernik oceny	Liczba wybudowanych obiektów, liczba utworzonych czytelní
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz, Gminna Biblioteka Publiczna
Program operacyjny 3.3	Rozwój bazy szkolnej, przyszkolnej i przedszkolnej
Działanie 3.3.1	Budowa świetlic szkolnych i modernizacja istniejących
Opis Działania	Przygotowanie planów, budowa i modernizacja
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki krajowe – środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, środki unijne
Miernik oceny	Liczba utworzonych, zmodernizowanych placówek, liczba dzieci z nich korzystających
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 3.3.2	Budowa sal komputerowych z dostępem do Internetu
Opis Działania	Stworzenie planów, pozyskanie środków finansowych, budowa, wyposażenie sal w komputery z dostępem do Internetu, adaptacja istniejących budynków na sale komputerowe, wyposażenie bibliotek i świetlic wiejskich i szkolnych w sprzęt komputerowy
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki krajowe – środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, środki unijne
Miernik oceny	Liczba sal komputerowych, liczba dzieci z nich korzystających
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 3.3.3	Nowe przedszkola
Opis Działania	Podjęcie działań polegających na adaptacji istniejących budynków w szkołach lub budowie nowych budynków dla potrzeb stworzenia przedszkoli
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki krajowe – środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, środki unijne

Miernik oceny	Liczba nowych przedszkoli
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Program operacyjny 3.4	Stworzenie w gminie domu kultury, domów ludowych, świetlic wiejskich
Działanie 3.4.1	Budowa lub wykorzystanie istniejącej infrastruktury na cele domu kultury, domów ludowych, świetlic wiejskich na terenach poszczególnych miejscowości w celu przypisania im funkcji społeczno-kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych oraz edukacyjnych
Opis Działania	Przygotowanie planów, zebranie funduszy, ewentualny wykup gruntów, przeprowadzenie robót budowlanych, remontowych
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki krajowe – środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, środki unijne
Miernik oceny	Liczba mieszkańców korzystających z oferty domu kultury, domów ludowych, świetlic wiejskich, liczba powstałych obiektów
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 3.4.2	Animacja społeczno-kulturalna oraz sportowa w świetlicach wiejskich, bibliotekach i domach kultury
Opis Działania	Organizowanie wydarzeń, imprez sportowych, kulturalnych, edukacyjnych w świetlicach, bibliotekach i domach kultury
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba zorganizowanych wydarzeń
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Program operacyjny 3.5	Realizacja programów doszkalających
Działanie 3.5.1	Realizacja programów doszkalających w zakresie obsługi nowoczesnych urządzeń, Internetu, walka z wykluczeniem społecznym
Opis działania	Stworzenie programów, projektów, przeszkolenie osób
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki krajowe – środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, środki unijne, budżet powiatu
Miernik oceny	Liczba osób korzystających ze szkoleń
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 3.5.2	Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego
Opis działania	Upowszechnienie dostępu mieszkańców do usług elektronicznych
Potencjalne źródło finansowania	Środki krajowe, środki unijne, budżet Gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba osób korzystających z komunikacji elektronicznej, szkoleń

Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 3.5.3	Zapewnienie dostępu do sieci szerokopasmowej na terenie Gminy
Opis działania	Stworzenie projektu, znalezienie środków na budowę lokalnej sieci w oparciu o istniejące węzły
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki krajowe – środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, środki unijne, budżet powiatu, środki wojewódzkie, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba osób korzystających z szerokopasmowego Internetu
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 3.5.4	Wspieranie rozwoju e-społeczeństwa
Opis działania	Wspieranie wprowadzania rozwiązań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki krajowe – środki Samorządu Województwa Mazowieckiego, środki unijne, budżet powiatu
Miernik oceny	Liczba prowadzonych projektów
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Program operacyjny 3.6	Poprawa jakości w obszarze edukacji i oświaty
Działanie 3.6.1	Zajęcia z zakresu profilaktyki i udzielania pierwszej pomocy
Opis działania	Szkolenia z zakresu podstaw udzielania pierwszej pomocy i zdrowego stylu życia
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, krajowe, budżet Gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba przeszkolonej młodzieży
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 3.6.2	Wspieranie lokalnych inicjatyw na rzecz edukacji przez całe życie
Opis działania	Wyrównanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym, poza formalnym, wszystkich grup wiekowych
Potencjalne źródło finansowania	Środki zewnętrzne, budżet gminy
Miernik oceny	Rozpoczęcie działań
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Program operacyjny 3.7	Działania prośrodowiskowe, w tym redukujące niską emisję
Działanie 3.7.1	Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej

Opis działania	Przygotowanie wymaganych dokumentów do przeprowadzenia termomodernizacji budynków; wykonanie prac
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki krajowe, budżet gminy
Miernik oceny	Liczba budynków objętych termomodernizacją, osiągnięte oszczędności energii
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 3.7.2	Promocja postaw ekologicznych
Opis działania	Szkolenia, warsztaty, inicjatywy społeczne, działania medialne
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki krajowe, budżet gminy, środki prywatne, środki NFOŚiGW, środki WFOŚiGW
Miernik oceny	Liczba podjętych kampanii informacyjnych, ilość zajęć
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 3.7.3	Prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów i rozbudowa istniejącego punktu gromadzenia odpadów
Opis działania	Organizowanie zbiórki, tworzenie punktów, odbiór odpadów wielkogabarytowych
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki unijne, środki krajowe
Miernik oceny	Liczba punktów zbiórki i gromadzenia odpadów
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz

Źródło: Analiza Remedis SA, Gmina Latowicz

5.4. PROGRAMY REALIZUJĄCE CEL „BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE”

TABELA 42 CEL STRATEGICZNY 4

CEL STRATEGICZNY 4	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE
Program operacyjny 4.1	Dbałość o wysoki poziom bezpieczeństwa społecznego
Działanie 4.1.1	Zapewnienie nowoczesnego sprzętu dla OSP
Opis Działania	Zakup sprzętu specjalistycznego sprzętu
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki krajowe, budżet gminy, środki WFOŚiGW, środki Zarządu Oddziału Wojewódzkiego Związku OSP RP, Mazowiecki Komendant Wojewódzki PSP
Miernik oceny	Wartość dostarczonego do OSP sprzętu
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 4.1.2	Poczynienie starań o przywrócenie posterunku Policji w Latowiczu
Opis Działania	Poszukiwanie zwolenników przywrócenia posterunku na poziomie Powiatu, poszukiwanie środków umożliwiających wsparcie przywrócenia posterunku.
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, budżet Państwa
Miernik oceny	Posterunek Policji w Latowiczu
Termin realizacji	2016
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Program operacyjny 4.2	Aktywne i zdrowe starzenie się
Działanie 4.2.1	Stworzenie punktu dziennej opieki dla osób starszych i niepełnosprawnych
Opis Działania	Prowadzenie zajęć rehabilitacyjnych, zapewnienie ludziom aktywnego spędzania czasu, prowadzenie terapii zajęciowych, uruchomienie idei wolontariatu wśród mieszkańców, zapewnienie konsultacji i porad
Potencjalne źródło finansowania	Budżet gminy, środki unijne i krajowe
Miernik oceny	Liczba osób korzystających z pomocy, liczba wolontariuszy, stworzenie punktu dziennej opieki

Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 4.2.2	Kształtowanie i promocja aktywnych postaw na rzecz zdrowego i aktywnego stylu życia
Opis Działania	Zajęcia rekreacyjne, kulturalne, spotkania integracyjne
Potencjalne źródło finansowania	Środki krajowe, środki unijne, budżet Gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba aktywnych uczestników
Termin realizacji	2015-2025
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Program operacyjny 4.3	Rozwiązywanie problemów zdrowotnych i społecznych mieszkańców Gminy Latowicz
Działanie 4.3.1	Poszerzenie oferty socjoterapeutycznej, rozbudowa istniejącej bazy zakładów opieki zdrowotnej
Opis Działania	Pomoc w znalezieniu odpowiedniego miejsca, pozyskanie środków, zatrudnienie fachowców (pedagog, psycholog, terapeuta, logopeda, instruktorzy, trenerzy)
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki krajowe, budżet gminy
Miernik oceny	Liczba osób korzystających z porad, liczba udzielonych porad, liczba obiektów
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz
Działanie 4.3.2	Profilaktyka zdrowotna
Opis Działania	Profilaktyka zmierzająca do zmniejszenia ilości chorób reumatycznych, alergicznych, onkologicznych, psychiatrycznych, wad postawy, wymowy itd.
Potencjalne źródło finansowania	Środki unijne, środki krajowe, budżet gminy, środki prywatne
Miernik oceny	Liczba osób objętych działaniami profilaktycznymi
Termin realizacji	W sposób ciągły
Koordynator	Urząd Gminy Latowicz

Źródło: Analiza Remedis SA, Gmina Latowicz

Warto dodać, że wymienione powyżej zadania nie są wartościowane ze względu na skutki dla jak największej części mieszkańców. Takie hierarchizowanie należy zrealizować każdorazowo

decydując o przyznaniu środków na realizację w ramach kolejnego budżetu i kolejnego WPF-u. Niemniej w praktyce należy się spodziewać, że podstawowym czynnikiem priorytetyzującym zadania będzie możliwość pozyskania dofinansowania bezzwrotnego. To bowiem pozwoli na swoiste lewarowanie możliwości budżetowych i maksymalizacji wartościowej zrealizowanych na rzecz mieszkańców działań.

6. STRATEGIA GMINY LATOWICZ A INNE DOKUMENTY STRATEGICZNE

W niniejszym rozdziale dokonano prezentacji Strategii Rozwoju Gminy Latowicz w latach 2015 – 2025 na tle innych dokumentów strategicznych – przede wszystkim Strategii Rozwoju Kraju 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju Polska 2030, Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego, Polityki Transportowej Kraju na lata 2006-2025 oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Mazowieckiego na lata 2014-2020. Analiza wykazuje zbieżność strategii Gminy z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla dotyczącymi Gminy.

6.1. STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020, DŁUGOOKRESOWA STRATEGII ROZWOJU KRAJU POLSKA 2030

Ze względu na korzystną sytuację w zakresie edukacji, opieki zdrowotnej i społecznej Strategia Rozwoju Gminy Latowicz nie poświęca tym zagadnieniom zbyt wiele uwagi. Natomiast wykazuje pełną zbieżność z dokumentami o charakterze krajowym, które wskazują konieczność zrównoważonego rozwoju rolnictwa. Strategia rozwija tematykę nowoczesności w produkcji rolnej i rozwojowi przetwórstwa rolnego. Ponadto poświęca wiele uwagi zmianie pojęcia „wiejskości”, w tym w znacznej mierze konieczności uzupełnienia dotychczasowej produkcji rolnej innymi działaniami.

6.2. STRATEGIA „EUROPA 2020”

Strategia „Europa 2020” jest dziesięcioletnią strategią Unii Europejskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, zapoczątkowaną w 2010 r. Ma ona na celu nie tylko rozwiązanie problemów wynikających z kryzysu, z którego obecnie kraje UE stopniowo wychodzą. Strategia ta ma również pomóc nam skorygować niedociągnięcia europejskiego modelu wzrostu gospodarczego i stworzyć warunki, dzięki którym będzie on bardziej służył zrównoważonemu i sprzyjającemu włączeniu społecznemu wzrostowi.

Ustalono pięć nadrzędnych celów, które UE ma osiągnąć do 2020 roku. Obejmują one **zatrudnienie, badania i rozwój, klimat i energię, edukację, integrację społeczną i walkę z ubóstwem**. Strategia zawiera również siedem tzw. inicjatyw przewodnich, w oparciu o które Unia Europejska i władze państw członkowskich będą nawzajem uzupełniać swoje działania w kluczowych dla strategii obszarach, takich jak: **innowacje, gospodarka cyfrowa,**

zatrudnienie, młodzież, polityka przemysłowa, ubóstwo i oszczędne gospodarowanie zasobami.

Wdrażanie celów Strategii Rozwoju Gminy Latowicz przyczyni się do realizacji Strategii „Europa 2020”.

6.3. KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030

W KPZK 2030 rozwój kraju traktowany jest w sposób kompleksowy. Oznacza to, że zadaniem zagospodarowania przestrzennego jest godzenie interesów różnych użytkowników przestrzeni (mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów, państwa). Powinno być spójne z decyzjami podejmowanymi w innych obszarach dotyczących np. inwestycji infrastrukturalnych, potrzeby rozwoju miast, ochrony terenów zielonych.

KPZK wskazuje najpilniejsze problemy zagospodarowania polskiej przestrzeni i konkretne działania naprawcze w sześciu obszarach tematycznych dla:

- Poprawy konkurencyjności największych miast i powiązań między nimi,
- Tworzenia warunków równomiernego rozwoju poza dużymi miastami,
- Rozwoju infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej (np. sieci szerokopasmowe),
- Poszanowania środowiska naturalnego i walorów krajobrazowych, a także kulturowych,
- Wzmacniania odporności Polski na zagrożenia związane z bezpieczeństwem energetycznym (np. poprzez budowanie połączeń energetycznych z sąsiednimi państwami) czy ekstremalnymi zjawiskami naturalnymi (np. powodziami),
- Systematycznej budowy i utrzymania skutecznego systemu planowania przestrzennego (np. eliminowania chaotycznego sposobu zabudowy przedmieść).

Koncepcje zawarte w Strategii Rozwoju Gminy Latowicz zawierają założenia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

6.4. RAPORT POLSKA 2030. WYZWANIA ROZWOJOWE

Raport Polska 2030 to raport stanowiący podstawę długookresowej strategii rozwoju, został przygotowany przez powstały w 2008 roku Zespół Doradców Strategicznych Prezesa Rady

Ministrów. Raport ma charakter tzw. zielonej księgi (*green paper*), co oznacza, że jego celem nie jest prezentacja gotowych propozycji konkretnych rozwiązań, lecz głównie zainicjowanie debaty publicznej poświęconej wyzwaniom rozwojowym Polski. Raport Polska 2030 prezentuje w swojej treści 10 kluczowych wyzwań, jakie stoją przed Polską:

- wzrost i konkurencyjność,
- sytuacja demograficzna,
- wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy,
- odpowiedni potencjał infrastruktury,
- bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne,
- gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego,
- solidarność i spójność regionalna,
- ochrona kulturalnego dziedzictwa narodowego,
- poprawa spójności społecznej,
- sprawne państwo,
- wzrost kapitału społecznego Polski.

Wyzwania te zostały ujęte w Strategii Rozwoju Gminy Latowicz na lata 2015-2025.

6.5. POLITYKA TRANSPORTOWA PAŃSTWA NA LATA 2006-2025

Polityka Transportowa Państwa urzeczywistniana jest poprzez realizację jej podstawowego celu tj.: **Zdecydowana poprawa jakości systemu transportowego i jego rozbudowa zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju**. Tak sformułowany cel jest osiągany przez skoncentrowanie się na realizacji następujących sześciu celów szczegółowych:

- Poprawa dostępności transportowej i jakości transportu,
- Wspieranie konkurencyjności gospodarki,
- Poprawa efektywności funkcjonowania systemu transportowego,
- Integracja systemu transportowego,
- Poprawa bezpieczeństwa,
- Ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko i warunki życia.

Wytyczne Strategii Rozwoju Gminy Latowicz na lata 2015-2025 są zbieżne z założeniami Polityki Transportowej Państwa na lata 2006-2025.

6.6. KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2010-2020: REGIONY, MIASTA, OBSZARY WIEJSKIE

Główny cel strategiczny polityki regionalnej określony w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 to:

- Efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.

Realizacja tego celu jest możliwa dzięki koncentracji środków w obszarach i działaniach, które największym stopniu będą przyczyniały się do realizacji celów szczegółowych tj.:

- Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów,
- Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych,
- Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Strategia Rozwoju Gminy Latowicz na lata 2015-2025 będzie realizować założenia Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego na lata 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie.

6.7. REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2014-2020

Programy operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Latowicz są zbieżne z priorytetami inwestycyjnymi wszystkich osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 o nazwach:

- Wykorzystanie działalności badawczo-rozwojowej w gospodarce,
- Wzrost e-potencjału Mazowsza,
- Rozwój potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości,
- Przejście na gospodarkę niskoemisyjną,

- Gospodarka przyjazna środowisku,
- Jakość życia,
- Rozwój regionalnego systemu transportowego,
- Rozwój rynku pracy,
- Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem,
- Edukacja dla rozwoju regionu,
- Pomoc techniczna.

6.8. STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO DO ROKU 2030 – INNOWACYJNE MAZOWSZE

Spójność dokumentów strategicznych Gminy wymaga połączenia celów Strategii z dokumentem nadrzędnym, jakim jest strategia województwa. Spójność ta realizowana jest na poziomie celów strategicznych obu dokumentów, które przekładają się dalej na konkretne zadania inwestycyjne.

Strategia Rozwoju Gminy Latowicz poprzez wykonanie zaplanowanych programów rozwojowych, realizować będzie Priorytetowy Cel Strategiczny określony w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 – Innowacyjne Mazowsze o nazwie:

- Przemysł i produkcja,
będzie on wcielany w życie poprzez pomniejsze cele strategiczne:
 - Gospodarka,
 - Przestrzeń i transport,
 - Społeczeństwo.

Strategia Rozwoju Gminy Latowicz współgra również z Ramowymi Celami Strategicznymi opisanymi w strategii województwa o nazwach:

- Środowisko i energetyka,
- Kultura i dziedzictwo.

6.9. STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO POWIATU MIŃSKIEGO NA LATA 2008-2020

Strategia Rozwoju Lokalnego Powiatu Mińskiego na lata 2008-2020 zawiera następujące cele strategiczne w ramach ładu gospodarczego, społecznego i przestrzennego, do którego bezpośrednio odnoszą się programy zawarte w Strategii Rozwoju Gminy Latowicz na lata 2015-2025:

- Zwiększenie efektywności lokalnej gospodarki,
- Poprawa warunków do inwestowania i rozwoju turystyki,
- Poprawa jakości kapitału ludzkiego i społecznego w powiecie,
- Zwiększenie poziomu integracji społecznej i bezpieczeństwa publicznego w powiecie.

7. WDRAŻANIE STRATEGII

7.1. METODY ZARZĄDZANIA I MONITOROWANIA STRATEGII ROZWOJU GMINY LATOWICZNA LATA 2015-2025

Strategia jest dokumentem planowania długookresowego, który stanowi podstawę do precyzowania rozwojowych przedsięwzięć społecznych i gospodarczych. Sądzić należy, że aktualizacja Strategii jeden raz w okresie czteroletniej kadencji władz samorządowych winna zapewnić jej wystarczające dostosowanie do zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy.

Zaprezentowane opracowanie zawiera zbiór celów strategicznych Gminy tworzących Plan Zadań Inwestycyjnych. Określenie „cel” określa zarówno pojedyncze działanie, wiele działań bądź wręcz odwołuje się do spójnego opracowania.

W skali krótko i średniookresowej aktualizacje planów rozwojowych gminy zapewnia przygotowanie i doroczny przegląd budżetów i Wieloletnich Prognoz Finansowych. Monitoring i ewaluacja oprócz dokonania oceny stopnia realizacji działań zapisanych w Strategii polega na wprowadzaniu modyfikacji zgodnie ze zmieniającymi się warunkami wpływającymi na rozwój społeczny i gospodarczy Gminy.

Realizacja zadań odbywać się będzie poprzez uchwalanie i realizację kolejnych budżetów. W pozostałych obszarach cele opisane w Strategii winny stać się podstawą projektów realizowanych przez samorząd.

Władze Gminy wypełniając strategię winny podejmować decyzje określające: rodzaj zadań i ich hierarchię, zakres finansowania, okres i kolejność realizacji zadań. Zarządzanie finansowe polega na wdrażaniu przyjętych przez Radę Gminy kolejnych budżetów i WPF-ów, analizujących aktualne możliwości inwestycyjne. Aktualne dokumenty (budżet i WPF) są dostępne każdorazowo na stronie BIP Gminy Latowicz.

Bezpośrednim wskaźnikiem wykonania strategii będzie stopień realizacji zaplanowanych projektów. Poszczególne „cele” opisane w strategii posiadają określone mierniki oceny będące podstawą do budowania szczegółowych zasad oceny postępu prac nad programami. Sposób prezentacji osiągnięć w realizacji strategii to decyzja władz Gminy. Monitorowanie i ocena zarówno Strategii jak i innych programów polegać winno na porównaniu osiągniętego stanu

do założeń opisanych w odpowiednich programach na podstawie analizy sprawozdań rzeczowych i finansowych jednostek organizacyjnych Gminy.

Urząd Gminy jako instytucja wdrażająca Strategię jest odpowiedzialny za:

- zbieranie i udostępnianie danych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji Strategii,
- zapewnienie spójności różnych dokumentów programowych.

W przyjętej hierarchii dokumentów programowych podstawowe informacje pokazujące realizację Strategii zawierają w sobie sprawozdania z wykonania budżetu Gminy.

Strategia Rozwoju Gminy Latowicz została opracowana przy założeniu, że jej sporządzenie przyczyni się do planowego zarządzania wymagającego okresowych weryfikacji luki pomiędzy stanem faktycznym i stanem pożądanym w Gminie.

7.2. SPOSOBY INICJOWANIA WSPÓŁPRACY MIĘDZY SEKTOREM PUBLICZNYM, PRYWATNYM I ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Do zadań Gminy należy współpraca i wspieranie wybranych przedsięwzięć organizacji pozarządowych działających na jej terenie. Sposób przygotowania i monitorowania strategii i innych dokumentów związanych z rozwojem Gminy gwarantuje włączenie organizacji pozarządowych i sektora prywatnego we współpracę z sektorem publicznym. Dodatkowo należy wspomnieć, że skład Rady Gminy będącej szeroką reprezentacją mieszkańców Gminy sprzyja łączeniu różnych środowisk w aktywności na rzecz Gminy. Bezpośrednio w zgłaszaniu i przy opracowywaniu zadań biorą czynny udział organizacje pozarządowe oraz społeczeństwo zarówno poprzez włączanie się bezpośrednio jak i poprzez swoich przedstawicieli w Radzie Gminy.

Gmina inicjuje współpracę z instytucjami sektora publicznego i lokalnymi przedsiębiorstwami sektora prywatnego poprzez organizowanie wspólnych spotkań dla przedstawicieli tych jednostek.

7.3. PUBLIC RELATIONS STRATEGII GMINY LATOWICZ

Istotną uwagę władze Gminy przykładają do przekazywania społeczności lokalnej rzeczowej i wyczerpującej informacji na temat realizacji Strategii. Public Relations, którego zadaniem jest upowszechnianie zamierzeń Strategii i dokumentów związanych pośród przyszłych beneficjentów (w tym zwłaszcza mieszkańców), jednostek podległych i innych podmiotów odbywa się poprzez trzy formy komunikacji:

- serwisy internetowe – będące szybkim i ogólnodostępnym źródłem informacji o aktualnych działaniach i stanowią dla opinii publicznej kompleksowe źródło informacji o założeniach i osiągnięciach strategii,
- współpracę z mediami – działania wykorzystujące współpracę z prasą, radiem, telewizją o zasięgu lokalnym będą kluczowym elementem przy realizacji Strategii i dokumentów związanych,
- bezpośrednie działania informacyjno-promocyjne Wójta Gminy.

Podstawowym celem działań związanych z Public Relations Strategii jest dotarcie do jak najszerszej grupy odbiorców końcowych działań podejmowanych w ramach Strategii, a więc do mieszkańców Gminy, przedsiębiorców lokalnych, organizacji społecznych. Informowanie społeczności lokalnej o realizacji Strategii Gminy odbywać się będzie w sposób pośredni – medialny, jak i bezpośredni – interaktywny. Pośrednio informacje zamieszczane będą w lokalnej prasie, na stronie internetowej Gminy, w materiałach i broszurach promocyjnych i informacyjnych.

8. ZAŁĄCZNIKI

1. Dokumenty strategiczne Gminy powiązane ze strategią rozwoju:

- Oferta inwestycyjna – Gmina Latowicz,
- Program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Latowicz na lata 2011-2015,
- Plan Odnowy Miejscowości Latowicz na lata 2008-2015,
- Plan Odnowy Miejscowości Wielgołas na lata 2010-2017,
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Latowicz
- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na lata 2009-2032
- Program Gospodarki Ściekowej Gminy Latowicz
- Plan rozwoju sieci dróg gminnych na lata 2016-2020
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- Gminny Program Przeciwdziałania Narkomani na terenie Gminy Latowicz

2. Macierz analizy SWOT Gminy Latowicz

Cecha bilansowana	OT	Współpraca z otoczeniem	Kultura,	Gleby (bonitacja)	Atmosfera	Usługi i przetwórstwo	Turystyka i rekreacja	Rolnictwo	suma	Ludność	Miejsca pracy	Sieć komunikacyjna	Sieć kanalizacyjna	Sieć energetyczna	suma
SW	wartość	1,80	1,80	2,40	1,80	1,20	1,20	1,20		0,00	0,16	0,15	0,05	0,10	
Rekreacja i sport	1,68	2	1	0	2	1	2	0	13,44	1	1	1	1	1	8,40
Położenie gminy	0,00	2	1	2	2	2	2	2	0,00	2	2	1	1	1	0,00
Gleby (bonitacja)	2,40	2	2	0	1	2	0	2	21,60	1	2	1	1	1	14,40
Rolnictwo	1,20	2	1	2	1	2	0	0	9,60	2	2	1	1	1	8,40
		44,64								31,20					
Ludność	0,00	2	2	1	1	2	2	2	0,00	0	2	1	1	1	0,00
Miejsca pracy	0,16	2	1	2	1	2	2	2	1,92	2	0	1	1	1	0,80
Sieć kanalizacyjna	0,05	2	1	0	1	1	1	1	0,35	1	1	1	0	1	0,20
Sieć energetyczna	0,10	2	1	1	0	2	2	2	1,00	1	1	1	1	0	0,40
		3,27								1,40					

3. Macierz analizy TOWS Gminy Latowicz

Cecha bilansowana	SW	Rekreacja i sport	Położenie Gminy	Gleby (bonitacja)	Rolnictwo	suma	Ludność	Miejsca pracy	Sieć kanalizacyjna	Sieć energetyczna	suma
OT	wartość	1,68	0,00	2,40	1,20		0,00	0,16	0,05	0,10	
Współpraca z otoczeniem	1,80	2	0	1	2	9,00	1	1	1	1	7,20
Kultura	1,80	1	0	1	1	5,40	1	0	0	0	1,80
Gleby (bonitacja)	2,40	1	0	0	2	7,20	2	2	1	1	14,40
Atmosfera	1,80	2	0	1	1	7,20	1	1	1	1	7,20
Usługi i przetwórstwo	1,20	0	0	1	2	3,60	2	2	1	1	7,20
Turystyka i rekreacja	1,20	2	0	0	0	2,40	2	2	1	1	7,20
Rolnictwo	1,20	0	0	2	0	2,40	2	2	1	1	7,20
						37,20					52,20
Ludność	0,00	1	0	1	1	0,00	0	2	1	1	0,00
Miejsca pracy	0,16	1	0	1	2	0,64	2	0	1	1	0,64
Sieć komunikacyjna	0,15	1	0	1	1	0,45	2	1	1	1	0,75
Sieć kanalizacyjna	0,05	1	0	1	1	0,15	1	1	0	1	0,15
Sieć energetyczna	0,10	1	0	1	1	0,30	1	1	1	0	0,30
						1,54					1,84

4. Lista organizacji zaproszonych do konsultacji Strategii:

- Radni Gminy Latowicz,
- Sołtysi Gminy Latowicz,
- GOPS,
- Biblioteka Publiczna,
- Jednostki Oświatowe,
- Radni Powiatowi
- Przedsiębiorcy,
- Przedstawiciele organizacji pozarządowych (stowarzyszenia, OSP, KGW).

Zaproszenie do konsultacji zostało skierowane do ogółu mieszkańców poprzez:

- zamieszczenie na stronie internetowej Gminy,
- zamieszczenie na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy.

Wzór formularza ankiety składanej w ramach konsultacji został

- zamieszczony na stronie internetowej Gminy,
- wyłożony w UG Latowicz.

5. Skład Zespołu ds. Strategii:

- Grzegorz Soćko – Referent na stanowisku ds. rozwoju gospodarczego gminy, środków Unii Europejskiej i innych środków pozabudżetowych,
- Tadeusz Nowicki – Inspektor na stanowisku ds. zagospodarowania przestrzennego, zamówień publicznych i inwestycji,
- Barbara Zgódka – Sekretarz Gminy Latowicz,
- Zofia Łodyga – Skarbnik Gminy Latowicz.

6. Zespół Remedis SA

- Krzysztof Nowak – Prezes Zarządu
- Krzysztof Mrowicki – Dyrektor
- Marcin Wyszogrodzki – Dyrektor ds. Sektora Publicznego
- Bartosz Baranowski – Specjalista ds. Sektora Publicznego
- Natalia Lis – Specjalistka ds. Metodyki i Badań

7. Lista obecności na spotkaniu konsultacyjnym 04.08.2015 r.

1. Grzegorz Sołko pracownik UG Łatowice
2. Jolanta Muracka pracownik GOPS Łatowice
3. Miępracka Sławomir - k. -
4. Jeleńka Marcin - Sołtyś Generałowa
5. Jhona Bontak - mielkonice
6. Wiktor Świątek - Pracownicy Rady
7. Tomasz Lisicki PGO Łatowice
8. Beata Achimowicz Sołtyś Kucimontka
9. Kowalski Stanisław radny Wielgobus
10. Młodzi Andrzej radny Łatowice
11. Witoldyś Andrzej prac. OSP Rudy Wielgobus
12. Szczepaniak Tadeusz Transbix
13. Wandryńska Leticz radna Łatowice
14. Chyżnow Witoldyś Wielgobus
15. Aleksandra Kosińska dyr. Szkoły Łatowice

9. Cele, programy, działania – szablon

CEL STRATEGICZNY	
Program operacyjny	
Nazwa działania 1	
Opis Działania	
Potencjalne źródło finansowania	
Miernik oceny	
Termin realizacji	
Koordynator	
Nazwa działania 2	
Opis Działania	
Potencjalne źródło finansowania	
Miernik oceny	
Termin realizacji	
Koordynator	

9. SPIS TABEL I RYSUNKÓW

TABELA 1 SIEĆ OSADNICZA W GMINIE LATOWICZ (30 CZERWCA 2015 R.).....	23
TABELA 2 POWIERZCHNIA GEODEZYJNA GRUNTÓW W GMINIE LATOWICZ.....	25
TABELA 3 POMNIKI PRZYRODY NA TERENIE GMINY LATOWICZ	29
TABELA 4 LICZBA MIESZKAŃCÓW GMINY LATOWICZ W LATACH 2005-2014	35
TABELA 5 GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA GMINY NA TLE WOJEWÓDZTWA I POWIATU.....	36
TABELA 6 URODZENIA ŻYWE, ZGONY I PRZYROST NATURALNY W GMINIE LATOWICZ	38
TABELA 7 LICZBA OSÓB W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM, PRODUKCYJNYM I POPRODUKCYJNYM	38
TABELA 8 STOPA BEZROBOCIA W POWIECIE, WOJEWÓDZTWIE I KRAJU W LATACH 2012- 30.06.2015	41
TABELA 9 PLAN WAŻNIEJSZYCH IMPREZ KULTURALNYCH I SPORTOWYCH W GMINIE LATOWICZ	41
TABELA 10 ZASOBY MIESZKANIOWE GMINY W ROKU 2013.....	42
TABELA 11 STRUKTURA MIESZKAŃ W GMINIE W LATACH 2011-2013	42
TABELA 12 DODATKI MIESZKANIOWE PRYZNANE PRZEZ GMINĘ LATOWICZ W LATACH 2010- 2013	42
TABELA 13 POWIERZCHNIA GOSPODARSTW ROLNYCH W GMINIE LATOWICZ.....	43
TABELA 14 LICZBA GOSPODARSTW ROLNYCH W GMINIE LATOWICZ	43
TABELA 15 STRUKTURA PRODUKCJI ROLNEJ	44
TABELA 16 POGŁÓWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH	44
TABELA 17 ZUŻYCIE NAWOZÓW MINERALNYCH I WAPNIOWYCH W ROKU 2010	44
TABELA 18 PODMIOTY GOSPODARCZE W GMINIE W LATACH 2011-2014.....	45
TABELA 19 PODMIOTY GOSPODARCZE W GMINIE W POSZCZEGÓLNYCH SEKCJACH POLSKIEJ KLASYFIKACJI DZIAŁALNOŚCI (PKD) W 2013 I 2014 ROKU.....	45
TABELA 20 CHARAKTERYSTYKA SIECI WODOCIĄDOCIĄGOWEJ	49
TABELA 21 STACJE UZDATNIANIA WODY NA TERENIE GMINY LATOWICZ	49
TABELA 22 SIEĆ KANALIZACYJNA W GMINIE LATOWICZ.....	50
TABELA 23 CHARAKTERYSTYKA OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW W LATOWICZU	50
TABELA 24 ZMIESZANE ODPADY ZEBRANE W CIĄGU ROKU	51
TABELA 25 SIEĆ GAZOWA W GMINIE LATOWICZ.....	53
TABELA 26 LICZBA UCZNIÓW W GMINIE LATOWICZ W LATACH 2006-2014.....	55
TABELA 27 LICZBA MIEJSC I DZIECI W PRZEDSZKOLACH W GMINIE LATOWICZ	55

TABELA 28 PLACÓWKI KULTURALNE W GMINIE	57
TABELA 29 WYKAZ GOSPODARSTW DOMOWYCH I OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ	59
TABELA 30 STATYSTYKA PRZESTĘPSTW NA TERENIE POWIATU MIŃSKIEGO	61
TABELA 31 BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	65
TABELA 32 BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU STANU ŚRODOWISKA.....	67
TABELA 33 BILANS STRATEGICZNY W OBSZARZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO.....	68
TABELA 34 BILANS STRATEGICZNY – POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ.....	70
TABELA 35 BILANS STRATEGICZNY – POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE STANU ŚRODOWISKA.....	71
TABELA 36 BILANS STRATEGICZNY – POTENCJAŁ ROZWOJOWY W OBSZARZE ROZWOJU GOSPODARCZEGO	72
TABELA 37 ANALIZA SWOT GMINY LATOWICZ (JAKOŚCIOWA)	77
TABELA 38 ANALIZA SWOT GMINY LATOWICZ.....	79
TABELA 39 CEL STRATEGICZNY 1	87
TABELA 40 CEL STRATEGICZNY 2	94
TABELA 41 CEL STRATEGICZNY 3	99
TABELA 42 CEL STRATEGICZNY 4	104

Rysunek 1 Herb gminy Latowicz	21
Rysunek 2 Gmina Latowicz na mapie powiatu mińskiego (źródło: www.osp.org.pl)	21
Rysunek 3 Odległość [km] Latowicza od niektórych, większych miejscowości.....	22
Rysunek 4 Mapa gminy Latowicz (źródło: http://pl.wikipedia.org/).....	23
Rysunek 5 Lokalizacja złóż na terenie gminy Latowicz (źródło: http://geoportal.pgi.gov.pl)....	26
Rysunek 6 Rzeka Świder (źródło: http://www.gmina-latowicz.pl , fot. Z.T. Gajowniczek).....	27
Rysunek 7 Wiąz Szypułkowy w Transborze (źródło: Urząd Gminy Latowicz).....	30
Rysunek 8 Pałac w Dębie Małe (źródło: https://pl.wikipedia.org).....	31
Rysunek 9 Kaplica pod wezwaniem św. Walentego w Kamionce (źródło: https://pl.wikipedia.org)	31
Rysunek 10 Szlaki rowerowe na przebiegające przez gminę Latowicz (źródło: http://zwiedzanie.powiatminski.pl/).....	34
Rysunek 11 Przyrost naturalny w Polsce, województwie mazowieckim, powiecie mińskim i gminie Latowicz w 2014 roku	38
Rysunek 12 Mapa drogowa gminy	48
Rysunek 13 Zużycie wody [m ³] w Polsce, województwie mazowieckim, w powiecie mińskim i gminie Latowicz w 2014 r. (źródło: Bank Danych Lokalnych).....	50
Rysunek 14 Zrekułtywowane składowisko odpadów w gminie Latowicz	52
Rysunek 15 Herb klubu Olimpia Latowicz (źródło: http://www.90minut.pl)	58

10. SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Stosunek liczby mężczyzn i kobiet w gminie	35
Wykres 2 Gęstość zaludnienia w gminie na 1 km ²	36
Wykres 3 Migracje mieszkańców Gminy Latowicz	37
Wykres 4 Saldo migracji mieszkańców Gminy Latowicz	37
Wykres 5 Liczba ludności gminy wg ekonomicznych grup wieku na terenie gminy Latowicz w latach 2005-2014	39
Wykres 6 Bezrobotni rejestrowani na obszarze Gminy w latach 2012-30.06.2015	40
Wykres 7 Liczba dzieci w przedszkolach, szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie gminy Latowicz	56
Wykres 8 Bilans strategiczny w obszarze rozwoju społeczności lokalnej	66
Wykres 9 Bilans strategiczny w obszarze stanu środowiska	67
Wykres 10 Bilans strategiczny w obszarze rozwoju gospodarczego	69
Wykres 11 Bilans strategiczny – potencjał rozwojowy w obszarze rozwoju społeczności lokalnej.....	71
Wykres 12 Bilans strategiczny – potencjał rozwojowy w obszarze rozwoju społeczności lokalnej.....	72
Wykres 13 Bilans strategiczny – potencjał rozwojowy w zakresie rozwoju gospodarczego	73
Wykres 14 SWOT Gminy Latowicz.....	81
Wykres 15 TOWS Gminy Latowicz.....	82
Wykres 16 SWOT/TOWS Gminy Latowicz	83